

2013

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Τουρισμός και περιβαλλοντικές
επιδράσεις. Ποιά η συμβολή της
ανάπτυξης των ειδικών και
εναλλακτικών μορφών τουρισμού στη
μείωση των κακών αυτών επιδράσεων.**

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΩΝ

Μαρίνα Κλεοπάτρα Λεμπέση
Ελένη Αναγνωστοπούλου

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ

Δρ. Αναστασία Ζαφειροπούλου

ΠΑΤΡΑ 2013

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

“Πρέπει να οργανώσουμε τον τουρισμό έτσι, ώστε να μην είναι μόνο μία καλή επιχείρηση, αλλά και μία ευκαιρία να δημιουργήσουμε έναν κόσμο περισσότερο πολιτισμένο και ειρηνικό”

ArthurHaulot

Πρόεδρος Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην εργασία αυτή, θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε τις επιδράσεις του τουρισμού στο φυσικό περιβάλλον καθώς επίσης και τη συμβολή ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού, οι οποίες κάτω από προϋποθέσεις μπορούν να δώσουν λύσεις σε σοβαρά περιβαλλοντικά προβλήματα.

Στο πρώτο κεφάλαιο εξετάζεται το τουριστικό φαινόμενο. Συγκεκριμένα αναλύονται οι προσπάθειες για έναν ολοκληρωμένο ορισμό του τουρισμού, τα ερωτηματικά που δημιουργεί η διχογνωμία για τις επιδράσεις του, και απόψεις σχετικές με τον τουρισμό, οι οποίες εννοιολογικά έχουν μεγαλύτερη ευρύτητα από αυτό που εμείς εισπράττουμε ως τουρίστες ή πολίτες. Η διαδρομή της τουριστικής ανάπτυξης από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα και οι παράγοντες που συνέβαλαν προοδευτικά στη διαμόρφωση της. Επίσης, οι παράμετροι διαμόρφωσης της τουριστικής ανάπτυξης, η τουριστική ζήτηση και προσφορά και οι προοπτικές και ανάγκη για ένα άλλο μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης πέραν του μαζικού τουρισμού.

Στο δεύτερο κεφάλαιο εξετάζονται ο τουρισμός και το περιβάλλον, η συμβιωτική σχέση μεταξύ τουρισμού και περιβάλλοντος, οι επιδράσεις του τουρισμού στα οικοσυστήματα, οι αλληλεπιδράσεις των περιβαλλοντικών επιπτώσεων στον τουρισμό, οι βραχυχρόνιες και μακροχρόνιες επιπτώσεις από την τουριστική μετακίνηση, τα τουριστικά καταλύματα, τις δραστηριότητες αναψυχής, τις μαρίνες και άλλους εξωγενείς παράγοντες.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύονται τα χαρακτηριστικά, οι μορφές, οι προϋποθέσεις ανάπτυξης, θετικές και αρνητικές επιδράσεις κάθε εναλλακτικής μορφής τουρισμού στο φυσικό περιβάλλον.

Στο τέταρτο κεφάλαιο αναλύεται συνολικά η συμβολή της ανάπτυξης του εναλλακτικού τουρισμού για τους επιχειρηματίες, την τοπική κοινωνία, την εθνική οικονομία αλλά και τον τουρίστα-επισκέπτη.

Στο πέμπτο κεφάλαιο αναλύονται έννοιες και ορισμοί του βιώσιμου τουρισμού, της φέρουσας ικανότητας και της αειφορίας του τύπου υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών. Καταγράφονται οι αρχές και οι στόχοι που θέτει η χώρα μας στα πλαίσια της αειφόρου ανάπτυξης.

Στο έκτο και τελευταίο κεφάλαιο, παρουσιάζονται αποτελέσματα, συμπεράσματα και προτάσεις που προκύπτουν από έρευνα, σκοπός της οποίας είναι να δώσει στο θέμα τόσο θεωρητικό όσο και ερευνητικό περιεχόμενο.

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	2
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
Κεφάλαιο 1 ^ο : Αναλύοντας το τουριστικό φαινόμενο	8
1.1 Το φαινόμενο του τουρισμού	8
1.2 Ορισμός του τουρισμού.....	9
1.3 Το εννοιολογικό περιεχόμενο του τουρισμού	11
<i>Διάγραμμα 1.: Οι τέσσερις διαφορετικές απόψεις του τουρισμού που μπορούν να εξακριβωθούν.</i>	12
1.4 Η διαδρομή της τουριστικής ανάπτυξης	12
1.5 Τουριστική ανάπτυξη.....	13
1.5.1 Παράμετροι διαμόρφωσης της τουριστικής ανάπτυξης	13
1.5.2 Τουριστική ζήτηση: τύποι και χαρακτηριστικά τουρισμού-τουριστών στη χώρα μας ...	14
1.5.3 Τουριστική προσφορά: χαρακτηριστικά της τουριστικής ανάπτυξης	15
1.5.4 Προοπτικές και ανάγκη για ένα άλλο μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης	16
Κεφάλαιο 2 ^ο : Οι περιβαλλοντικές επιδράσεις του τουρισμού.....	20
2.1 Ο τουρισμός και το περιβάλλον.....	20
2.2 Σύγκρουση ή συμβίωση τουρισμού-περιβάλλοντος;	20
<i>Διάγραμμα 2.: Ο Πολιτιστικός-Περιβαλλοντικός Τουρισμός.....</i>	21
2.3 Οι επιδράσεις του τουρισμού στα οικοσυστήματα	22
2.4 Οι αλληλεπιδράσεις των περιβαλλοντικών επιπτώσεων στον τουρισμό	23
2.5 Οι βραχυχρόνιες και μακροχρόνιες επιπτώσεις	23
2.5.1 Η τουριστική μετακίνηση	23
2.5.2 Τα τουριστικά καταλύματα	24
2.5.3 Οι δραστηριότητες αναψυχής	25
2.5.4 Οι μαρίνες.....	26
2.5.5 Οι εξωγενείς επιπτώσεις.....	26
Κεφάλαιο 3 ^ο : Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού	28
3.1 Χαρακτηριστικά εναλλακτικών μορφών τουρισμού.....	28
3.2 Μορφές εναλλακτικού τουρισμού και προϋποθέσεις ανάπτυξης	29
<i>Διάγραμμα 3.: Οι κυριότερες εναλλακτικές μορφές τουρισμού.....</i>	30
3.2.1. Γενικός τουρισμός.....	31
3.2.1.1. Τουρισμός περιήγησης	31
3.2.1.2 Τουρισμός διαμονής	31
3.2.1.3 Τουρισμός μικτού χαρακτήρα	31
<i>Διάγραμμα 4.: Διακρίσεις γενικού τουρισμού.....</i>	32
3.2.2 Μορφωτικός τουρισμός	33
3.2.3 Τουρισμός υγείας.....	33
3.2.4 Τουρισμός άθλησης	34
3.2.5 Τουρισμός πόλης.....	35
3.2.6 Τουρισμός περιπέτειας	35
3.2.7 Οικογενειακός τουρισμός.....	36
3.2.8 Τουρισμός τρίτης ηλικίας.....	37
3.2.9 Τουρισμός χειμερινών σπορ.....	37

3.2.10 Τουρισμός παραχείμασης.....	39
3.2.11 Ορεινός τουρισμός.....	40
3.2.12 Αγροτικός τουρισμός.....	40
3.2.13 Θαλάσσιος τουρισμός.....	41
3.2.14 Χρονομεριστικός τουρισμός.....	42
3.2.15 Θρησκευτικός τουρισμός.....	43
3.2.16 Επιλεκτικός τουρισμός.....	44
3.2.17 Τουρισμός κινήτρων.....	45
3.2.18 Τουρισμός εκθέσεων.....	46
3.2.19 Συνεδριακός τουρισμός.....	46
<i>Διάγραμμα 5.: Επαγγελματικός τουρισμός.....</i>	<i>47</i>
3.2.20 Οικολογικός τουρισμός.....	48
3.2.21 Λαϊκός τουρισμός.....	49
3.2.22 Κοσμοπολίτικος τουρισμός.....	49
3.2.23 Κοινωνικός τουρισμός.....	50
3.2.24 Τουρισμός αναπήρων.....	51
Κεφάλαιο 4^ο : Συμβολή της ανάπτυξης του εναλλακτικού τουρισμού.....	52
4.1 Επιπτώσεις – Οφέλη του εναλλακτικού τουρισμού για τους επιχειρηματίες, την τοπική κοινωνία και την εθνική οικονομία.....	52
4.2 Επιπτώσεις – Οφέλη για τον τουρίστα – επισκέπτη του εναλλακτικού τουρισμού.....	53
4.3 Αρνητικές επιπτώσεις εναλλακτικού τουρισμού.....	54
Κεφάλαιο 5^ο : Βασικές έννοιες (βιώσιμος τουρισμός-φέρουσα ικανότητα-αιεφορία-ανάπτυξη) και στόχοι της Ελλάδας.....	56
5.1 Βιώσιμος τουρισμός και φέρουσα ικανότητα.....	56
5.2 Αειφορία και ανάπτυξη.....	57
5.3 Στόχοι της Ελλάδας για την αειφόρο ανάπτυξη.....	58
5.4 Ατζέντα 21 για την ταξιδιωτική και τουριστική βιομηχανία.....	59
Κεφάλαιο 6^ο : Έρευνα-Συμπεράσματα και Προτάσεις.....	61
6.1 Σκοπός έρευνας.....	61
6.2 Μεθοδολογία έρευνας.....	61
6.3 Παρουσίαση και ανάλυση αποτελεσμάτων της έρευνας.....	61
<i>Διάγραμμα 6.: Ποσοστά φύλου.....</i>	<i>62</i>
<i>Διάγραμμα 7.: Ποσοστά ηλικίας.....</i>	<i>62</i>
<i>Διάγραμμα 8.: Ποσοστά οικογενειακής κατάστασης.....</i>	<i>63</i>
<i>Διάγραμμα 9.: Ποσοστά μορφωτικού επιπέδου.....</i>	<i>63</i>
<i>Διάγραμμα 10.: Ποσοστά επαγγελμάτων.....</i>	<i>64</i>
<i>Διάγραμμα 11.: Ποσοστά θέσης στον οργανισμό.....</i>	<i>64</i>
<i>Διάγραμμα 12.: Ποσοστά οικογενειακού εισοδήματος.....</i>	<i>65</i>
<i>Διάγραμμα 13.: Ποσοστά γνωστών εναλλακτικών μορφών τουρισμού.....</i>	<i>65</i>
<i>Διάγραμμα 14.: Ποσοστά πηγών ενημέρωσης.....</i>	<i>66</i>
<i>Διάγραμμα 15.: Ποσοστά επιλογής μορφής εναλλακτικού τουρισμού.....</i>	<i>66</i>
<i>Διάγραμμα 16.: Ποσοστά λόγου επιλογής εναλλακτικού τουρισμού.....</i>	<i>67</i>
<i>Διάγραμμα 17.: Ποσοστά λόγου μη επιλογής εναλλακτικού τουρισμού.....</i>	<i>67</i>
<i>Διάγραμμα 18.: Ποσοστά ειδών εναλλακτικού τουρισμού που έχουν ασκηθεί.....</i>	<i>68</i>
<i>Διάγραμμα 19.: Ποσοστά επισκέψεων.....</i>	<i>68</i>
<i>Διάγραμμα 20.: Ποσοστά τύπων καταλύματος για διανυκτέρευση.....</i>	<i>69</i>

<i>Διάγραμμα 21.: Ποσοστά χρονικής διάρκειας διανυκτέρευσης</i>	<i>69</i>
<i>Διάγραμμα 22.: Ποσοστά εποχικότητας</i>	<i>70</i>
<i>Διάγραμμα 23.: Ποσοστά τρόπου απόφασης επίσκεψης στον προορισμό.....</i>	<i>70</i>
<i>Διάγραμμα 24.: Ποσοστά χρήσεις μεταφορικών μέσων</i>	<i>71</i>
<i>Διάγραμμα 25.: Ποσοστά απόψεων για την προσπάθεια ανάπτυξης εναλλακτικού τουρισμού εκ μέρους της κυβέρνησης.....</i>	<i>71</i>
<i>Διάγραμμα 26.: Ποσοστά τρόπων προσπάθειας.....</i>	<i>72</i>
<i>Διάγραμμα 27.: Ποσοστά κινήτρων τουριστών</i>	<i>72</i>
<i>Διάγραμμα 28.: Ποσοστά απόψεων για τη ζήτηση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού.....</i>	<i>73</i>
<i>Διάγραμμα 29.: Ποσοστά αξιολόγησης τουριστικών υποδομών και προσφερόμενων υπηρεσιών... </i>	<i>74</i>
<i>Διάγραμμα 30.: Ποσοστά επισκέψεων σε περιοχές μαζικού τουρισμού.....</i>	<i>74</i>
<i>Διάγραμμα 31.: Ποσοστά απόψεων για τις επιδράσεις του μαζικού τουρισμού στο περιβάλλον.....</i>	<i>75</i>
<i>Διάγραμμα 32.: Ποσοστά απόψεων για τις επιδράσεις του εναλλακτικού τουρισμού στο περιβάλλον.</i>	<i>75</i>
<i>Διάγραμμα 33.: Ποσοστά απόψεων για τη συμβολή του εναλλακτικού τουρισμού στη βιώσιμη ανάπτυξη.</i>	<i>76</i>
<i>Διάγραμμα 34.: Ποσοστά απόψεων για τις θετικές επιδράσεις του μαζικού τουρισμού στο περιβάλλον</i>	<i>76</i>
<i>Διάγραμμα 35.: Ποσοστά απόψεων για τις αρνητικές επιδράσεις του μαζικού τουρισμού στο περιβάλλον</i>	<i>77</i>
<i>Διάγραμμα 36.: Ποσοστά απόψεων για τις προοπτικές του εναλλακτικού τουρισμού για την προστασία του περιβάλλοντος</i>	<i>77</i>
<i>Διάγραμμα 37.: Ποσοστά θετικών επιδράσεων του εναλλακτικού τουρισμού σε συγκεκριμένους τομείς</i>	<i>78</i>
<i>Διάγραμμα 38.: Ποσοστά αρνητικών επιδράσεων του εναλλακτικού τουρισμού σε συγκεκριμένους τομείς</i>	<i>79</i>
<i>Διάγραμμα 39.: Ποσοστά συμβολής του εναλλακτικού τουρισμού σε περιβαλλοντικά θέματα της Ελλάδας.....</i>	<i>80</i>
<i>Διάγραμμα 40.: Ποσοστά επίδρασης της τουριστικής ανάπτυξης στο περιβάλλον.....</i>	<i>81</i>
6.4 Συμπεράσματα έρευνας.....	81
6.5 Γενικά συμπεράσματα.....	82
6.6 Πρόταση: Εφαρμογές της αρχής «Ο Ρυπαίνων Πληρώνει»	83
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	85
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	87
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	87

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο τουριστικός κλάδος αποτελεί αναμφισβήτητα έναν από τους μεγαλύτερους οικονομικούς κλάδους στον κόσμο. Όπως όμως είναι γνωστό, ο συμβατικός μαζικός τουρισμός, αναπτυσσόμενος άναρχα, προκαλεί έντονες πιέσεις στο φυσικό περιβάλλον, σπαταλά τους φυσικούς πόρους, αλλοιώνει το δομημένο περιβάλλον και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των περιοχών, ενώ ένα άλλο χαρακτηριστικό του είναι η άνιση περιφερειακή κατανομή των κερδών μεταξύ των διαφόρων περιοχών.

Η κατάσταση αυτή, σε συνδυασμό με την ευαισθητοποίηση των πολιτών στα περιβαλλοντικά προβλήματα που δημιουργεί ο μαζικός τουρισμός, οδήγησε στην ανάγκη για ανάπτυξη νέων, ήπιων μορφών τουρισμού, που συμβάλουν στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτισμικής κληρονομιάς, ενώ παράλληλα ενισχύουν το εισόδημα των κατοίκων στις περιοχές – προορισμούς.

Οι εναλλακτικές αυτές μορφές τουρισμού συνθέτουν ένα νέο πρότυπο αειφορικής τουριστικής ανάπτυξης, οι σημαντικότερες μορφές του οποίου είναι ο γενικός τουρισμός, ο μορφωτικός, ο τουρισμός εκθέσεων, ο τουρισμός υγείας, άθλησης, πόλης, ο συνεδριακός, ο τουρισμός περιπέτειας, ο οικογενειακός, ο τουρισμός τρίτης ηλικίας, χειμερινών σπορ, παραχείμασης, ο ορεινός τουρισμός, ο αγροτικός, ο θαλάσσιος, ο χρονομεριστικός, ο θρησκευτικός, ο επιλεκτικός, ο τουρισμός κινήτρων, ο οικολογικός, ο λαϊκός, ο κοσμοπολίτικος, ο κοινωνικός και ο τουρισμός αναπήρων.

Πρέπει ωστόσο να αναφερθεί ότι συχνά γίνεται δυσδιάκριτος ο διαχωρισμός των εναλλακτικών μορφών τουρισμού τόσο με το μαζικό τουρισμό, όσο και μεταξύ τους.

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού διαφέρουν από το μαζικό τουρισμό όταν:

- ✓ Είναι μικρής, ελεγχόμενης και ρυθμιζόμενης κλίμακας
- ✓ Ενισχύουν οικονομικά και κοινωνικά τις τοπικές κοινωνίες
- ✓ Ελαχιστοποιούν τις αρνητικές επιδράσεις στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον
- ✓ Έχουν ποικιλία δραστηριοτήτων σε ατομική βάση
- ✓ Στηρίζονται σε βιώσιμα πρότυπα ανάπτυξης

Προκειμένου η ανάλωση φυσικών πόρων, που απαιτεί η ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού, να είναι αποκαταστάσιμη, η ανάπτυξη αυτή πρέπει να είναι «ήπια», δηλαδή να εντάσσεται στη λογική της αειφορίας. Γι' αυτό η ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού πρέπει να είναι σχεδιασμένη κατά τρόπο που να διασφαλίζεται ο βιώσιμος χαρακτήρας της και να διαφέρει από περιοχή σε περιοχή, έτσι ώστε να είναι προσαρμοσμένη στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και στις ιδιαίτερες δραστηριότητες της κάθε περιοχής.

Συνολικά πάντως εκτιμάται ότι αποτελεί πια ανάγκη ο σχεδιασμός μιας οργανωμένης παρέμβασης για την προώθηση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, πολύ περισσότερο δε του οικοτουρισμού.

Κεφάλαιο 1^ο:Αναλύοντας το τουριστικό φαινόμενο

1.1 Το φαινόμενο του τουρισμού

Η σημασία του τουρισμού γενικά και ιδιαίτερα η οικονομική σημασία του έχει τύχει της αναγνώρισης τόσο των αναπτυγμένων όσο και των αναπτυσσόμενων χωρών. Αυτό μπορεί εύκολα να διαπιστωθεί από το ενδιαφέρον που εκδηλώνεται μεταξύ άλλων και από τις πολιτικές τους εξουσίες με διάφορους τρόπους, όπως π.χ. με τη δημιουργία υπουργείων τουρισμού, εθνικών οργανισμών τουρισμού κλπ., με την πραγματοποίηση σημαντικών έργων υποδομής και ανωδομής, με την προώθηση της τουριστικής ανάπτυξης ή μεγέθυνσης σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, καθώς επίσης με τον πολλαπλασιασμό των εθνικών και πολυεθνικών τουριστικών επιχειρήσεων, συμβάλλοντας έτσι αποφασιστικά στην ανάπτυξη ή μεγέθυνση του τουρισμού και στην αύξηση των οικονομικών και όχι μόνο ωφελειών που προκύπτουν από αυτήν.

Παρόλα αυτά όμως θα πρέπει να ειπωθεί ότι ο ρόλος του τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη και πρόοδο αποτέλεσε, σχεδόν πάντα, αντικείμενο αντιπαράθεσης απόψεων και ποικίλης κριτικής. Υποστηρίχτηκαν στο παρελθόν και εξακολουθούν σήμερα ακόμα να υποστηρίζονται διαφορετικές απόψεις σχετικά με τη συμβολή του στην προσπάθεια των αναπτυσσόμενων χωρών να σπάσουν όσο πιο γρήγορα γίνεται το φράγμα της υπανάπτυξης.

Οι 'υπέρμαχοι' του τουρισμού υποστηρίζουν την άποψη ότι ο τουρισμός συμβάλλει στην αύξηση του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος, δημιουργεί ευκαιρίες απασχόλησης, περιορίζει το άνοιγμα του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, ενισχύει οικονομικά την περιφέρεια, αναπτύσσει την επιχειρηματικότητα όλων εκείνων που παράγουν αγαθά και υπηρεσίες που ικανοποιούν άμεσα ή έμμεσα τις τουριστικές ανάγκες ή επιθυμίες των ανθρώπων.

Αντίθετα οι 'πολέμιοι' του τουρισμού υποστηρίζουν την άποψη ότι ο τουρισμός αποπροσανατολίζει την επενδυτική δραστηριότητα με αποτέλεσμα να δημιουργούνται προβλήματα σε άλλους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας, ευαισθητοποιεί επικίνδυνα την οικονομία εξαιτίας μιας υπέρμετρης έμφασης που δίνεται στην ανάπτυξή του, προκαλεί πληθωριστικές πιέσεις στην οικονομία, χαλαρώνει τα ήθη, εξαφανίζει τα έθιμα, καταστρέφει το περιβάλλον κλπ.

Γεννιέται λοιπόν αυτόματα το ερώτημα: ποιοί από τους δύο έχουν δίκιο; Η απάντηση είναι απλή. Ούτε οι μεν αλλά ούτε και οι δε. Στην πραγματικότητα η αλήθεια θα μπορούσε να πει κανείς, βρίσκεται κάπου ενδιάμεσα. Όταν ο τουρισμός αναπτύσσεται μονόπλευρα, τότε οι μακροχρόνιες επιδράσεις του στην οικονομία μιας χώρας είναι οπωσδήποτε αρνητικές και ιδιαίτερα όταν αυτή βρίσκεται ακόμα στο στάδιο της ανάπτυξης, επειδή αποδυναμώνει τους άλλους κλάδους της οικονομικής της δραστηριότητας και κυρίως τη βιομηχανία και τη γεωργία, ενώ βαθμιαία μεταβάλλει την οικονομία της χώρας σε οικονομία υπηρεσιών. Γι' αυτό ακριβώς το λόγο η ανάπτυξη του τουρισμού επιβάλλεται να προωθείται ταυτόχρονα με αυτή των άλλων κλάδων οικονομικής δραστηριότητας της οικονομίας.

Συμπερασματικά μπορεί να ειπωθεί, ότι ο τουρισμός κάτω από προϋποθέσεις, μπορεί να αποτελέσει σημαντικό παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης και προόδου, πλην όμως θα πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στη θέση που παίρνει ανάμεσα στους άλλους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας στο πλαίσιο της όλης προσπάθειας που καταβάλλει η πολιτική εξουσία μίας χώρας για να αναπτύξει την οικονομία της και να προοδεύσει.

Επίσης πρέπει να ειπωθεί ότι για να είναι θετική η συμβολή του τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη και πρόοδο μίας χώρας, θα πρέπει η ανάπτυξή του να είναι προγραμματισμένη και ελεγχόμενη. Γι' αυτό θα πρέπει μεταξύ άλλων να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο θέμα του προσδιορισμού των ορίων της τουριστικής ανάπτυξης του χώρου, με την έννοια ότι θα πρέπει να βρεθούν τα όρια ανοχής του, χωρίς να διαταράσσεται η ισορροπία των συστατικών του στοιχείων σε σχέση με τον άνθρωπο που ζει μόνιμα σε αυτόν. (Ηγουμενάκης-Κραβαρίτης-Λύτρας, 1998-9)

Άρα λοιπόν ο τουρισμός, και όχι άδικα, αντιπροσωπεύει ένα παγκόσμιο κοινωνικοοικονομικό φαινόμενο.

1.2 Ορισμός του τουρισμού

Ο τουρισμός εμφανίζεται, όπως είναι γνωστό, με διάφορες μορφές, γι' αυτό και ένας ακριβής ορισμός του είναι μια δύσκολη δουλειά αν όχι αδύνατη. Πολλοί ορισμοί και χαρακτηρισμοί έχουν δοθεί από παλιά, τόσο από ξένους όσο και από έλληνες επιστήμονες ή και από άλλους που ασχολήθηκαν με το τουριστικό θέμα.

Μία από τις πρώτες προσπάθειες που έγιναν για να δοθεί ένας όσο το δυνατόν ακριβέστερος ορισμός του τουρισμού ήταν αυτή των καθηγητών Hunziker και Kraft του Πανεπιστημίου της Βέρνης, που στη συνέχεια υιοθετήθηκε και από τη Διεθνή Ένωση Επιστημονικών Εμπειρογνομόνων Τουρισμού. Αυτοί είχαν εκφράσει την άποψη ότι ο τουρισμός έπρεπε να οριστεί σαν το σύνολο των φαινομένων και σχέσεων που προκύπτουν από την πραγματοποίηση ενός ταξιδιού και τη διαμονή μη μόνιμων κατοίκων, εφόσον αυτά δεν οδηγούν σε μόνιμη διαμονή και δεν συνδέονται με καμία κερδοσκοπική δραστηριότητα. (Ηγουμενάκης, 1997)

Επίσης, τουρισμός είναι:

- ✓ Κατά Mariotti: το σύνολο των σχέσεων και γεγονότων που έχουν σχέση με τη διαμονή ξένων (forestieri), οι οποίοι ταξιδεύουν για αναψυχή, μόρφωση ή θεραπεία χωρίς κύριο σκοπό το κέρδος.
- ✓ Κατά Glucksmann: η υπερκίνηση μεταξύ των ανθρώπων χώρου, για μετάβαση σε τόπο που δεν θεωρείται και αυτό με σκοπό την πρόσκαιρη ή διαρκή διαμονή σε αυτήν.
- ✓ Κατά Schwink: κίνηση προσώπων τα οποία εγκαταλείπουν προσωρινά τον τόπο της μόνιμης διαμονής τους για λόγους που αφορούν στο πνεύμα, στο σώμα ή στο επάγγελμα.
- ✓ Κατά Bormann: είναι το σύνολο αφορμών για πραγματοποίηση ταξιδιών αναψυχής ή για εμπορικούς ή επαγγελματικούς και άλλους παρόμοιους λόγους και ειδικές περιστάσεις, κατά τα οποία ταξίδια, η απουσία από τη μόνιμη κατοικία είναι προσωρινή και δεν έχει ως αιτία τα ταξίδια που πραγματοποιούνται για μετάβαση στον τόπο εργασίας.
- ✓ Κατ' άλλο επίσης γερμανικό ορισμό, είναι κατά μεν την ευρεία έννοια κάθε ταξιδιωτική κίνηση, κατά δε τη στενή, η προσωρινή διαμονή προσώπων σε διάφορους τόπους για λόγους θεραπείας και ανάρρωσης, εκπαίδευσης και εργασιών.
- ✓ Κατά DeMagistris: είναι η κίνηση ανθρώπων και πραγμάτων στην ξηρά, τη θάλασσα και τον αέρα, είναι ο ανθρώπινος πόθος για κίνηση για λόγους αναψυχής, μόρφωσης και υγείας, είναι η αναζήτηση πάντοτε νέων συγκινήσεων για σωματική και ψυχική αναγέννηση.

- ✓ Κατ'άλλο ιταλικό ορισμό, είναι αναντικατάστατο μέσο αναψυχής, μόρφωσης και αμοιβαίας γνωριμίας των λαών.
- ✓ Το δίτομο εγκυκλοπαιδικό λεξικό Larousse καθορίζει: «Τουρισμός είναι κάθε προσπάθεια για βελτίωση των ξενοδοχείων και την αύξηση του αριθμού τους, τη βελτίωση και ποιοτική και ποσοτική αύξηση των συγκοινωνιακών μέσων, τον εξωραϊσμό της χώρας, την συστηματοποιημένη επίδειξη των διαφόρων προνομίων και φυσικών καλλονών ενός τόπου, των αξιοθέατων, των ιστορικών και αρχαιολογικών χώρων και των ιαματικών πηγών και την ίδρυση λουτροπόλεων και θέρετρων».
- ✓ Κατά Σ. Καλφιώτη (τουρισμολόγος), τουρισμός καλείται η από το γεωγραφικό περιβάλλον της μόνιμης διαμονής σε άλλο, πρόσκαιρη διακίνηση ατόμων μεμονωμένα ή συλλογικά, η οποία σκοπό έχει την ικανοποίηση με την τέρψη ψυχικής επιθυμίας ή πνευματικής περιέργειας γενικά και η οποία προκαλεί τη δημιουργία οικονομικών δραστηριοτήτων.
- ✓ Κατά DrStanislasLesczycki (πρώην υπουργός εσωτερικών της Πολωνίας και διευθυντής του τουριστικού σεμιναρίου του πανεπιστημίου Κρακοβίας): είναι η κίνηση στην οποία μετέχουν όσοι για ένα χρονικό διάστημα μένουν σε ένα τόπο. Είναι δε αυτοί ξένοι, των οποίων η διαμονή δεν έχει φιλοκερδή, υπηρεσιακό ή στρατιωτικό χαρακτήρα.
- ✓ Κατά MassimilianoGardini: ως έχοντα σύνθετη σημασία περιλαμβάνουσα οποιαδήποτε μορφή ταξιδίου τελούμενου πεζοπορικώς ή με τα ποικιλότερα συγκοινωνιακά μέσα με σκοπό την υγεία, την αναψυχή και μελέτη.
- ✓ Κατά Soprani: είναι η από της γης των πατέρων, απόδραση, είναι το ταξίδι και η εξ'αυτού προερχόμενη γνωριμία άλλων τόπων, είναι το άκουσμα απροσδόκτων εκφράσεων, η γνώση καινούριων και πρωτάκουστων, ασυνήθιστων και περίεργων πραγμάτων, η γένεση ανέκφραστων συναισθημάτων, τα οποία προκαλούνται από το άγνωστο και το αγνοούμενο.
- ✓ Κατά Duchet: είναι η ανάγκη ανακάλυψης νέων οριζόντων, ευρύτερης και περισσότερο ελεύθερης ζωής.
- ✓ Κατά Bittel: ποταμός ο οποίος μέσα στο δίκτυο διωρύγων εκχειλίζει σε ολόκληρη τη χώρα και δίνει τον επιούσιο σε διάφορες τάξεις του πληθυσμού.
- ✓ Κατά AlbanoMainardi: ως ανάγκη αναψυχής.
- ✓ Κατά BellaMakros: ο τουρισμός δημιουργήθηκε από ανώτερης φύσης ανάγκη της ανθρώπινης κοινωνίας.
- ✓ Κατά PaulOssipow: είναι φαινόμενο το οποίο συνίσταται στη μετακίνηση της οποίας η επανάληψη, η συχνότητα και η σπουδαιότητα κατέληξαν στη δημιουργία συστηματικής και αντικειμενικής σπουδής.
- ✓ Κατά Σ. Χιλιαδάκη (τουριστικός συγγραφέας): απαραίτητος όρος του τουρισμού είναι να μη μένεις μόνιμα σε μία πόλη που επισκέπτεσαι και να μην πηγαίνεις εκεί για να βρεις δουλειά.
- ✓ Κατά Λέων Μακκά (υπουργός και πρόεδρος): είναι μέσο ύψωσης του νεοελληνικού πολιτισμού.
- ✓ Κατά Σ. Σεφεριάδη (διεθνολόγος): είναι μέσο επίτευξης αφοπλισμού.
- ✓ Κατά Θ. Κόντερη (φυσιολάτρης καθηγητής): είναι σαν τη γνώση των φυσιολατρικών, αρχαιολογικών και ιστορικών μερών της πατρίδας, την μεγαλύτερη προπαγάνδα διαφήμισής τους και της προσέλκυσης ξένων.

1.3 Το εννοιολογικό περιεχόμενο του τουρισμού

Από τα κύρια χαρακτηριστικά του τουρισμού, πέντε μπορούν να εξακριβωθούν εννοιολογικά :

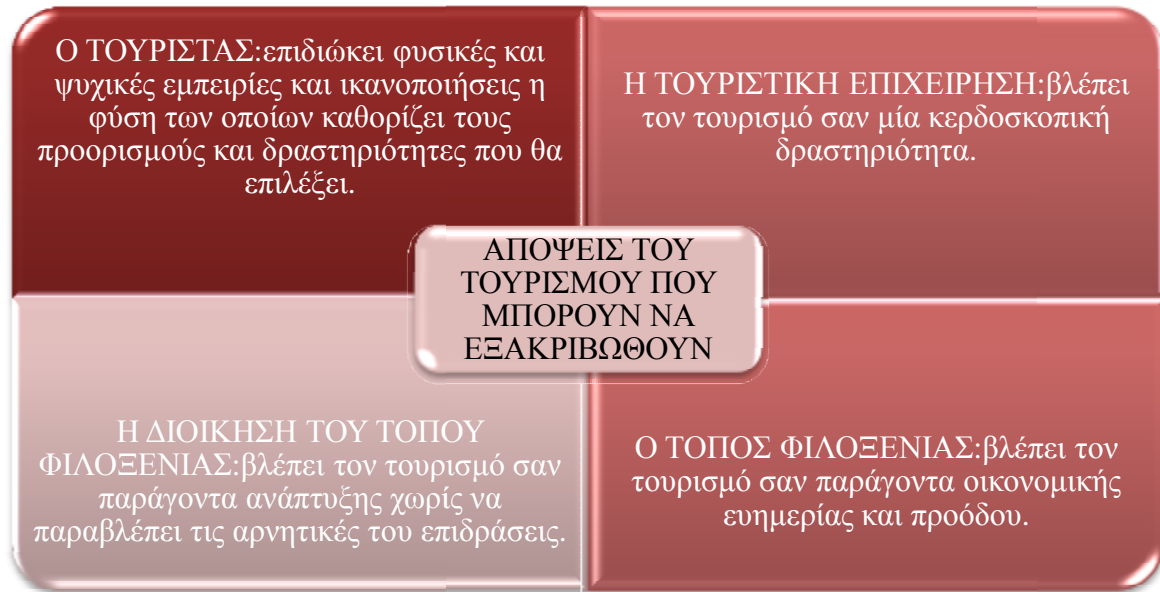
- Ø Ο τουρισμός είναι αποτέλεσμα της μεμονωμένης ή ομαδικής μετακίνησης ανθρώπων σε διάφορους τουριστικούς προορισμούς και τη διαμονή τους σε αυτούς με σκοπό την ικανοποίηση των τουριστικών αναγκών ή επιθυμιών τους.
- Ø Οι διάφορες μορφές τουρισμού, όποιες κι αν είναι αυτές, περιέχουν απαραίτητα δύο βασικά στοιχεία και συγκεκριμένα το ταξίδι στον τουριστικό προορισμό και τη διαμονή σε αυτό με την ευρύτερη έννοια του όρου, δηλαδή συμπεριλαμβανομένης και της διατροφής.
- Ø Το ταξίδι και η διαμονή λαμβάνουν χώρα εκτός του τόπου της μόνιμης διαμονής των ανθρώπων που αποφασίζουν να μετακινηθούν για τουριστικούς λόγους.
- Ø Η μετακίνηση ανθρώπων σε διάφορους τουριστικούς προορισμούς είναι προσωρινού και βραχυχρόνιου χαρακτήρα, που σημαίνει ότι πρόθεσή τους είναι να επιστρέψουν στον τόπο της μόνιμης διαμονής τους μέσα σε λίγες μέρες, εβδομάδες ή μήνες.
- Ø Οι άνθρωποι επισκέπτονται διάφορους τουριστικούς προορισμούς για τουριστικούς σκοπούς, δηλαδή για σκοπούς άλλους από εκείνους της μόνιμης διαμονής τους ή της επαγγελματικής απασχόλησής τους.

Ο τουρισμός, σε όλες τις μορφές του, αποτελεί δραστηριότητα, η ανάπτυξη της οποίας προϋποθέτει απαραίτητα την ύπαρξη χρηματικών πόρων και ελεύθερου χρόνου. Ακόμα θα πρέπει να ειπωθεί ότι ο κύριος σκοπός της συμμετοχής των ανθρώπων στον τουρισμό είναι η ξεκούραση, η ψυχαγωγία, η διασκέδαση και η ξενισία. Αυτό όμως σε καμία περίπτωση δεν αποτελεί αιτία για να περιορίσει κανείς ολόκληρο το εννοιολογικό περιεχόμενο του τουρισμού προς αυτή την κατεύθυνση. Αντίθετα τα βασικά χαρακτηριστικά του μπορούν να ερμηνευτούν κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να διευρυνθεί σημαντικά το εννοιολογικό του περιεχόμενο, κατ'επέκταση δε και το αντικείμενό του. Ο τουρισμός συμβολίζει πρόσκαιρα και βραχυχρόνια μετακινούμενους ανθρώπους που είναι, με ορισμένες εξαιρέσεις, ξένοι στους διάφορους τουριστικούς προορισμούς που επισκέπτονται και που αντιπροσωπεύουν ένα στοιχείο που ξεχωρίζει λίγο-πολύ εύκολα από τους ντόπιους πληθυσμούς. Όλες χωρίς εξαίρεση οι μορφές τουρισμού περιλαμβάνουν κάποιο ταξίδι. Όλα τα ταξίδια όμως δεν αποτελούν τουρισμό. Ο πρόσκαιρος βραχυχρόνιος χαρακτήρας του τουρισμού τον κάνει να ξεχωρίζει από την αποδημία που, όπως είναι γνωστό αντιπροσωπεύει μία μετακίνηση ανθρώπων που αποβλέπουν να εγκατασταθούν μόνιμα σε έναν προορισμό της επιλογής τους. Ο τουρισμός διαφέρει επίσης από τις εποχιακές και προσωρινές μετακινήσεις εργατικού δυναμικού από τους τόπους της μόνιμης διαμονής του σε τουριστικούς προορισμούς, όπου υπάρχει ζήτησή του. Επίσης θα πρέπει να ειπωθεί ότι στον τουρισμό ένα μέρος των χρημάτων που κερδίζονται από ένα άτομο στον τόπο της μόνιμης διαμονής του, ξοδεύονται εκ μέρους του τόσο στους τουριστικούς προορισμούς που επισκέπτεται όσο και κατά τη διάρκεια του ταξιδιού του.

Οποιαδήποτε προσπάθεια να οριστεί με ακρίβεια ο τουρισμός και να περιγραφεί με σαφήνεια το εννοιολογικό του περιεχόμενο θα αποτύχει αν δε ληφθούν υπόψη οι διάφορες ομάδες που συμμετέχουν στην τουριστική βιομηχανία και επηρεάζονται από αυτήν. Οι απόψεις τους είναι οπωσδήποτε ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου και περιεκτικού ορισμού του τουρισμού.

Τέσσερις διαφορετικές απόψεις του τουρισμού μπορούν να εξακριβωθούν. Αυτές είναι: (διάγραμμα 1)

Διάγραμμα 1.: Οι τέσσερις διαφορετικές απόψεις του τουρισμού που μπορούν να εξακριβωθούν

Κατά συνέπεια ο τουρισμός θα μπορούσε να οριστεί σαν το σύνολο των φαινομένων και σχέσεων που προκύπτουν από την αμοιβαία επίδραση τουριστών, τουριστικών επιχειρήσεων, τόπων φιλοξενίας και διοικήσεων τόπων φιλοξενίας στη διαδικασία προσέλκυσης, αποδοχής και φιλοξενίας επισκεπτών, δηλαδή τουριστών και εκδρομέων. (Ηγουμενάκης, 1997)

1.4 Η διαδρομή της τουριστικής ανάπτυξης

Το τουριστικό φαινόμενο, ως ανάγκη του ανθρώπου να φύγει από τον τόπο μόνιμης κατοικίας του, να ανακαλύψει καινούριους κόσμους και να αποκτήσει νέες εμπειρίες, είναι πολύ παλιό. Ξεκινά από την αρχαιότητα, συνεχίζεται στο μεσαίωνα και την αναγέννηση και φτάνει μέχρι και σήμερα σε διαφορετική μορφή.

Σε όλα τα στάδια της εξελικτικής του πορείας συνδέεται με την εξέλιξη των μέσων μεταφοράς και προϋποθέτει συνθήκες ειρήνης, δυνατότητα επικοινωνίας και οργανωμένη κοινωνία.

Η σημερινή μορφή των μεταφορικών μέσων αλλά και η διεύρυνση της δραστηριότητας του ανθρώπου στον παγκόσμιο χώρο με κύριες συνιστώσες τα επιτεύγματα στον τομέα της τεχνολογίας, της πληροφορικής και των επικοινωνιών, έχουν δώσει σημαντική ώθηση στο τουριστικό φαινόμενο. (Λαγός, 2003)

Μπορεί κανείς να ισχυριστεί κάθε άλλο παρά ότι ο τουρισμός αποτελεί ένα τυχαίο φαινόμενο των εξελιγμένων σήμερα κοινωνιών. Αντίθετα αυτός χρονολογείται από πολλές χιλιάδες χρόνια, ίχνη του δε έστω και σε λανθάνουσα μορφή μπορούν να διαπιστωθούν σε όλες χωρίς εξαίρεση τις περιόδους της ζωής του ανθρώπου.

Ο αρχικός τουρισμός αναπτύχθηκε παράλληλα με τον πολιτισμό και τη διαμόρφωση κοινοτήτων με την αίσθησή του 'ανήκειν' σε έναν τόπο.

Οι πρώτοι ταξιδιώτες ήταν κυρίως έμποροι, και η λιτή ξενοδοχειακή βιομηχανία (πανδοχεία) που αναπτύχθηκε στα μεγάλα εμπορικά κέντρα, εξυπηρετούσε τις ανάγκες τους.

Τα ταξίδια και η ανάπτυξη της τουριστικής βιομηχανίας άρχισε να επιταχύνεται κατά τη διάρκεια του ελληνικού και ρωμαϊκού πολιτισμού, κυρίως λόγω των σταθερών πολιτικών συστημάτων και του σεβασμού απέναντι στις επιστήμες και τη δημοκρατία.

Και ενώ η Ευρώπη ήταν βυθισμένη στο σκοταδισμό επί σειρά αιώνων, σε άλλα μέρη του κόσμου κάποιοι πολιτισμοί γνώριζαν μεγάλη άνθηση, και τα μνημεία τους αποτελούν σήμερα χώρους τουριστικής προσέλκυσης.

Η βουβωνική χολέρα, που έφτασε στην Ευρώπη με τους εμπόρους που ερχόντουσαν από την Κίνα, οδήγησε στη μείωση του εργατικού δυναμικού και στην κατάρρευση του φεουδαρχικού συστήματος.

Η βιομηχανική επανάσταση κατέστησε εφικτή τη μαζική παραγωγή καταναλωτικών αγαθών, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που σχετίζονταν με τα ταξίδια, τα οποία όταν συνδυάστηκαν με την αγοραστική δύναμη της ανερχόμενης μεσαίας τάξης, έθεσαν τις βάσεις για τη δημιουργία μίας τουριστικής βιομηχανίας.

Ο ThomasCook, χρησιμοποιώντας τα προϊόντα της βιομηχανικής επανάστασης οργάνωσε ταξιδιωτικά προϊόντα σε πακέτα (π.χ. μεταφορές και διαμονή), οδηγώντας στη διαμόρφωση μιας τουριστικής βιομηχανίας.

Οι δύο παγκόσμιοι πόλεμοι και ο ψυχρός πόλεμος επιτάχυναν τις τεχνολογικές εξελίξεις στις μεταφορές και την επικοινωνία, επιτρέποντας την ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού σε ένα σύντομο χρονικό διάστημα. (Gartner,2001)

1.5 Τουριστική ανάπτυξη

Ο τουρισμός έχει κυρίαρχο ρόλο στην οικονομία πολλών αναπτυσσόμενων αλλά και αναπτυγμένων κρατών, γεγονός που προκαλεί την ανάγκη προγραμματισμού και διαχείρισης της τουριστικής ανάπτυξης, τη δυνατότητα να παράγει νέους προορισμούς αλλά και να κατασκευάζει ειδικά τουριστικά προϊόντα με αποτέλεσμα να προσελκύει όλο και περισσότερες ομάδες καταναλωτών τουριστών. (Ανδριώτης, 2003)

1.5.1 Παράμετροι διαμόρφωσης της τουριστικής ανάπτυξης

Η δυναμική πορεία του τουρισμού οδήγησε στη διαμόρφωση των παραμέτρων της τουριστικής ανάπτυξης, οι οποίοι είναι:

A. Χαρακτηριστικά της τουριστικής ζήτησης

Η τουριστική ζήτηση επηρεάζει άμεσα την πορεία της τουριστικής ανάπτυξης. Αυτή προκάλεσε την ανάπτυξη των πρώτων παραθαλάσσιων και ορεινών θέρετρων, καθώς και των ιαματικών λουτροπόλεων. Σε αυτήν επίσης οφείλεται η τάση ανάπτυξης περιοχών με παραθεριστικές κατοικίες αλλά και η τάση κατάταξης σε ζώνες της παγκόσμιας προσφοράς με βάση τα χαρακτηριστικά της ζήτησης (πχ περιοχές με ήλιο και θάλασσα, περιοχές με χειμερινά σπορ, περιοχές με πολιτιστικό τουρισμό κλπ). Σε σημαντικό παράγοντα αναφέρεται η δυναμική τάση εξειδίκευσης της τουριστικής ζήτησης, που οδηγεί σε παράλληλη τάση για αντίστοιχη εξειδίκευση των υπηρεσιών και προϊόντων που προσφέρουν σε περιοχές με τουριστική ανάπτυξη. Διαμορφώνονται σε αυτό το πλαίσιο περιοχές είτε με ένα κυρίαρχο τύπο ζήτησης είτε με έναν αριθμό, συχνά μεγάλο, διαφορετικών τύπων ζήτησης.

B. Τουριστικοί πόροι της χώρας ή της περιοχής.

Η ύπαρξη σημαντικών τουριστικών πόρων αποτελεί καθοριστικό παράγοντα και συγκριτικό πλεονέκτημα για τις χώρες ή τις περιοχές που επιδιώκουν να αναπτυχθούν τουριστικά. Στους τουριστικούς πόρους, εκτός από τους φυσικούς (κλίμα, φυσικό περιβάλλον κλπ.) και τους πολιτιστικούς (παράδοση, πολιτιστικές εκδηλώσεις, τοπικά ήθη και έθιμα κλπ.) περιλαμβάνουμε τις υποδομές και υπηρεσίες που άμεσα ή έμμεσα συμβάλουν στην τουριστική ανάπτυξη (ξενοδοχεία, πρακτορεία, μεταφορικά και επικοινωνιακά δίκτυα κλπ.). Η συνεχής αύξηση των τουριστικών χωρών και περιοχών σε παγκόσμιο επίπεδο επιβάλλει την παράλληλη ανάπτυξη, προβολή και διαχείριση όλων των τύπων τουριστικών πόρων.

Γ. Επιρροή της τουριστικής προσφοράς από τα υπαρκτά πρότυπα τουριστικής ανάπτυξης

Μετά τη μεταπολεμική περίοδο διαμορφώθηκαν και παγιώθηκαν ορισμένα πρότυπα ανάπτυξης του τουρισμού που θεωρούνται «πετυχημένα» είτε εμπορικά είτε αναπτυξιακά. Οι φορείς ή τα άτομα που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη των υποδομών και υπηρεσιών που συγκροτούν την τουριστική προσφορά μίας χώρας επηρεάζονται από τα πρότυπα αυτά. Έτσι αυτά τα πρότυπα πχ. τα παραθαλάσσια θέρετρα μαζικού οργανωμένου τουρισμού διακοπών, γίνονται παραδείγματα προς μίμηση και τα συναντάμε σε πολλές αναπτυγμένες χώρες με παρόμοια χαρακτηριστικά.

Δ. Φορείς και οργανισμοί στη διαδικασία της τουριστικής ανάπτυξης

Η συνεχής ανάπτυξη του τουρισμού και οι επιπτώσεις στην οικονομία, στο περιβάλλον και στην κοινωνία των τουριστικών χωρών προκάλεσε τη δημιουργία πολλών φορέων και οργανισμών οι οποίοι ασχολούνται σε διεθνές, εθνικό και τοπικό επίπεδο με την πολιτική έρευνα, τον προγραμματισμό και τη διαχείριση της τουριστικής ανάπτυξης. Εξίσου σημαντική είναι και η εμπλοκή κοινωνικοεπαγγελματικών ομάδων που για διαφορετικούς λόγους, σχετίζονται με τον τουρισμό, όπως: επαγγελματιών και επιχειρηματιών στις τουριστικές περιοχές νέων, όσων ασχολούνται με την πολιτική σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο κλπ. (Ανδριώτης, 2003)

1.5.2 Τουριστική ζήτηση: τύποι και χαρακτηριστικά τουρισμού-τουριστών στη χώρα μας

Δεν υπάρχουν πολλές μελέτες των επαγγελματικών και δημογραφικών χαρακτηριστικών των αλλοδαπών τουριστών στη χώρα μας. Με βάση τα στοιχεία που υπάρχουν καταλήγουμε στις εξής εκτιμήσεις:

- I. Όσον αφορά τα δημογραφικά χαρακτηριστικά στο φύλο, υπερτερούν ελαφρά οι άνδρες με κάποιες εξαιρέσεις σε συγκεκριμένες εθνικότητες. Η πλειοψηφία των τουριστών ανήκει στις ηλικιακές ομάδες 16-40 ετών. (Σταύρου, 1986) Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι σε έρευνα του 1973 (ΕΟΤ, 1973) που αφορούσε τους ερχόμενους με πτήσεις charter, το ποσοστό αυτών που ανήκαν στην ομάδα αυτή των μικρών και μεσαίων ηλικιών ήταν λιγότερο από 40%. Στην ίδια έρευνα του 1973, ένα πολύ υψηλό ποσοστό (65%) εμφανίζεται να ταξιδεύει ατομικά με σημαντικές διαφοροποιήσεις κατά εθνικότητα (από 53,8% οι Άγγλοι έως 74%-76% οι Γερμανοί, Ιταλοί, Φιλανδοί, Αμερικανοί).
- II. Η ανάλυση της επαγγελματικής σύνθεσης των τουριστών δείχνει τη σταθερή παρουσία των τεχνικών και ελεύθερων επαγγελματιών, των υπαλλήλων γραφείου και

των σπουδαστών. Η εικόνα αυτή αποτελεί ένδειξη του ότι δεχόμαστε κυρίως τουρίστες από επαγγέλματα που χαρακτηρίζονται από μεσαίο ή υψηλό μορφωτικό επίπεδο και από μεσαία εισοδήματα.

- III. Τα οικονομικά χαρακτηριστικά των τουριστών συνδέονται τόσο με τη μελέτη της δαπάνης τους (ημερήσια ή κατά κεφαλή) όσο και με τον τύπο των καταλυμάτων που επιλέγουν. Σε σχέση με άλλες χώρες της Μεσογείου με παρόμοιο τύπο τουρισμού, η μέση δαπάνη κατά κεφαλή είναι σχετικά υψηλότερη, αλλά αυτό συνδέεται και με το γεγονός ότι η μέση παραμονή των τουριστών στη χώρα μας (14 ημέρες το 1985) είναι από τις υψηλότερες στον κόσμο (Σταύρου, 1986). Ο υπολογισμός πάλι της μέσης ημερήσιας δαπάνης δείχνει ότι οι τουρίστες που ξοδεύουν τα μεγαλύτερα ποσά ανήκουν σε εθνικότητες που δεν αποτελούν παρά μικρό ποσοστό των συνολικών αφίξεων στη χώρα (ΗΠΑ, Αυστραλία, Καναδάς, Ιαπωνία, Ισπανία). Το είδος του καταλύματος που επιλέγουν οι αλλοδαποί τουρίστες δείχνει ότι ένα σημαντικό ποσοστό (80-85%) μένει σε ξενοδοχεία μεσαίας ή Α' κατηγορίας, ενώ οι υπόλοιποι προτιμούν τα υπόλοιπα είδη καταλυμάτων και τα κάμπινγκ. Αυτό το γεγονός όμως δεν πρέπει να μας παρασύρει στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για τουρίστες υψηλών εισοδημάτων, αφού ένα μεγάλο ποσοστό από αυτούς έρχονται με οργανωμένο tour και έτσι πληρώνουν πολύ φθηνά τα ξενοδοχεία των υψηλών κατηγοριών. Άλλωστε η ταχύτερη αύξηση του αριθμού των ξενοδοχείων χαμηλής ή μεσαίας κατηγορίας αντανάκλα την εικόνα της Ελλάδας σαν χώρας για τουρίστες χαμηλών ή μεσαίων εισοδημάτων (International Tourism Reports, 1986)
- IV. Τα χαρακτηριστικά της ελληνικής τουριστικής προσφοράς (ήλιος, θάλασσα, περιβάλλον, ψυχαγωγία) δείχνουν να ανταποκρίνονται στα κίνητρα του σύγχρονου ευρωπαϊκού τουρίστα για φυγή από την καθημερινότητα και για χρησιμοποίηση του χρόνου διακοπών προς αναζήτηση ενός διαφορετικού, αμέριμνου τρόπου και ρυθμού ζωής. Η επιλογή της Ελλάδας ιδιαίτερα μετά το 1970, σχετίζεται με έναν τύπο τουρίστα που αναζητά τον ήλιο περισσότερο παρά τη γνωριμία με νέους τόπους και πολιτισμούς, όπως συνέβαινε, κυρίως στις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες στη χώρα μας. (International Tourism Reports, 1986, σελ. 45-46) Το γεγονός ότι η Ελλάδα επιλέγεται σαν τόπος διακοπών εξηγεί τόσο το σημαντικό αριθμό ημερών που περνούν οι τουρίστες εδώ, όσο και τις συγκεκριμένες περιοχές στις οποίες κατευθύνονται: νομοί νησιωτικοί και παράλιοι που ανταποκρίνονται στις προδιαγραφές που περιγράψαμε). Μία επιπλέον ένδειξη ότι η Ελλάδα προτιμάται σαν χώρα διακοπών είναι το γεγονός ότι παρατηρείται ένα σημαντικό ποσοστό τουριστών που έχουν ξαναεπισκεφτεί τη χώρα (Σταύρου, 1986, ΕΟΤ, 1973)
- V. Οι επισκέψεις των τουριστών στη χώρα μας συνδέονται τόσο με τον τρόπο ταξιδιού (οργανωμένο ή μη) όσο και με την εθνικότητα της μεγάλης πλειοψηφίας των πελατών μας. Πιο συγκεκριμένα, το εισοδηματικό επίπεδο των πελατών μας και οι επιρροές που δέχονται από τα μέσα μαζικής επικοινωνίας είναι οι δύο καθοριστικοί παράγοντες στη διαδικασία επιλογής μίας χώρας για τουρισμό. Οι κυριότεροι πελάτες μας, άλλωστε, είναι ευρωπαίοι και αμερικανοί (80-85% του συνόλου) προέρχονται δηλαδή από χώρες όπου υπάρχει η μεγαλύτερη ανάπτυξη των μέσων μαζικής επικοινωνίας (διαφήμιση, τύπος, τηλεόραση).

1.5.3 Τουριστική προσφορά: χαρακτηριστικά της τουριστικής ανάπτυξης

Τα χαρακτηριστικά της τουριστικής ζήτησης είναι φυσικό να επηρεάσουν και τον τύπο της υποδομής και της αντίστοιχης τουριστικής προσφοράς της χώρας.

- Όσον αφορά την υποδομή, ήδη από τη δεκαετία του '70 η στροφή στην κατασκευή μικρών διαμερισμάτων, ενοικιαζόμενων δωματίων και κάμπινγκ δείχνει την ανάγκη της τουριστικής προσφοράς να ανταποκριθεί στη ζήτηση τουριστών μεσαίου και χαμηλού εισοδήματος που ταξιδεύουν συχνά οικογενειακά.
- Ένα δεύτερο κρίσιμο ζήτημα που συνδέεται με τη μορφή της τουριστικής προσφοράς είναι το ότι η συνεχής τουριστική ανάπτυξη του τουρισμού και ιδιαίτερα οι πολλαπλές επιδράσεις του στην απασχόληση και το εισόδημα άλλων κλάδων της οικονομίας (εμπόριο, οικοδομή, γεωργία, κλάδοι της βιομηχανίας και της βιοτεχνίας) που έχει κατακτήσει κυρίαρχο αναπτυξιακό μοχλό στην τοπική οικονομία πολλών τουριστικών αγροτικών νομών (ιδιαίτερα παράλιους και νησιωτικούς). Αυτό το γεγονός προσδίδει στον τουρισμό μία πολύ μεγαλύτερη οικονομική και κοινωνική διάσταση από αυτήν που οι επίσημες στατιστικές δείχνουν, ενώ παράλληλα, αναδεικνύει και την ανάγκη διορθωτικών μέτρων στον τομέα της προσφοράς, αφού αυτή συχνά εξαρτάται αποκλειστικά από την αλλοδαπή τουριστική ζήτηση.
- Συνυφασμένο, τέλος, με την τουριστική ζήτηση είναι και το ζήτημα της «εικόνας» που έχει η τουριστική προσφορά της χώρας στις χώρες-πελάτες. Η εικόνα αυτή δημιουργείται από τις εντυπώσεις των ίδιων των τουριστών αλλά και από τα ΜΜΕ και τα ταξιδιωτικά πρακτορεία. Επισημαίνεται ότι η συνδυασμένη λειτουργία αυτών των παραγόντων επί μία σειρά ετών συχνά οδηγεί στη δημιουργία μίας «στερεότυπης» εικόνας της τουριστικής προσφοράς μίας χώρας πχ Ελλάδα = χώρα διακοπών, σχετικά φθηνή, με μέτριο σέρβις ή Ισπανία = χώρα διακοπών, μεσαίες τιμές, καλό σέρβις. Η εικόνα αυτή είναι αφενός δύσκολο να ανατραπεί, αφού πολλοί από τους παράγοντες που υπεισέρχονται στη συγκρότησή της δεν ελέγχονται από τη χώρα υποδοχής και αφετέρου επηρεάζει περισσότερο τους τουρίστες που επισκέπτονται για πρώτη φορά μία χώρα. Σύμφωνα με μελέτη που λαμβάνει υπόψη τις απόψεις τόσο των τουριστικών πρακτόρων όσο και των touroperators, η Ελλάδα θεωρείται καλή χώρα για διακοπές αλλά με μεσαίας ή μέτριας ποιότητας υπηρεσίες και μέτριας ή κακής ποιότητας συνθηκών υγιεινής. Παράλληλα, αρνητική είναι η εικόνα που παρουσιάζει το περιβάλλον, γεγονός που δημιουργεί αρνητικές αντιδράσεις στους πελάτες. Όσον αφορά τους τουρίστες, τα κυριότερα παράπονά τους αφορούν τις συνθήκες υγιεινής (33%), τα ξενοδοχεία (26,8%), και τα μεταφορικά μέσα (21%) (Σταύρου,1984). Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι, σύμφωνα με έρευνα σε γερμανούς τουρίστες, η ρύπανση του περιβάλλοντος και οι προβληματικές συνθήκες υγιεινής είναι οι κυριότερες αιτίες που τους αποτρέπουν να επιλέξουν κάποιο τόπο για τις διακοπές τους. Οδηγούμαστε έτσι στο συμπέρασμα ότι η εικόνα της χώρας μας στο εξωτερικό μπορεί να είναι ελκυστική σε επίπεδο τιμών αλλά είναι ιδιαίτερα προβληματική σε επίπεδο υπηρεσιών, περιβάλλοντος και συνθηκών υγιεινής σε μία εποχή που τα στοιχεία αυτά είναι καθοριστικά για την επιλογή μίας χώρας από τους τουρίστες.

1.5.4 Προοπτικές και ανάγκη για ένα άλλο μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης

Αλήθεια ποιές είναι οι προοπτικές του τουρισμού στη χώρα μας, αξίζει να προσπαθήσουμε για μία ανανέωση και έναν επανασχεδιασμό του τουριστικού προϊόντος;

Το μοντέλο του μαζικού τουρισμού που αναπτύχθηκε τα προηγούμενα χρόνια στη χώρα, σαν το βασικό μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης, τη βοήθησε να αναγνωρισθεί ως ένας από τους μεγαλύτερους τουριστικούς προορισμούς παγκοσμίως. Ο ελληνικός τουρισμός βασιζόμενος στα 3 s (sea, sand, sun) που όντως αποτελούσαν τα βασικότερα χαρακτηριστικά της τουριστικής ζήτησης, σε συνδυασμό με το μεγάλο πολιτιστικό κεφάλαιο της χώρας, την

ιστορία της, αλλά και το ανθρώπινο κεφάλαιο (λαός με έντονη εξωστρέφεια), πέτυχε να προσελκύσει σημαντικό κομμάτι της τουριστικής πίττας, και σαν οικονομική δραστηριότητα να συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Σημαντικό ρόλο φυσικά στην προσέλκυση τουρισμού έπαιξε και το χαμηλό κόστος ζωής.

Παράλληλα με τα θετικά του συγκεκριμένου μοντέλου τουριστικής ανάπτυξης, με το πέρασμα των χρόνων άρχισαν να εμφανίζονται και τα αρνητικά. Σημαντικότερη αρνητική επίπτωση η χωρίς όρους και κανόνες ανάπτυξη, που σήμαινε κατασκευή τουριστικών υποδομών διαμονής, εστίασης, ψυχαγωγίας, χωρίς όμως χωροταξικό σχεδιασμό, και αξιολόγηση της φέρουσας ικανότητας της κάθε περιοχής. Ως αποτέλεσμα καταγράφηκε η ανεξέλεγκτη δόμηση, η απουσία των απαραίτητων υποδομών διαχείρισης των αποβλήτων και απορριμμάτων της δραστηριότητας, η προβληματική διαχείριση και διαθεσιμότητα νερού κ.α.. Αν παράλληλα λάβουμε υπόψη και την εύθραυστη ισορροπία των παράκτιων και νησιωτικών οικοσυστημάτων, στις οποίες κυρίως αναπτύχθηκε το συγκεκριμένο μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης, τότε μπορούμε να κατανοήσουμε τα περιβαλλοντικά προβλήματα που καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε σήμερα στις ίδιες περιοχές.

Με τα χρόνια όμως, πέρα από την περιβαλλοντική υποβάθμιση του προϊόντος, μεταλλάχθηκε και το ανθρώπινο κεφάλαιο που ασχολούνταν με τον τουρισμό. Έχασε τον αυθορμητισμό της φιλοξενίας που διέθετε και εστίασε περισσότερο στο πρόσκαιρο εύκολο, γρήγορο και μεγάλο κέρδος, χωρίς αναστολές απέναντι στην καταστροφή του περιβάλλοντος, την αλλοίωση του κοινωνικού ιστού, την απώλεια της τοπικής και επαγγελματικής ταυτότητας, οδηγώντας μάλιστα ολόκληρες κοινωνίες σε μία εποχιακή μαλθακότητα που συναρτούνταν με τη εποχικότητα του τουρισμού.

Οι εποχές όμως φαίνεται να αλλάζουν και το μοντέλο τουριστικής ζήτησης να διαφοροποιείται σε συνάρτηση με τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά και προτιμήσεις των σύγχρονων κοινωνιών. Η προστασία του περιβάλλοντος, η υγιεινή διατροφή, οι εναλλακτικές μέθοδοι ιατρικής, η ανάγκη για απεξάρτηση από το άγχος και στρες, η ανάγκη για ευεξία, η ανάγκη για εμπειρίες συναναστροφής με ιστορία τόπων και ανθρώπων στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης κ.α. δημιουργούν ένα νέο μοντέλο ζήτησης και στον τουρισμό, που απαιτεί αντίστοιχη προσαρμογή και του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος.

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού, ο τουρισμός εμπειρίας και γνώσης φαίνεται με σημαντική βεβαιότητα να αποτελεί την απάντηση στο νέο μοντέλο ζήτησης.

Το νέο αυτό μοντέλο τουριστικής ζήτησης όμως, απαιτεί συγκεκριμένες προϋποθέσεις προκειμένου να αναπτυχθεί, όπως ύπαρξη φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος σε καλή κατάσταση, αυθόρμητη και καλής ποιότητας φιλοξενία, υποδομές με αναφορές στην ήπια ανάπτυξη, προσβασιμότητα, παροχή εναλλακτικών υπηρεσιών (διαδικτύου, ιατρικής υποστήριξης κ.α.), ανεπτυγμένη ποιότητα προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών βασισμένων στην τοπική κουλτούρα (πολιτιστική, διατροφική κ.α.). Η χώρα μας μπορεί να μην τα διαθέτει όλα, αλλά σίγουρα διαθέτει τα περισσότερα και βασικότερα και μάλιστα σε υπερθετικό βαθμό. Τα υπόλοιπα είναι στο χέρι μας!

Το παλιό μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης ακόμα και σε χώρες με υψηλή τουριστική ανάπτυξη και αποτελέσματα, μπαίνει σε δεύτερη μοίρα καθώς χρόνο με το χρόνο προσφέρει λιγότερα κέρδη σε σχέση με τα προβλήματα που έχει δημιουργήσει και δημιουργεί και το κόστος αποκατάστασής τους. Χώρες όπως η Κύπρος, η Ισπανία βρίσκονται σε κρίση σε σχέση με το πραγματικό όφελος από το μαζικό τουρισμό (λαμβάνοντας υπόψη τον οικονομικό ανταγωνισμό από τις νέες αγορές της βαλκανικής και την Τουρκία) και αυτό

αποδεικνύεται από τα προβλήματα που δημιουργούνται και καταγράφονται κάθε καλοκαίρι με τους εκτός ελέγχου τουρίστες, τη μείωση των εσόδων, την καταστροφή του περιβάλλοντος και την ανάγκη για μεγάλες ανάγκες αποκατάστασης (π.χ. Ισπανία).

Η παραθεριστική κατοικία αποδίδει ένα πρόσκαιρο κέρδος, κυρίως κατά τη φάση κατασκευής μέσω της απασχόλησης, αμφιβόλου όμως αποδοτικότητας για τα έσοδα του κράτους από την φορολόγηση, λόγω της φοροδιαφυγής (offshore εταιρίες, μη καταβολή ασφαλιστικών εισφορών, ξένοι εργάτες κ.α.). Ομοίως περιορισμένα οφέλη καταγράφονται και για την τοπική κοινωνία, λόγω του περιορισμένου χρόνου χρήσης των παραθεριστικών κατοικιών, της κινητικότητας των χρηστών τους στις υπόλοιπες επιχειρήσεις, αλλά και του κόστους των υποδομών διαχείρισης των απορριμμάτων και αποβλήτων που αυτή δημιουργεί. Αν δε υπολογιστεί και η περιβαλλοντική επίπτωση σε θέματα κατανάλωσης πόρων όπως το νερό, της υποβάθμισης των εδαφών, την εκχέρσωση, την κατανάλωση ενέργειας που αφορά και την κατασκευή (τσιμέντο) τότε ίσως το κόστος να είναι δυσανάλογα μεγάλο σε σχέση με τα κέρδη.

Η νέα κατάσταση τουριστικής ζήτησης δεν προϋποθέτει εγκατάλειψη του μαζικού τουρισμού, αλλά μία αλλαγή ως προς το μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης που θα αποτελέσει προτεραιότητα τα επόμενα χρόνια για τη χώρα. Όχι αόριστα αλλά με βάση το μοντέλο τουριστικής ζήτησης που διαμορφώνεται και αναφέρθηκε παραπάνω. Οι προϋποθέσεις υπάρχουν και οι οικονομικές προοπτικές είναι καλές. Σύμφωνα με μελέτες οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού λόγω της ποιότητας των τουριστών και των πολλαπλών δραστηριοτήτων με τις οποίες ασχολούνται, δημιουργούν περισσότερα και όχι ασήμαντα οικονομικά οφέλη για τις τοπικές κοινωνίες.

Αυτό που ουσιαστικά θα χρειαζόταν στην παρούσα φάση θα ήταν ένας συνδυασμός μέτρων όπως:

- Η παροχή οικονομικών κινήτρων για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού όπως π.χ. η φορολόγηση της γης και των τουριστικών επιχειρήσεων με βάση τη χρήση και τη μορφή τουριστικής επιχειρηματικότητας
- Η εκπόνηση μελέτης αποτίμησης του πραγματικού οφέλους του μαζικού τουρισμού ανά περιοχή με ταυτόχρονο καθορισμό χωροταξικού προσανατολισμού της ανάπτυξης των επιμέρους εναλλακτικών μορφών
- Ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χώρας που μπορούν να αποτελέσουν αξιοποιήσιμο τουριστικό πόρο, το φυσικό και πολιτιστικό κεφάλαιο της χώρας, με διεθνώς αναγνωρισμένη αξία. Η βιοποικιλότητα (από τις πρώτες στην Ευρώπη), η διαφοροποίηση του τοπίου, και η συνύπαρξη με τον πολιτιστικό πλούτο, θεωρούνται υψηλής προστιθέμενης αξίας που απλώς απαιτούν ενίσχυση της προβολής τους και σωστή και συνεπή λειτουργία. Περιοχές όπως η Δήλος, η Κνωσός, οι Μυκήνες, η Δωδώνη κ.α. δεν υπάρχουν σε πολλά μέρη του κόσμου. Ομοίως τα μουσεία ακόμα και τα πιο μικρά περιέχουν περισσότερα και μεγαλύτερης αξίας εκθέματα από πολλά ακριβοπληρωμένα του εξωτερικού. Οι παραδόσεις, η διατροφή, η χρήση βοτάνων, τα ιαματικά λουτρά με διαφορετική ιασιμότητα αποτελούν τουριστικούς πόρους προς αξιοποίηση.
- Αξιοποίηση του ντόπιου ανθρώπινου δυναμικού με μία κατάλληλη εκπαίδευση μέσω των σχολών ξεναγών ακόμα και των ΚΕΚ και ΙΕΚ, μπορούν να παράγουν μία νέα κατηγορία επαγγελματιών τους “οικοξεναγούς” προσφέροντας απασχόληση σε μεγαλύτερο εποχιακό εύρος. Τα πανεπιστήμια με το υλικό το οποίο ήδη έχουν παράγει μέσω προγραμμάτων ή με τη δυνατότητα δημιουργίας εξειδικευμένων

βάσεων δεδομένων μπορούν να συμβάλουν αντίστοιχα στην ενίσχυση και προώθηση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού της χώρας.

- Τέλος η διασύνδεση της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα στα πλαίσια της τουριστικής ανάπτυξης, όπως π.χ. η διασύνδεση τουρισμού και γεωργίας ή/και αλιείας σε τοπικό επίπεδο, χειροτεχνίας και επιχειρήσεων διαμονής, καλλωπισμού, ευεξίας και τουριστικών καταλυμάτων, εστίασης και υγείας, κοινωνικών δημόσιων δομών (βοήθεια στο σπίτι) και τουρισμού υγείας κ.α.
- Σύσταση και λειτουργία εξειδικευμένων τουριστικών πρακτορείων εναλλακτικού τουρισμού. (Βούρος, 2010 περιβαλλοντολόγος, e-magazino)

Κεφάλαιο 2^ο: Οι περιβαλλοντικές επιδράσεις του τουρισμού

2.1 Ο τουρισμός και το περιβάλλον

Τα θέματα που σχετίζονται με την οικολογία και το περιβάλλον τα τελευταία χρόνια έχουν αφενός μεν ευαισθητοποιήσει τους κατοίκους σε όλα τα μήκη και πλάτη του κόσμου και αφετέρου έχουν δραστηριοποιήσει εθνικές κυβερνήσεις, διεθνείς διακρατικούς οργανισμούς και οργανώσεις προστασίας του περιβάλλοντος για τη διάσωσή του. Θέμα που έχει γενικό χαρακτήρα αφορά το στερέο έδαφος (έδαφος και υπέδαφος), τους υδάτινους πόρους (θάλασσες, λίμνες, ποταμούς) και τον εναέριο χώρο που συνδέεται άμεσα με την εκβιομηχάνιση, τη ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας, τα χημικά και πυρηνικά απόβλητα, ουσιαστικά δε αφορά την ανάπτυξη στο σύνολό της.

Η σχέση τουρισμού και περιβάλλοντος αποτελεί μία και μόνη παράμετρο του όλου ζητήματος, που έχει όμως ιδιαίτερη σημασία, καθώς η τουριστική ανάπτυξη σε όλο τον πλανήτη μπορεί να οδηγήσει σε μία ή περισσότερες από τις ακόλουθες παρενέργειες:

- § Απαίτηση ολοένα και νέων χώρων συχνά δασικών λόγω τουριστικών εγκαταστάσεων (κυρίως ξενοδοχειακών μονάδων),
- § Ρύπανση της θάλασσας (ποταμών και λιμνών) εξαιτίας των απόβλητων τουριστικών μονάδων και της συνεχώς αυξανόμενης μετακίνησης τουριστών,
- § Εναέρια μόλυνση λόγω της επέκτασης των αεροπορικών μεταφορών και του συγχρωτισμού των αιθέρων τα τελευταία χρόνια,
- § Κάθε ρύπανση και μόλυνση του περιβάλλοντος από τη μαζική χρήση χώρων που απευθύνονται αποκλειστικά στα δεδομένα της τουριστικής ζήτησης,
- § Κάθε είδους φθορά και καταστροφή αρχαιολογικών-θρησκευτικών μνημείων.

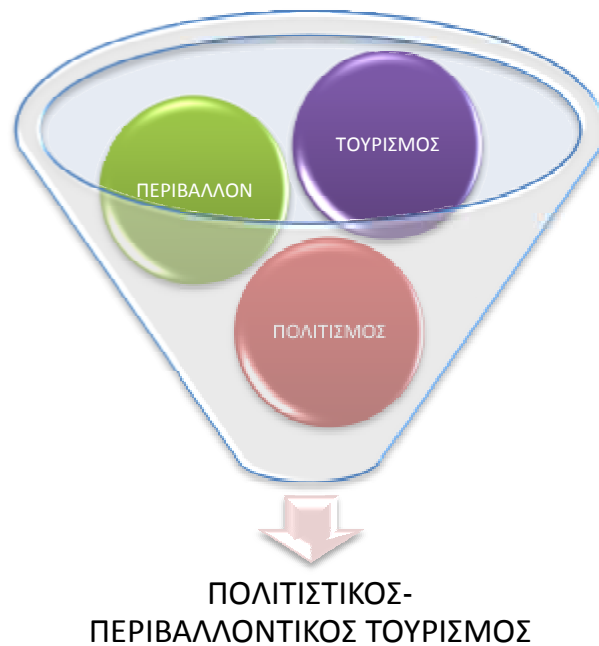
Τα παραπάνω ισχύουν στις περιπτώσεις που είτε η κάθε μορφής τουριστικές επιχειρήσεις δεν τηρούν τις σχετικές νομοθετικές ρυθμίσεις είτε όταν δεν υπάρχει το κατάλληλο νομοθετικό πλαίσιο ή ακόμα όταν οι κρατικοί έλεγχοι είναι πλημμελείς. Αντικειμενικά όμως η επέκταση των εναέριων, θαλάσσιων και οδικών μεταφορών, λόγω του τουρισμού, επιβαρύνει σοβαρά το περιβάλλον και αυτός είναι ο λόγος που κινεί το ενδιαφέρον τόσο της επιστήμης και της τεχνολογίας όσο και των επιχειρήσεων και του κράτους. (Ηγουμενάκης-Κραβαρίτης-Λύτρας, 1998-9)

2.2 Σύγκρουση ή συμβίωση τουρισμού-περιβάλλοντος;

Το ζητούμενο στο σύγχρονο μαζικό τουρισμό της εποχής μας βρίσκεται στην αναζήτηση μιας συμβιωτικής σχέσης μεταξύ τουρισμού και περιβάλλοντος παρά την αντινομία, που φαίνεται να περικλείει αυτή η σχέση. Διότι κάτω από συγκεκριμένες προϋποθέσεις που ανάγονται στην τήρηση των εθνικών και διακρατικών νομοθεσιών και συνθηκών, η προστασία και η διάσωση του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς από την όλη επιχειρηματική δραστηριότητα στον τουρισμό είναι χωρίς άλλο εφικτή.

Δεν είναι δε διόλου τυχαίο, ότι πληθώρα διακριτικών οργανισμών αλλά και επιστημονικών οργανώσεων ταυτόχρονα, έχουν δημιουργήσει ένα νέο πλαίσιο μέσα στο οποίο κινείται ο τουρισμός, και παρουσιάζει την ακόλουθη μορφή:

Διάγραμμα 2.: Ο Πολιτιστικός-Περιβαλλοντικός Τουρισμός

Ο πολιτιστικός-περιβαλλοντικός τουρισμός, ως βασικές αρχές που διέπουν την όλη οργάνωση και λειτουργία του, έχει τις ακόλουθες:

- ✚ Το σεβασμό των ιστορικών-αρχαιολογικών-λαογραφικών-θρησκευτικών στοιχείων και μνημείων και την αποτροπή κάθε είδους φθοράς τους.
- ✚ Την αναζήτηση νέων 'καθαρότερων' τεχνολογιών σε ότι αφορά τη θαλάσσια και εναέρια μεταφορά στη βάση διεθνών συνθηκών.
- ✚ Τη θέσπιση ολοένα και αυστηρότερων κριτηρίων νομοθετικού περιεχομένου σχετικά με την ανέγερση κτιρίων, με τις δασικές εκτάσεις, τους σύγχρονους βιολογικούς καθαρισμούς και τα αποχετευτικά δίκτυα.
- ✚ Την ελαχιστοποίηση και τελικά εξάλειψη της φωτοχημικής ρύπανσης των μεγαλουπόλεων, η οποία καταστρέφει τόσο την αρχαιολογική όσο και την αρχιτεκτονική κληρονομιά μέσω νέων τεχνολογιών και διοικητικών μέτρων.
- ✚ Τη λήψη μέτρων ανάδειξης του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος σε περιοχές μαζικής υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών ούτως ώστε, να μεταλλαχθούν ορθολογιστικά σε τουριστικούς πόρους μεγάλης σπουδαιότητας.
- ✚ Τη διατήρηση μέσω των περιβαλλοντικών μέσων προστασίας και του κοινωνικού ιστού των τουριστικών περιοχών που οδηγούνται στην ανάπτυξη.
- ✚ Την παραπέρα επέκταση των 'εναλλακτικών μορφών' τουρισμού οι οποίες προσδίδουν νέο σημαντικό ενδιαφέρον στη λειτουργία επιχειρήσεων του τουριστικού χώρου ενόψει των εξελίξεων των αρχών του επόμενου αιώνα.
- ✚ Την εκτεταμένη αναδάσωση των πληγέντων από πυρκαγιά τουριστικών περιοχών, αφενός ως μέτρο αποκατάστασης της φυσικής ισορροπίας (καθόσον και η αναδάσωση αποτελεί μία από τις κύριες τεχνικές καταπολέμησης της διάβρωσης του εδάφους) και αφετέρου ως στοιχείο αξιοποίησης μίας περιοχής ως τουριστικού πόρου.
- ✚ Τη διατήρηση και επέκταση των ειδικών μορφών προστασίας του περιβάλλοντος, όπως οι βιότοποι, οι υδροβιότοποι, τα αισθητικά δάση και οι εθνικοί δρυμοί καθώς

και τα ειδικά θεματικά πάρκα τα οποία τα τελευταία χρόνια αναδείχτηκαν σε νέους τουριστικούς πόρους έλξης των τουριστών.

Η διατήρηση της φυσικής αρμονίας και μέσω των διεργασιών τουριστικής ανάπτυξης έχει καταστεί πλέον εκ των ουκ άνευ, έτσι ώστε ο 'πολιτιστικός-περιβαλλοντικός τουρισμός' να αναδεικνύεται ως σοβαρή μελλοντική προοπτική. Οι προβλέψεις του Bernardin de St. Pierre (1737-1814) που, χρησιμοποιώντας την έννοια της 'φυσικής αρμονίας', διέκρινε τις σχέσεις αλληλεπίδρασης φυτών, ζώων, ανθρώπου και ανόργανου περιβάλλοντος τον έκαναν να προβλέψει τις καταστρεπτικές συνέπειες, που μπορεί να έχουν στη φυσική αρμονία οι ανθρώπινες επεμβάσεις βρίσκουν άριστο πεδίο εφαρμογής, αν δεν παρθούν όλα τα απαραίτητα εκείνα μέτρα στον τουρισμό. (Ηγουμενάκης-Κραβαρίτης-Λύτρας, 1998-9)

2.3 Οι επιδράσεις του τουρισμού στα οικοσυστήματα

Τα φυσικά οικοσυστήματα τα οποία αποτελούν 'δυναμικά πολύπλοκα πλέγματα αλληλεπιδράσεων' ανάλογα με την όλη τους οικολογική ευστάθεια, την ικανότητα αυτορρύθμισης, την εξάρτησή τους από την τροφή ή την ενέργεια αλλά ιδίως από το βαθμό και το εύρος των ανθρώπινων επεμβάσεων διαιρούνται σε σταθερά (αναλλοίωτα), σε επηρεαζόμενα (από ανθρώπινες δραστηριότητες), σε υποβαθμισμένα (με συνεχείς διαταραχές οικολογικής ισορροπίας), σε τεχνητά (όπως π.χ. οι μονοκαλλιέργειες) και τέλος σε ασθενή (ανοικτά οικοσυστήματα αστικών και βιομηχανικών περιοχών σε πλήρη οικολογική αποδιοργάνωση).

Οι επιδράσεις του τουρισμού στα φυσικά οικοσυστήματα άπτονται σε μεγάλο βαθμό των περιβαλλοντικών καταστροφών, που συντελούνται σε περιοχές φυσικού κάλλους με την εμφάνιση μεγαθήριων από μπετόν (που πέραν όλων των άλλων είναι και αντιαισθητικά από αρχιτεκτονικής πλευράς), με την αλλοίωση του τοπικού πολεοδομικού και αρχιτεκτονικού χρώματος (εγκαταλείποντας τα ντόπια υλικά π.χ. ξύλο και πετρώματα και αντικαθιστώντας τα με γυαλί και μπετόν), με την εκπληκτική σε όγκο και εύρος περιβαλλοντική καταστροφή λόγω των ανεξέλεγκτων διαφημιστικών, πινακιδίων, κλπ κάθε μορφής (οι οποίες αντιληπτικά συχνά επεμβαίνουν βίαια στη μέση ανθρώπινη αντίληψη) ή ακόμα και την εκρηκτική σε εκκωφαντικότητα ηχητική ρύπανση (προϊόν νυχτερινών κέντρων, μηχανών, κ.α.) που μαστίζει τους σύγχρονους πολυάριθμους τουριστικούς προορισμούς.

Η επιρροή όλων αυτών των προαναφερομένων δράσεων στο χώρο του τουρισμού έχουν ισχυρές και συχνά μη επανορθώσιμες άμεσα επιδράσεις στα φυσικά οικοσυστήματα. Κάτι το οποίο ούτε γνώριζε προ τριάντα μόλις χρόνων η διεθνής κοινότητα, αλλά ούτε και μπορούσε ή μπορεί σήμερα ακόμα να μετρήσει επακριβώς αυτές τις επιδράσεις, που προέκυψαν ιδίως λόγω της μαζικότητας των επισκεπτών σε έναν τόπο για περιορισμένο μάλιστα χρονικό διάστημα.

Ουσιαστικά μπορεί ανεπιφύλακτα να πει κάποιος, ότι μόλις τώρα η επιστήμη, η έρευνα και η τεχνολογία ξεκινούν μία εμπειριστατωμένη αναζήτηση των επιδράσεων του τουρισμού στα φυσικά οικοσυστήματα και αυτό, σύμφωνα με τα διεθνή στοιχεία, αφορούν σε αυτήν την φάση μόνο τις αναπτυγμένες οικονομικά και τουριστικά χώρες και το σύγχρονο επιχειρηματικό περιβάλλον. (Ηγουμενάκης-Κραβαρίτης-Λύτρας, 1998-9)

2.4 Οι αλληλεπιδράσεις των περιβαλλοντικών επιπτώσεων στον τουρισμό

Οι περιβαλλοντικές επιδράσεις του τουρισμού είναι φυσικό επόμενο να προκαλούν μία σωρεία αλληλεπιδράσεων κοινωνικού και ψυχολογικού περιεχομένου, αποδέκτες των οποίων γίνονται πάντα οι τουρίστες-καταναλωτές, που και από την πλευρά τους βεβαίως δεν είναι μόνο οι δέκτες περιβαλλοντικών καταστροφών, αλλά και οι πομποί-δημιουργοί τους ενίοτε.

Είναι αυτονόητο, ότι και ο συνεχώς αυξανόμενος αριθμός των σύγχρονων τουριστών (το 1997 ξεπέρασε τα 600εκατομμύρια άτομα) δημιουργεί με την εν γένει συμπεριφορά του και αυτός περιβαλλοντικά προβλήματα με κυριότερα τα ακόλουθα:

- ⇒ Την εκτεταμένη ρύπανση του περιβάλλοντος χώρου από ανεξέλεγκτο πέταγμα ή εγκατάλειψη σκουπιδιών σε ακτές, παράκτιες ζώνες, κοινόχρηστους χώρους κ.α.
- ⇒ Την άκρατη χρήση προϊόντων με πλαστική συσκευασία που σημειωτέον έχει διάρκεια ζωής περί τα τετρακόσια χρόνια, καθώς επίσης η εκτεταμένη χρήση των πλαστικών σακουλών που ρυπαίνουν το περιβάλλον.
- ⇒ Τη φωτοχημική ρύπανση που προκαλεί ο συγχρωτισμός πολυάριθμων οχημάτων με αποτέλεσμα τη μόλυνση της ατμόσφαιρας, αλλά και την επιβάρυνση της φθοράς των μνημείων και της αρχιτεκτονικής.
- ⇒ Τη ρύπανση παράκτιων περιοχών από την ανεξέλεγκτη πολλές φορές κατασκήνωση, η οποία ως τέτοια δεν σέβεται το περιβάλλον και δημιουργεί σοβαρά προβλήματα.
- ⇒ Την αντικοινωνική και συχνά εγκληματική στάση των επισκεπτών μίας περιοχής που πετούν αναμμένα τσιγάρα, προκαλώντας μεγάλες πυρκαγιές οι οποίες με τη σειρά τους συντείνουν στην έντονη οικολογική ανισορροπία.

Είναι φανερό λοιπόν, ότι και η στάση των τουριστών οδηγεί ή ωθεί στη δημιουργία πρόσθετων περιβαλλοντικών προβλημάτων και με την έννοια αυτή απαιτείται ειδική περιβαλλοντική εκπαίδευση, ώστε να αποκτηθεί η απαιτούμενη 'τουριστική συνείδηση' δίχως την οποία τίποτα θετικό δεν μπορεί να προκύψει. (Ηγουμενάκης-Κραβαρίτης-Λύτρας, 1998-9)

2.5 Οι βραχυχρόνιες και μακροχρόνιες επιπτώσεις

Η τουριστική δραστηριότητα, ετερογενής από τη φύση της, προκαλεί μία σειρά από επιπτώσεις στο περιβάλλον μέσω των επιμέρους μεταβλητών που τη συνθέτουν.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, θα επιδιώξουμε να καταγράψουμε τις επιπτώσεις τριών από τις σημαντικότερες μεταβλητές της τουριστικής δραστηριότητας.

2.5.1 Η τουριστική μετακίνηση

Το μεγαλύτερο τμήμα του μαζικού τουρισμού μετακινείται σήμερα από τη χώρα προέλευσης στη ζώνη υποδοχής των τουριστών κάνοντας χρήση των αερομεταφορών. Η αύξηση των αερομεταφορών στη ζώνη υποδοχής συνοδεύεται από ατμοσφαιρική και ακουστική ρύπανση, καταστροφή της χλωρίδας και της πανίδας,

αλλοίωση του φυσικού τοπίου, διατάραξη των παραδοσιακών ρυθμών ζωής, κυρίως στις μικρές νησιωτικές οικονομίες κτλ.

Η μετακίνηση όμως των τουριστών εντός της χώρας υποδοχής διευκολύνεται κυρίως από το οδικό δίκτυο. Εδώ θα μπορούσαμε να διακρίνουμε τους ακόλουθους τύπους υποδομών:

1. Τους μεγάλους οδικούς άξονες που διασχίζουν μία χώρα: Αυτοί αλλοιώνουν το φυσικό τοπίο, εμποδίζουν τα περάσματα των ζώων, καταστρέφουν την πανίδα, ενώ ο θόρυβος των αυτοκινήτων προκαλεί την απομάκρυνση διαφόρων ειδών ζώων. Ταυτόχρονα, θα μπορούσαμε να προσθέσουμε ότι συχνά οι εκατέρωθεν των οδικών αξόνων χώροι γίνονται τόποι απόθεσης σκουπιδιών.

Η αλλαγή των μικροκλιμάτων που οφείλονται στην υπερβολική κίνηση των αυτοκινήτων κατά την περίοδο αιχμής επηρεάζει συχνά τη γεωργική παραγωγή.

Ως έμμεσα αποτελέσματα από την έντονη κυκλοφορία κατά τη διάρκεια της περιόδου αιχμής μπορούμε να αναφέρουμε τη δημιουργία μιας πληθώρας κατασκευών κατά μήκος των μεγάλων οδικών αξόνων όπως: ξενοδοχεία, μπαρ, εστιατόρια, καφετέριες, σταθμοί βενζίνης, γκαράζ κτλ.

Θα ήταν επίσης παράλειψη να μην αναφέρουμε την τοποθέτηση διαφημιστικών πανό κατά μήκος των οδικών αξόνων, ο μεγάλος αριθμός και το μέγεθος των οποίων αλλοιώνει και υποβαθμίζει το περιβάλλον.

2. Το παράκτιο οδικό δίκτυο: Αυτό, εκτός από τις περιβαλλοντικές αλλοιώσεις λόγω της δημιουργίας κατά μήκος του μίας σειράς κατασκευών (ξενοδοχεία, εστιατόρια, μπαρ, παρκινγκ κτλ.) ή λόγω τοποθέτησης διαφημιστικών πανό, πινακίδων κτλ., εμποδίζει τις ενεργητικές και τροφοδοτικές ανταλλαγές που υπάρχουν μεταξύ της ξηράς και της θάλασσας.

2.5.2 Τα τουριστικά καταλύματα

Τρεις τύποι τουριστικών καταλυμάτων επιφέρουν μία σειρά από αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Αυτοί είναι:

- ✚ Η παραθεριστική κατοικία
- ✚ Τα ξενοδοχεία
- ✚ Τα κάμπινγκ

Η παραθεριστική κατοικία αποτελεί έναν παράγοντα καταστροφής της υπαίθρου χώρας, γιατί προκαλεί τον κατακερματισμό του εδάφους σε μικρά τεμάχια. Επιπλέον, συμβάλει στην υιοθέτηση αρχιτεκτονικών σχεδίων ξένων προς την τοπική αρχιτεκτονική, που με τη σειρά τους αλλοιώνουν τη φυσιογνωμία του τόπου.

Στα πλαίσια αυτών των ταχύτατων εξελίξεων, παρατηρείται ότι: "Την ημέρα που όλος ο κόσμος θα διαθέτει την παραθεριστική του κατοικία, δεν θα υπάρχει πια εξοχή".

Τα ξενοδοχεία προκαλούν μία υποβάθμιση του περιβάλλοντος εξαιτίας της κακής ενσωμάτωσης των ογκωδών και μοντέρνων κατασκευών στο φυσικό περιβάλλον και σε χώρους παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, καθώς επίσης εξαιτίας της ρύπανσης που προκαλείται στη θάλασσα από τη ρίψη υγρών αποβλήτων, λόγω της απουσίας εγκαταστάσεων βιολογικού καθαρισμού.

Η ανάπτυξη του κάμπινγκ στις παράκτιες ζώνες δημιουργεί αρκετά προβλήματα κατά την περίοδο αιχμής, όπου η συγκέντρωση των κατασκηνωτών πολλαπλασιάζει τον αριθμό των τεντών και των τροχοβιλών, η παρουσία των οποίων αλλοιώνει το φυσικό περιβάλλον.

Η συνεχής χρήση του εδάφους εκ μέρους των κατασκηνωτών προκαλεί σχεδόν ολική καταστροφή της υπάρχουσας βλάστησης. Επίσης, η υπερβολική συγκέντρωση τουριστών κατά την περίοδο αιχμής στις ζώνες υποδοχής, οι οποίοι προστίθενται στους μόνιμους κατοίκους, δημιουργεί συχνά προβλήματα ύδρευσης.

2.5.3Οι δραστηριότητες αναψυχής

Μια από τις δραστηριότητες αναψυχής που πραγματοποιούν οι τουρίστες στις παράκτιες ζώνες διακοπών είναι το ψάρεμα, και ιδιαίτερα το υποβρύχιο ψάρεμα, το οποίο έχει οδηγήσει σε εξαφάνιση μερικά είδη ψαριών.

Μια άλλη δραστηριότητα που πραγματοποιείται από τους τουρίστες είναι η συγκομιδή φρούτων χωρίς την άδεια των καλλιεργητών, γεγονός που δημιουργεί αισθήματα απόρριψης στον τοπικό πληθυσμό έναντι των τουριστών.

Οι συλλέκτες οι οποίοι συγκεντρώνουν πτηνά, έντομα, πεταλούδες κτλ., συμβάλουν επίσης στη μείωση της πανίδας και της χλωρίδας της ζώνης υποδοχής.

2.5.4 Οι μαρίνες

Η δημιουργία ανταποκρίνεται σε εκείνο τον τύπο τουρισμού ο οποίος αφορά τις υψηλές εισοδηματικές κατηγορίες.

Η κατασκευή μίας μαρίνας προϋποθέτει την κατανάλωση ενός τμήματος μίας παραθαλάσσιας ζώνης. Οι μαρίνες χαρακτηρίζονται συχνά ως παρκινγκ για πλοία χωρίς ζωή και δραστηριότητες αναψυχής, ενώ η κατασκευή και η λειτουργία τους θεωρούνται σε μεγάλο βαθμό ρυπογόνα.

Διακρίνουμε τρία είδη ρύπανσης:

- ✓ Την οργανική και βακτηριδιακή ρύπανση
- ✓ Τη χημική ρύπανση (καθαρισμός πλοίων, οικιακά απόβλητα, αστικά απόβλητα κτλ.)
- ✓ Τη ρύπανση από τη χρήση καυσίμων.

2.5.5 Οι εξωγενείς επιπτώσεις

Εκτός από την τουριστική δραστηριότητα, μία σειρά από άλλες δραστηριότητες προκαλούν την υποβάθμιση του περιβάλλοντος κατά τέτοιο τρόπο, ώστε ο τουρισμός, ο οποίος βασίζεται κατεξοχήν στην περιβαλλοντική υγεία της ζώνης υποδοχής, να υφίσταται τις επιπτώσεις της βιομηχανικής και αστικής ρύπανσης. Πριν μεταβληθεί ο ίδιος σε ένα σημαντικό παράγοντα ρύπανσης.

Μερικές από τις εστίες ρύπανσης, που είναι ωστόσο εξωγενείς της τουριστικής δραστηριότητας, παρατίθενται παρακάτω:

⇒ Η ρύπανση των ακτών και των θαλάσσιων υδάτων κολύμβησης από αστικά και βιομηχανικά απόβλητα

⇒ Η καταστροφή των δασών από πυρκαγιές

⇒ Ο καθαρισμός των δεξαμενών των πετρελαιοφόρων (συγκέντρωση πίσσας στις πλαζ)

⇒ Η δημιουργία αστικών παραθαλάσσιων ζωνών στις ζώνες υποδοχής των τουριστών

⇒ Η δημιουργία κορεσμένων περιοχών κτλ.

Από τις παραπάνω αναλύσεις συμπεραίνουμε ότι η μη σχεδιασμένη και ανεξέλεγκτη ανάπτυξη του τουρισμού μπορεί να αποβεί καταστροφική για το περιβάλλον. Δηλαδή μπορεί να ισχύει η όλο και περισσότερο αποδεκτή διαπίστωση ότι "ο τουρισμός καταστρέφει τον τουρισμό".

Αυτό το φαινόμενο γίνεται πιο ορατό κατά την περίοδο της οικονομικής ύφεσης και τείνει να δημιουργήσει υποβαθμισμένες τουριστικές ζώνες, παρόμοιες με εκείνες των βιομηχανικών ζωνών σε περίοδο κρίσης.

Τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την προστασία του περιβάλλοντος είναι θέμα πολιτικής επιλογής. Αυτά θα πρέπει να εφαρμοστούν σε συσχετισμό με τον τύπο του τουρισμού που επισκέπτεται η ζώνη υποδοχής και τους οικονομικούς, κοινωνικούς, πολιτιστικούς και οικολογικούς παράγοντες που τον χαρακτηρίζουν.

Αυτά τα μέτρα είναι τα ακόλουθα:

- § Πληροφόρηση-επιμόρφωση
- § Οικονομικά μέτρα
- § Ρυθμιστικά και νομοθετικά μέτρα
- § Μέτρα σχεδιασμού και χωροταξίας.

Κεφάλαιο 3^ο: Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού

3.1 Χαρακτηριστικά εναλλακτικών μορφών τουρισμού

Με τον όρο «εναλλακτικός τουρισμός» ορίζεται το σύνολο των ολοκληρωμένων τουριστικών υπηρεσιών, οι οποίες διακρίνονται από εξειδίκευση ανάλογα με τις ιδιαίτερες ανάγκες και προτιμήσεις των πελατών τους, απευθύνονται σε ένα εξειδικευμένο κοινό, στηρίζονται σε οικολογικά ανεκτές και ήπιες δραστηριότητες, ενώ αναδεικνύουν την πολιτιστική κληρονομιά και τα φυσικά κάλλη μίας περιοχής χωρίς να καταστρέφουν, προσφέροντας παράλληλα λύσεις σε προβλήματα τουριστικής εποχικότητας. (Ανδριώτης, 2008)

Σύμφωνα με το Λαγό (2003), ο εναλλακτικός τουρισμός αναφέρεται σε ένα πλήθος επιμέρους μορφών τουρισμού, όπου οι άνθρωποι αναζητούν ένα διαφορετικό τρόπο διακοπών, ο οποίος συνδέεται με την προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος καθώς και την αναζήτηση νέων αξιών και τρόπων ζωής.

Ο εναλλακτικός τουρισμός σχετίζεται άμεσα με τον τύπο του σύγχρονου τουρίστα. Ο σύγχρονος τουρίστας χαρακτηρίζεται από μεγαλύτερη οικονομική ευχέρεια, περισσότερο ελεύθερο χρόνο, καλύτερη πληροφόρηση και περισσότερες επιλογές.

Τα τελευταία χρόνια το κοινωνικοψυχολογικό υπόβαθρο των νέων απαιτήσεων του σύγχρονου τουρίστα έχει διαφοροποιηθεί. Ο σύγχρονος τουρίστας εμφανίζεται έμπειρος, που γνωρίζει τι θέλει και αν το βρει το πληρώνει ακριβά. Επιπλέον, είναι απαιτητικός στην ποιότητα, στο καθαρό περιβάλλον, στις ανθρώπινες σχέσεις και στην αναζήτηση ικανοποίησης των ενδιαφερόντων και των ανησυχιών του.

Αποτέλεσμα αυτής της διαφοροποίησης είναι να μην καλύπτονται οι ανάγκες απασχόλησης και διασκέδασης του σημερινού τουρίστα από τους ήδη υπάρχοντες τομείς τουριστικής αναψυχής (ήλιος - θάλασσα - ξενάγηση) και να επιζητά νέες μορφές διακοπών. Αυτό το δεδομένο, κατ' επέκταση, οριοθέτησε την τουριστική ανάπτυξη ενός προορισμού διακοπών στη μορφή των νέων ή εναλλακτικών τουρισμών. Κύριο χαρακτηριστικό των μορφών αυτών είναι ότι βασίζονται στην εξειδίκευση των ενδιαφερόντων του τουρίστα. (Σφακιανάκης, 2000)

Η φιλοσοφία του εναλλακτικού τουρισμού συνοψίζεται στη διαφύλαξη του περιβάλλοντος και των πόρων του τουριστικού προορισμού, στην ικανοποίηση των αναγκών του τοπικού πληθυσμού και στη δυνατότητα των χωρών στις οποίες υπάρχουν οι τουριστικοί προορισμοί να λαμβάνουν αυτές τις αποφάσεις της τουριστικής ανάπτυξης, σύμφωνα με τις δικές τους τουριστικές πολιτικές και να μην ποδηγετούνται από τους μεγάλους τουριστικούς επιχειρηματίες (τουριστικούς πράκτορες, ξενοδόχους που συνήθως εξυπηρετούν πολυεθνικά ή ίδια οφέλη).

Η προσπάθεια περιορισμού του μαζικού τουρισμού και ενθάρρυνσης του εναλλακτικού ήπιου τουρισμού καταβάλλεται τόσο από τις ομάδες πληθυσμού που προαναφέρθηκαν όσο και από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, την ΕΕ, τους εθνικούς τουριστικούς φορείς, κλπ. (Σχίζας, 1998)

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού προσφέρουν μεγαλύτερη ποικιλία στις επιλογές του επισκέπτη, δίνοντάς του τη δυνατότητα εναλλαγής παραστάσεων (παραλία - βουνό, θάλασσα - δάσος) και τρόπου αναψυχής, διασκέδασης, αλλά και εκπαίδευσης. Με τον τρόπο αυτό αναπτύσσεται στον επισκέπτη το συναίσθημα των ολοκληρωμένων διακοπών, ενώ μένει ικανοποιημένος από το τουριστικό προϊόν. Ως αποτέλεσμα ο επισκέπτης εντείνει τη διάρκεια

των διακοπών του, ενώ ενισχύεται η πιθανότητα νέας μελλοντικής επίσκεψης του στον τόπο για δεύτερη ή πολλοστή φορά.

3.2 Μορφές εναλλακτικού τουρισμού και προϋποθέσεις ανάπτυξης

Ο εναλλακτικός τουρισμός, σε αντιπαράθεση με το μαζικό, δεν είναι μεγάλης κλίμακας αλλά απευθύνεται σε μεμονωμένες ομάδες ατόμων με διάφορα ενδιαφέροντα (φύση, πολιτισμό, παράδοση, αθλητισμό, επιστήμη, θρησκεία κλπ.)

Ως κύρια χαρακτηριστικά του εναλλακτικού τουρισμού είναι η αναζήτηση της αυθεντικότητας και της επαφής με τη φύση, η άρνηση των απρόσωπων τουριστικών πακέτων, η αποφυγή των κοσμικών παραλιών, ενώ κάθε εναλλακτική μορφή τουρισμού συμβάλει στην προστασία του περιβάλλοντος και την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και τέλος προσφέρει λύσεις σε προβλήματα της τουριστικής εποχικότητας. Είναι φανερό πως οι μορφές αυτές δεν μπορούν να αντικαταστήσουν το μαζικό τουρισμό, δρουν όμως συμπληρωματικά προς αυτόν, συμβάλλοντας στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των περιοχών της περιφέρειας. (Ιατρού, 2005)

Οι περισσότεροι γνωστές και ευρύτερα διαδεδομένες εναλλακτικές μορφές του σύγχρονου τουρισμού, που κάθε άλλο παρά λίγες είναι, αναλύονται συνοπτικά πιο κάτω.

Διάγραμμα 3.:Οι κυριότερες εναλλακτικές μορφές τουρισμού

3.2.1. Γενικός τουρισμός

Ο γενικός τουρισμός ή τουρισμός διακοπών-αναψυχής, όπως χαρακτηρίζεται και αλλιώς, αποτελεί μία δραστηριότητα του ελεύθερου χρόνου του ατόμου που σχετίζεται στενά με την ανάγκη ή την επιθυμία που έχει για ανάπαυση και αναψυχή. Η μορφή αυτή τουρισμού είναι αναμφίβολα η σημαντικότερη τόσο από άποψης μεγέθους στο σύνολο της τουριστικής αγοράς όσο και από άποψης αναγκών σε πόρους και υπηρεσίες που απαιτούνται για την καλύτερη εξυπηρέτηση των τουριστών.

3.2.1.1. Τουρισμός περιήγησης

Στον τουρισμό περιήγησης, ο τουρίστας παρουσιάζει γεωγραφική κινητικότητα και μετακινείται τον περισσότερο χρόνο των διακοπών του από χώρα σε χώρα ή/και από περιοχή σε περιοχή στην ίδια χώρα τουριστικού προορισμού.

3.2.1.2 Τουρισμός διαμονής

Στον τουρισμό διαμονής, ο τουρίστας παραμένει στην ίδια περιοχή ή τόπο της χώρας τουριστικού προορισμού σε όλη τη διάρκεια των διακοπών του.

3.2.1.3 Τουρισμός μικτού χαρακτήρα

Ο τουρισμό μικτού χαρακτήρα, περιλαμβάνει τουρισμό περιήγησης και τουρισμό διαμονής.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του γενικού τουρισμού (υποκατηγορία του οποίου σύμφωνα με κάποιους συγγραφείς είναι και ο τουρισμός περιήγησης, διαμονής και μικτού χαρακτήρα), που αποτελεί την πιο προσοδοφόρα μορφή του σύγχρονου τουρισμού, είναι η δημιουργία της κατάλληλης υποδομής, δηλαδή την κατασκευή τουριστικών καταλυμάτων όλων των ειδών και κατηγοριών, την ύπαρξη αναπτυγμένου συγκοινωνιακού δικτύου και σύγχρονων μεταφορικών μέσων, την επάρκεια ψυχαγωγίας και διασκέδασης, την δυνατότητα για ψώνια και κατά προτίμηση αφορολόγητων ειδών, την κατάλληλη εκπαίδευση των στελεχών και του ειδικευμένου προσωπικού που ασχολούνται στην τουριστική βιομηχανία κλπ.

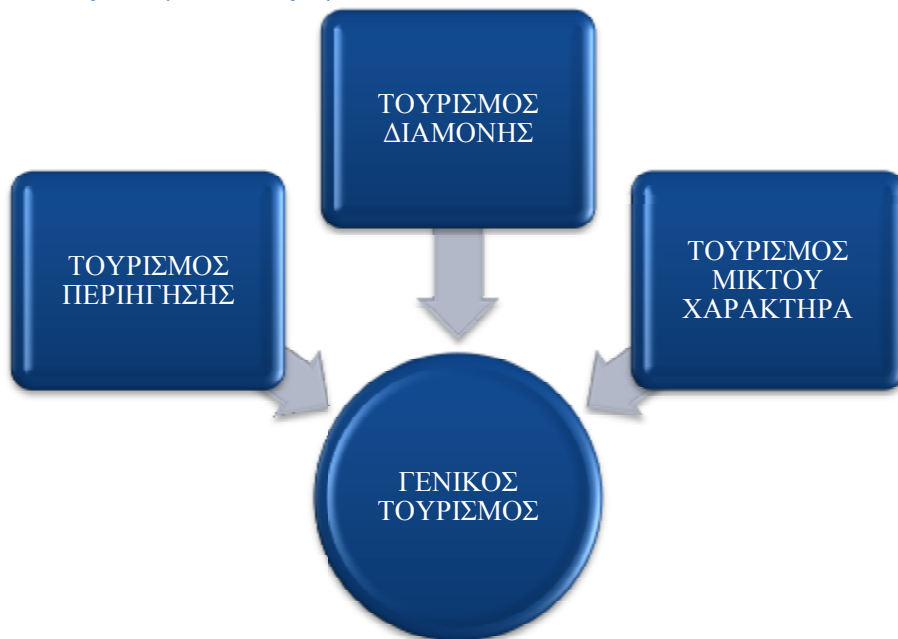
Καθώς χώρες και περιοχές γίνονται δημοφιλείς τουριστικοί προορισμοί, η έλλειψη διαχείρισης των επιπτώσεων του τουρισμού μπορεί να επηρεάσει το φυσικό περιβάλλον σε τέτοιο βαθμό, ώστε να απειλήσει την ίδια του την ύπαρξη.

Θα αναφερθούν μερικά παραδείγματα από περιβαλλοντικές επιπτώσεις του γενικού τουρισμού:

- ⇒ Υπερανάπτυξη: η χωρίς σχεδιασμό ανάπτυξη ξενοδοχείων και τουριστικών επιχειρήσεων με μικρό σεβασμό στην τοπική αρχιτεκτονική και οπτική αισθητική και η καταπάτηση προστατευόμενων περιοχών από μεγάλους δρόμους.
- ⇒ Δευτερογενής αναπτυξιακές πιέσεις: γεωργία για την ικανοποίηση τροφικών αναγκών των τουριστών, απειλή υγροτόπων με την υπεράντληση νερού και τις εκπλήσσεις φυτοφαρμάκων.

- ⇒ Απώλεια βιοτόπων και βιοποικιλότητας: απώλεια αναπαραγωγικών περιοχών για διάφορα ζώα και φυτά που απειλούνται με εξαφάνιση.
- ⇒ Έλλειψη αποχετευτικού δικτύου και επεξεργασίας λυμάτων: οικιακά λύματα δεν υπόκεινται σε κάποιο είδος επεξεργασίας πριν την απόρριψη σε ύδατα, πιθανόν και κολύμβησης. Απορρίψεις από κρουαζιερόπλοια είναι επίσης μία βασική πηγή ρύπανσης.
- ⇒ Μη αιμοφορική εκμετάλλευση φυσικών πόρων: περιλαμβάνεται η υπεράντληση γλυκού νερού που έχει οδηγήσει σε αυξημένες δασικές πυρκαγιές.
- ⇒ Κυκλοφοριακή συμφόρηση στους δρόμους και πιέσεις να χτιστούν νέοι μέσα σε προστατευόμενες ή παρθένες περιοχές.
- ⇒ Αλλαγή του κλίματος/ αύξηση της θερμοκρασίας/ φαινόμενο του θερμοκηπίου, από τις εκπομπές αερίων που προκαλείται από την αυξημένη κατανάλωση ενέργειας λόγω: 1) της αύξησης των μετακινήσεων, 2) της χρήσης υλικών για τις κατασκευές που εξυπηρετούν τον τουρισμό, η παραγωγή των οποίων συνδέεται με αυξημένες εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, 3) της αυξημένης κατανάλωσης ενέργειας για τη λειτουργία των υποδομών υποδοχής και φιλοξενίας των τουριστών (μηχανήματα θέρμανσης/ κλιματισμού, φωτισμός, θερμό νερό κλπ.), 4) την αύξηση μεταφοράς προμηθειών για τη διατροφή των τουριστών.
- ⇒ Υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος: προκαλείται από 1) ρύπανση θαλασσών, 2) ρύπανση εδάφους, 3) τις οχλήσεις που προκαλούν οι ανθρώπινες δραστηριότητες

Διάγραμμα 4.: Διακρίσεις γενικού τουρισμού

3.2.2 Μορφωτικός τουρισμός

Ο μορφωτικός τουρισμός αποτελεί μία μορφή τουρισμού, στην οποία τα άτομα έχουν σαν κύριο σκοπό τη συμμετοχή σε πολιτιστικές εκδηλώσεις. Συγκεκριμένα, αυτό το είδος τουρισμού, που ως σημειωθεί εμφανίζει ανοδικές τάσεις διεθνώς, περιλαμβάνει μεταξύ άλλων επισκέψεις ιστορικών μνημείων, αρχαιολογικών χώρων, μουσείων, πινακοθηκών, παρακολουθήσεις συναυλιών, θεατρικών παραστάσεων, όπερας καθώς επίσης συμμετοχές σε πολιτιστικές εκδηλώσεις ή σεμινάρια γλωσσολογίας, φιλοσοφίας, ψυχολογίας, κοινωνιολογίας, ανθρωπολογίας κλπ.

Εξυπακούεται ότι για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού απαιτείται πέρα από τη βασική τουριστική υποδομή και ειδική υποδομή, όπως για παράδειγμα πλούσια προγράμματα πολιτιστικών, καλλιτεχνικών και μορφωτικών εκδηλώσεων. Κάτι τέτοιο όμως προϋποθέτει την ύπαρξη διεθνούς φήμης θεάτρων κάθε είδους, μουσείων, πινακοθηκών, ιστορικών χώρων, βιβλιοθηκών, εκπαιδευτικών ιδρυμάτων όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης κλπ.

Τα πλεονεκτήματα ανάπτυξης της εναλλακτικής αυτής μορφής τουρισμού είναι η ανάδειξη της πολιτιστικής ταυτότητας και της ιστορικής παράδοσης, η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας, η ενεργοποίηση όσο το δυνατόν περισσότερων κοινωνικών ομάδων πολιτών και η προαγωγή της τουριστικής ανάπτυξης μέσα από εκδηλώσεις που ποικίλουν και εναρμονίζονται με το εκάστοτε φυσικό περιβάλλον και την κατά τόπους ιστορική και πολιτιστική παράδοση.

Αντίθετα, τα μειονεκτήματα αναφορικά με το μορφωτικό τουρισμό επικεντρώνονται στα εξής: Στον κίνδυνο υπερσυγκέντρωσης τουριστών –επισκεπτών σε μία περιοχή με δυσμενή αποτελέσματα, όπως η ρύπανση της γης, του νερού και της ατμόσφαιρας, την αλλοίωση των οικολογικά ευαίσθητων περιοχών.

3.2.3 Τουρισμός υγείας

Ο τουρισμός υγείας ή θεραπευτικός τουρισμός, εξελίσσεται σε μία από τις βασικότερες μορφές τουρισμού, τα δε άτομα που μετέχουν σε αυτόν έχουν σαν κύριο κίνητρο την αποκατάσταση και διατήρηση της υγείας τους, τη θεραπεία και ανάρρωσή τους από διάφορες ασθένειες κλπ.

Ας σημειωθεί ότι τα άτομα αυτά, που κυρίως κατοικούν σε μεγαλουπόλεις και είναι κατά το πλείστον εύπορα, επενδύουν χρόνο και χρήματα στην υγεία τους και κατ' επέκταση στη μακροζωία τους.

Τα βασικά χαρακτηριστικά αυτής της μορφής τουρισμού αναφέρονται από τη μία πλευρά στη σύνθεση της πελατείας του, που αποτελείται αποκλειστικά από άτομα της δεύτερης και

τρίτης ηλικίας και από την άλλη πλευρά στον τουριστικό προορισμό που προσφέρονται οι υπηρεσίες υγείας και που προσδιορίζεται αποκλειστικά από τους φυσικούς του πόρους.

Η μορφή αυτή τουρισμού, εκτός από ειδικές εγκαταστάσεις υδρολουτρο-θαλασσο-αεροθεραπείας και καταλύματα αξιώσεων με συμπληρωματικές εγκαταστάσεις, όπως για παράδειγμα εστιατόρια, χώρους ψυχαγωγίας, χώρους άθλησης κλπ., απαιτεί και ειδικές ιατρικές και φυσιοθεραπευτικές υπηρεσίες.

Οι αρνητικές επιδράσεις ανάπτυξης, της εναλλακτικής αυτής μορφής τουρισμού, επικεντρώνονται στην επέκταση της αστικής δομής, στην παρέμβαση στο άθικτο φυσικό περιβάλλον για την κάλυψη των αναγκών σε μεταφορές, ηλεκτροδότηση, υδροδότηση, κέντρων αναψυχής και δραστηριοτήτων.

Το θετικό παρ' όλα αυτά, είναι πως οι τουρίστες υγείας, συνήθως σέβονται και γνωρίζουν τις ιδιαιτερότητες του τόπου που επισκέπτονται. Η τουριστική συνείδησή τους και η τυπική εκπαίδευσή τους παίζει καθοριστικό ρόλο στη δημιουργία υπεύθυνων προβληματιζόμενων πολιτών-τουριστών.

3.2.4 Τουρισμός άθλησης

Ο τουρισμός άθλησης έχει σαν κύριο κίνητρο την άσκηση ενός αθλήματος, όπως είναι για παράδειγμα η ποδηλασία, η ιππασία, το τένις, η πεζοπορία, το γκολφ, η ανεμοπορία, διάφορα προγράμματα γυμναστικής κλπ.

Η άθληση σαν απασχόληση κατά τη διάρκεια των διακοπών, θεωρείται σε αυτή τη μορφή τουρισμού ο πιο σημαντικός παράγοντας μαζί με τη δυνατότητα που υπάρχει για την πραγματοποίηση εκδρομών και περιηγήσεων.

Βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού είναι η δημιουργία εγκαταστάσεων άθλησης εκ μέρους των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων και η απασχόληση έμπειρων γυμναστών, εκπαιδευτών κλπ. Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι μία τέτοια επένδυση σε συμπληρωματικές εγκαταστάσεις άθλησης, ανεβάζει αναμφίβολα το επίπεδο αξίας της απόλαυσης των διακοπών, παράλληλα δε με την ανταγωνιστικότητα και το κύρος της ξενοδοχειακής επιχείρησης, βελτιώνει την πληρότητά της και γενικά προσελκύει πελατεία υψηλής εισοδηματικής στάθμης.

Σημαντικότερη αρνητική επίπτωση είναι συχνά η χωρίς όρους και κανόνες ανάπτυξη, που σημαίνει κατασκευή αθλητικών υποδομών χωρίς χωροταξικό σχεδιασμό και αξιολόγηση της φέρουσας ικανότητας της κάθε περιοχής. Επιπλέον οι αθλητικές δραστηριότητες μπορεί να προκαλέσουν όχληση, ατμοσφαιρική ρύπανση, ρύπανση εδάφους και ύδατος.

Στις θετικές επιδράσεις του αθλητικού τουρισμού θα αναφέρουμε το εξής: ότι πρόκειται για ένα διαφορετικό τρόπο διακοπών με ιδεολογικό περιεχόμενο, το «αθλητικό ιδεώδες», το οποίο συνδέεται με την προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος καθώς και την

αναζήτηση νέων αξιών και τρόπων ζωής από τους τουρίστες, δηλαδή την άθληση, την υγεία, το καθαρό και υγιείς περιβάλλον.

3.2.5 Τουρισμός πόλης

Ο τουρισμός πόλης πρόκειται για μια μορφή τουρισμού που έχει σαν κύριο χαρακτηριστικό ότι τα άτομα που μετέχουν σε αυτόν ταξιδεύουν σε μία πόλη και την περιηγούνται για μερικές ημέρες, συνήθως δε τρεις ως τέσσερις. Οι περιηγήσεις είναι άμεσα δεμένες με το μορφωτικό τουρισμό και ιδιαίτερα με διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις που λαμβάνουν χώρα ενώ τα επαγγελματικά ταξίδια παίζουν και αυτά με τη σειρά τους σημαντικό ρόλο.

Ο τουρισμός πόλης πραγματοποιείται κατά κύριο λόγο από άτομα ανώτερης μορφωτικής και εισοδηματικής στάθμης, που κατοικούν κατά το πλείστον σε μεγάλα αστικά κέντρα και που ταξιδεύουν τις περισσότερες φορές χωρίς να συνοδεύονται από τις οικογένειές τους. Τα ταξίδια αυτά οργανώνονται και εκτελούνται σε μεγάλο ποσοστό από touroperators, ταξιδιωτικά/τουριστικά πρακτορεία και αεροπορικές εταιρείες.

Επίσης θα πρέπει να ειπωθεί ότι ένας ακόμη πόλος έλξης για πολλά άτομα που κάνουν αυτής της μορφής τουρισμό, είναι η νυχτερινή ζωή, η διασκέδαση, τα ψώνια, οι ενδιαφέρουσες εκδρομές και τέλος το ωραίο περιβάλλον.

Η συνεχής τουριστική ανάπτυξη των πόλεων οδηγεί στην όξυνση των περιβαλλοντικών προβλημάτων τα οποία είναι εμφανή. Τα κυριότερα από αυτά είναι η εξάντληση των φυσικών πόρων και η άναρχη δόμηση η οποία συνοδεύεται από μεγάλο αριθμό πολεοδομικών και κυκλοφοριακών προβλημάτων, η ατμοσφαιρική και εδαφική ρύπανση και οι οχλήσεις του τουριστικού όγκου.

3.2.6 Τουρισμός περιπέτειας

Ο τουρισμός περιπέτειας πρόκειται για μία μορφή τουρισμού με έντονο το στοιχείο του απροσδόκητου, του άγνωστου και της έκπληξης. Φωτογραφικά σαφάρι, περιπλανήσεις σε άγνωστες περιοχές, κωπηλασία σε ορμητικούς ποταμούς κλπ. αποτελούν μερικά από τα χαρακτηριστικά του γνωρίσματα. Τα άτομα που κάνουν αυτής της μορφής τουρισμό είναι συνήθως νέοι άνθρωποι, κατά κύριο λόγο δε ελεύθεροι επαγγελματίες και στελέχη επιχειρήσεων.

Επίσης θα πρέπει να σημειωθεί ότι η ζήτηση για τουρισμό περιπέτειας προβλέπεται να σημειώσει διεθνώς αύξηση, έρχεται δε να καλύψει μία ανάγκη ή επιθυμία του σύγχρονου ανθρώπου των μεγαλουπόλεων για εκτόνωση από το στρες που του προκαλεί ο σύγχρονος τρόπος ζωής και η ανία της ρουτίνας.

Οι συμμετέχοντες σε αυτό το είδος τουρισμού έρχονται σε επαφή με την ύπαιθρο, με τη φύση και έχουν μία ιδιαίτερη ευαισθησία προς το περιβάλλον. Η προσπάθεια διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος, των βιότοπων και της βιοποικιλότητας είναι κάποια από τα σημαντικότερα στοιχεία που χαρακτηρίζει αυτή τη μορφή τουρισμού, μιας και είναι από τα βασικότερα κίνητρα για την επιλογή του από τους τουρίστες.

Όμως τα τοπία στα οποία λαμβάνει χώρα αυτή η μορφή τουρισμού, είναι αρκετά εύθραυστα και ευαίσθητα σε οποιοδήποτε είδος διαταραχής της φυσικής τους υπόστασης. Δραστηριότητες του τουρισμού περιπέτειας δημιουργούν πιέσεις σε αγροτικούς λόφους και γκρεμούς, ορεινές και παραθαλάσσιες περιοχές, γι' αυτό παρουσιάζουν ένα ξεχωριστό φάσμα σε θέματα διαχείρισης.

3.2.7 Οικογενειακός τουρισμός

Είναι γνωστό ότι η ύπαρξη παιδιών σε μία οικογένεια αποτελεί καθοριστικό παράγοντα επιλογής τόσο του τόπου διακοπών όσο και του χρόνου που θα πραγματοποιηθούν αυτές.

Οι touroperators γνωρίζουν ότι όταν τα τουριστικά πακέτα που προσφέρουν στην τουριστική αγορά είναι προσιτά στις οικογένειες, τότε αυτές ταξιδεύουν συνήθως με τα παιδιά τους. Αλλά ακόμα κι αν τα τουριστικά πακέτα που προσφέρουν δεν είναι και τόσο προσιτά στον οικογενειακό προϋπολογισμό, προσπαθούν να τα κάνουν, προσφέροντας ειδικές εκπτώσεις για τα παιδιά. Επίσης προσφέρουν διάφορες εκπτώσεις και στα παιδιά των οικογενειών που κάνουν ατομικό και όχι μαζικό τουρισμό, όπως για παράδειγμα στα μεταφορικά μέσα που χρησιμοποιούν για τη μετακίνησή τους από τον τόπο της μόνιμης διαμονής τους στον τόπο του τουριστικού τους προορισμού.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του οικογενειακού τουρισμού είναι η δημιουργία κατάλληλης υποδομής, όπως για παράδειγμα αίθουσες παιχνιδιών, παιδικές χαρές, παιδικές πισίνες, παιδικό σταθμοί κλπ. και ακόμα ειδικευμένο προσωπικό για να προσέχει και να συντροφεύει μικρά κυρίως παιδιά.

Κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα έχει επιδράσεις στο φυσικό περιβάλλον, έτσι λοιπόν, και με τον οικογενειακό τουρισμό παρατηρούνται τα εξής:

- ✓ Μείωση των εκτάσεων εδάφους που χρησιμοποιούνται για τις πάσης φύσεως εγκαταστάσεις των υπηρεσιών μεταφοράς και ξενοδοχειακές.
- ✓ Εξάντληση μη ανανεώσιμων πόρων
- ✓ Ρύπανση πάσης μορφής λ.χ. ηχορύπανση ή ηχοενόχληση, ατμοσφαιρική, εδαφική, υδάτινη

3.2.8 Τουρισμός τρίτης ηλικίας

Η τάση που υπάρχει σήμερα για περισσότερα και μακρύτερα ταξίδια επηρέασε όπως είναι φυσικό, και την τρίτη ηλικία που συνήθως διαθέτει ελεύθερο χρόνο, σταθερό εισόδημα, ψηλό δείκτη αποταμίευσης λόγω νοοτροπίας και τρόπου ζωής, μα πάνω απ' όλα μεγάλη επιθυμία για τα ταξίδια και γενικότερα για τον τουρισμό.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις των ειδικών, το ποσοστό συμμετοχής της τρίτης ηλικίας στο συνολικό πληθυσμό της γης θα αυξηθεί αισθητά, δημιουργώντας έτσι ένα νέο ανθρώπινο δυναμικό, που σε μεγάλο ποσοστό θα επηρεαστεί από το σύγχρονο τρόπο ζωής και θα έχει μεγάλο δείκτη ροπής για τουρισμό.

Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι η τρίτη ηλικία αποτελεί το συντηρητικότερο τμήμα του τουριστικού δυναμικού μίας χώρας που κινείται συνήθως τουριστικά στο εσωτερικό της ή το πολύ σε χώρες κοντινές και κυρίως σε αυτές που συνορεύουν με τη χώρα της μόνιμης διαμονής τους. Τα συγκοινωνιακά μέσα που χρησιμοποιεί γι' αυτόν το σκοπό είναι κατά κύριο λόγο το τρένο, κατά δεύτερο λόγο το ιδιωτικό αυτοκίνητο και το πούλμαν και κατά τρίτο λόγο το αεροπλάνο.

Για τον τουρισμό τρίτης ηλικίας δεν απαιτείται ειδική υποδομή εκ μέρους των χωρών υποδοχής τουριστών που επιθυμούν να τον αναπτύξουν.

Αρνητικές επιδράσεις στο φυσικό περιβάλλον δεν είναι άλλες από την ακουστική και ατμοσφαιρική ρύπανση λόγω των μετακινήσεων. Επίσης η καταστροφή της χλωρίδας και πιέσεις της πανίδας λόγω των τουριστικών καταλυμάτων.

Τέλος, για τη συγκεκριμένη μερίδα τουριστών, δεν έχουμε, παρά να πούμε τα καλύτερα ως προς τη συμπεριφορά και το σεβασμό προς το περιβάλλον και τον τόπο υποδοχής και φιλοξενίας τους. Ίσως η παιδεία, το ώριμο της ηλικίας τους και οι εμπειρίες τους είναι τα στοιχεία που τους ευαισθητοποιούν απέναντι στο περιβάλλον.

3.2.9 Τουρισμός χειμερινών σπορ

Ο τουρισμός χειμερινών σπορ είναι μία δυναμική μορφή τουρισμού που προσπαθούν να αναπτύξουν οι χώρες υποδοχής τουριστών στο πλαίσιο της προσπάθειάς τους να διαφοροποιήσουν το τουριστικό τους προϊόν και με

αυτόν τον τρόπο να αξιοποιήσουν και να εκμεταλλευτούν τους αδρανείς μήνες και να προσελκύσουν διάφορες κατηγορίες τουριστών, κυρίως δε υψηλής εισοδηματικής στάθμης.

Ο τουρισμός χειμερινών σπορ καλύπτει το σύνολο των τουριστικών δραστηριοτήτων που διεξάγονται στη διάρκεια του χειμώνα. Συγκεκριμένα καλύπτει τις δραστηριότητες εκείνες που εκδηλώνονται σε ορισμένο γεωγραφικό χώρο και για την ακρίβεια συνήθως σε ορεινές περιοχές σε συνδυασμό πάντα με ορισμένες κλιματολογικές συνθήκες, όπως για παράδειγμα χαμηλές θερμοκρασίες που πλησιάζουν τους 0 βαθμούς κελσίου ή και κάτω από αυτούς, πολύ χιόνι κλπ.

Τα άτομα που κάνουν αυτής της μορφής τον τουρισμό συνδέονται αποκλειστικά με χειμερινά σπορ και με συναφείς προς αυτά δραστηριότητες.

Η ανάπτυξη του τουρισμού χειμερινών σπορ προϋποθέτει εκτός άλλων τη δημιουργία μίας κατάλληλης υποδομής, όπως για παράδειγμα άρτια οργανωμένα χιονοδρομικά κέντρα, πίστες πάγου για έλκηθρα και άλλης κατηγορίας έλκηθρα, αγωνιστικές πίστες σκι, πίστες σκι για παιδιά, αρχάριους και ερασιτέχνες σκιέρ, τουριστικά καταλύματα όλων των κατηγοριών και κυρίως πέντε και τεσσάρων αστέρων, συγκοινωνιακή σύνδεση των κέντρων χειμερινών σπορ με τα μεγάλα αστικά κέντρα και τους χώρους υποδοχής τουριστών, όπως αεροδρόμια, σιδηροδρομικούς σταθμούς, λιμάνια κλπ.

Το περιβάλλον, αποτελεί κύριο συστατικό του τουρισμού χειμερινών σπορ, αφού συνδέεται άμεσα με τη διαμόρφωση των ποιοτικών του προδιαγραφών (Βουτυράκης, 2004). Η σχέση αυτή έχει θετικά και αρνητικά αποτελέσματα στα επιμέρους στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος.

Αναφορικά με τα θετικά αποτελέσματα αυτά επικεντρώνονται (Ο.Κ.Ε.- Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ελλάδος):

- Στη διατήρηση και ανάπτυξη σημαντικών ορεινών φυσικών περιοχών οι οποίες αποτελούν πόλους τουριστικής έλξης (ανάπτυξη πάρκων και προστατευόμενων περιοχών). Χωρίς τον τουρισμό, αυτές οι φυσικές περιοχές μπορεί να αναπτύσσονταν για άλλες χρήσεις, ή να αφήνονταν στην οικολογική καταστροφή.
- Στη βελτίωση της περιβαλλοντικής ποιότητας καθώς ο τουρισμός μπορεί να αποτελέσει το κίνητρο για τον έλεγχο της ποιότητας του νερού, του αέρα, των απορριμμάτων. Επιπλέον μπορεί να συντελέσει στη βελτίωση της περιβαλλοντικής αισθητικής, μέσω προγραμμάτων διατήρησης του τοπίου, σχεδιασμού και καλύτερης συντήρησης κτηρίων.
- Στην αναβάθμιση του περιβάλλοντος καθώς τουριστικές εγκαταστάσεις σωστά σχεδιασμένες μπορούν να αναβαθμίσουν ορεινά τοπία που διαφορετικά δεν θα υπήρχε ενδιαφέρον γι' αυτά.
- Στη βελτίωση των υποδομών ύδρευσης, αποχέτευσης, διάθεσης απορριμμάτων, επεξεργασίας υγρών αποβλήτων.
- Στην αύξηση της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης. Η παρατήρηση του ενδιαφέροντος των τουριστών για τη φύση και η συνειδητοποίηση της σημασίας της διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος για την τουριστική ανάπτυξη οδηγεί στην αύξηση της ευαισθητοποίησης των κατοίκων των σχετικών περιοχών για το περιβάλλον.

Εκτός όμως από τις θετικές επιδράσεις του εναλλακτικού αυτού τουρισμού στο περιβάλλον, υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις για προβλήματα περιβαλλοντικής υποβάθμισης, όπως:

διάβρωση του εδάφους, υποβάθμιση βιοτόπων κ.α. Κύρια αιτία γι' αυτό είναι η συγκέντρωση μεγάλου αριθμού επισκεπτών σε σχετικά μικρή χρονική περίοδο, ο θόρυβος, η κίνηση, η παραγωγή αποβλήτων.

3.2.10 Τουρισμός παραχείμασης

Ο τουρισμός παραχείμασης αναφέρεται στις τουριστικές δραστηριότητες ατόμων που κατά τη διάρκεια του χειμώνα κάνουν διακοπές μικρής ή μεγάλης διάρκειας σε χώρες με ήπια κλίματα για να αποφύγουν τις αντίξοες καιρικές συνθήκες που επικρατούν στους τόπους της μόνιμης διαμονής τους.

Τα άτομα που πραγματοποιούν αυτής της μορφής τουρισμό είναι κατά το πλείστον άτομα της τρίτης ηλικίας που αντιμετωπίζουν προβλήματα υγείας και που έχουν ελεύθερο χρόνο στη διάθεσή τους και σταθερό εισόδημα.

Η ανάπτυξη του τουρισμού παραχείμασης με ταχύτερους ρυθμούς θα εξαρτηθεί από πολλούς παράγοντες κυρίως όμως από την αρτιότητα των τουριστικών πακέτων παραχείμασης και την τιμή διάθεσής τους στην τουριστική αγορά. Στη διαμόρφωση χαμηλών τιμών τουριστικών πακέτων παραχείμασης θα συμβάλουν η καθιέρωση ειδικών χαμηλών ναύλων από τα διάφορα μέσα μαζικής μεταφοράς, καθώς επίσης η πραγματοποίηση εκπτώσεων στις υπηρεσίες φιλοξενίας που προσφέρουν τα διάφορα τουριστικά καταλύματα κατά τη χειμερινή περίοδο.

Αρνητικές επιδράσεις που προκύπτουν από την ανάπτυξη του εναλλακτικού αυτού τουρισμού είναι στην αισθητική εμφάνιση του φυσικού και αστικού τοπίου, λόγω του μεγέθους και της σχετικής κλίμακας των τουριστικών μονάδων και συναφών έργων υποδομής, στην επιβάρυνση των πόρων της γης όπως το νερό και τη γη και η ρύπανση πάσης φύσεως λόγω συγκέντρωσης μεγάλου όγκου παραχειμαστών.

Το περιβάλλον, αντίθετα, δέχεται και ευνοϊκή μεταχείριση από τους παραχειμαστές, διότι οι ανάγκες τους συνήθως είναι συμφιλωμένες με τους περιβαλλοντικούς περιορισμούς

3.2.11 Ορεινός τουρισμός

Ο ορεινός τουρισμός, αν και παρουσιάζει ορισμένες ομοιότητες με τον τουρισμό χειμερινών σπορ, σε καμία περίπτωση δε μπορεί να ταυτιστεί με αυτόν. Συγκεκριμένα δεν έχει χρονικούς περιορισμούς εκδήλωσης και αναφέρεται στο σύνολο των δραστηριοτήτων υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού που εκδηλώνεται αποκλειστικά και μόνο στις ορεινές περιοχές των χωρών υποδοχής τουριστών που επιθυμούν να αναπτύξουν αυτής της μορφής τουρισμό.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του ορεινού τουρισμού είναι η δημιουργία τουριστικών καταλυμάτων που δένουν με το φυσικό περιβάλλον και διαθέτουν όσο το δυνατό περισσότερους συμπληρωματικούς χώρους, όπως εστιατόρια, μπαρ, καφετέριες, αίθουσες αναψυχής κλπ.

Επίσης θα πρέπει οι ορεινές αυτές περιοχές, στις οποίες αναπτύσσονται κάθε είδους δραστηριότητες υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού, να εξυπηρετούνται συγκοινωνιακά όσο το δυνατό πληρέστερα και καλύτερα γίνεται.

Ο εναλλακτικός ορεινός τουρισμός είναι μία ήπια μορφή βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και πολύπλευρης δραστηριότητας στον ορεινό χώρο, η οποία μπορεί να διασφαλίσει ταυτόχρονα την εξισορρόπηση των τουριστικών συμφερόντων και της προστασίας του περιβάλλοντος.

Όταν όμως η τουριστική πολιτική δεν είναι σωστά προσανατολισμένη, η τουριστική ανάπτυξη μπορεί να υποβαθμίσει το φυσικό περιβάλλον και να αλλοιώσει τους φυσικούς πόρους, που αποτελούν το βασικό πόλο έλξης τουριστών, μπορεί να οδηγήσει σε μείωση των επισκεπτών ή σε αλλαγή του τύπου επισκεπτών με περισσότερες ανεπιθύμητες μορφές. Τέτοια φαινόμενα παρατηρούνται στην περιοχή της Αράχοβας και του Παρνασσού. Άρα υπάρχει σαν αρνητικό φαινόμενο. Τέλος πολλοί ορεινοί δήμοι, στο όνομα της ανάπτυξης κατασκευάζουν τεράστιους δρόμους οπουδήποτε, κάνουν «στραβά μάτια» στις παράνομες εκχερσώσεις και καταπατήσεις δασικών εκτάσεων από φερόμενους επενδυτές ή ιδιοκτήτες παραθεριστικών κατοικιών, ενώ παράλληλα δεν εξασφαλίζουν την σωστή διαχείριση των σκουπιδιών, διατηρούν τις ανεξέλεγκτες χωματερές, τους ξεχειλισμένους κάδους και τις γεμάτες σκουπίδια ρεματιές και στροφές των δρόμων, επιτρέπουν την πλήρη αταξία στη συμπεριφορά επισκεπτών ακόμα και σε περιοχές αυξημένης προστασίας.

3.2.12 Αγροτικός τουρισμός

Ο αγροτικός τουρισμός ή αγροτουρισμός, αναφέρεται στις δραστηριότητες υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού που αναπτύσσονται στον αγροτικό χώρο και εντάσσονται στο πλαίσιο του αγροτικού περιβάλλοντος και της αγροτικής ζωής. Συγκεκριμένα αναφέρεται σε μορφές τουριστικών δραστηριοτήτων που εντάσσονται οργανικά και αρμονικά στον αγροτικό χώρο και περιλαμβάνει διάφορες τουριστικές δραστηριότητες που είναι συμπληρωματικές ή δεν έρχονται σε σύγκρουση με άλλες δραστηριότητες, όπως για παράδειγμα οικονομικές και κοινωνικές, που χαρακτηρίζουν τον αγροτικό χώρο.

Σύμφωνα με τη διεθνή πρακτική και εμπειρία, ο αγροτικός τουρισμός διακρίνεται σε δύο βασικές μορφές και συγκεκριμένα:

Σε εκείνη που καλύπτει την υποδοχή και φιλοξενία τουριστών σε αγροκτήματα, όπου οι φιλοξενούμενοι συμμετέχουν στη ζωή των αγροτών και στις αγροτικές δραστηριότητες γενικότερα. Η μορφή αυτή αγροτικού τουρισμού είναι ευρύτερα γνωστή σαν διακοπές αγροικιών.

Σε εκείνη που αφορά τη δημιουργία τουριστικών καταλυμάτων και ενοικιαζόμενων δωματίων σε εξωαστικούς μικροσυννοικισμούς, όχι απαραίτητα αγροτικού χαρακτήρα, και τη φιλοξενία τουριστών σε αυτά συνήθως με το σύστημα «κλίνη και πρόγευμα».

Η ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού σε οποιαδήποτε αγροτική περιοχή προϋποθέτει τη δημιουργία της κατάλληλης εκείνης υποδομής που θα επιτρέψει την ανάπτυξη των σχετικών δραστηριοτήτων, όπως για παράδειγμα εσωτερική διαμόρφωση και εξοπλισμός δωματίων που προορίζονται για ενοικίαση, διάνοιξη δρόμων ή βελτίωση του ήδη υφιστάμενου οδικού δικτύου, δημιουργία χώρων εστίασης και αναψυχής, αξιοποίηση των τουριστικών φυσικών πόρων της περιοχής κλπ.

Ο αγροτουρισμός αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα της δυνατότητας συνδυασμού της περιφερειακής ανάπτυξης και της προστασίας και ανάδειξης του φυσικού περιβάλλοντος. Είναι μία τουριστική δραστηριότητα που δεν δρα ανταγωνιστικά προς τους φυσικούς πόρους. Αντίθετα συμβάλλει στην ευαισθητοποίηση τόσο των μόνιμων κατοίκων όσο και των επισκεπτών στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Όταν όμως η ανάπτυξη του αγροτουρισμού δεν είναι συμβατή με τις αρχές της αειφορικής διαχείρισης, έχει δυσμενείς επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον. Στην περίπτωση αυτή η επίπτωση που αναφέρεται είναι η άναρχη και υπέρμετρη ανάπτυξή του σε βάρος της φέρουσας ικανότητας της περιοχής, που προκαλεί υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος των περιοχών.

3.2.13 Θαλάσσιος τουρισμός

Ο θαλάσσιος τουρισμός αναφέρεται στο σύνολο των τουριστικών δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται στο θαλάσσιο χώρο μίας χώρας υποδοχής

τουριστών και όχι μόνο. Αναμφίβολα ο θαλάσσιος τουρισμός αποτελεί μία από τις δυναμικότερες και επιλεκτικότερες μορφές του σύγχρονου τουρισμού, αφού η σημασία του στις τουριστικές οικονομίες των χωρών που έχουν τόσο τις φυσικές προϋποθέσεις όσο και τις οικονομικές δυνατότητες να τον αναπτύξουν είναι κυριολεκτικά μεγάλη.

Η πιο παραγωγική και συναλλαγματοφόρα δραστηριότητα του θαλάσσιου τουρισμού είναι, οπωσδήποτε, εκείνη της ναύλωσης σκαφών αναψυχής κάθε είδους, όπως για παράδειγμα πολυτελών θαλαμηγών, ιστιοφόρων, ταχύπλων σκαφών κλπ. Η πελατεία στην οποία απευθύνεται και οι ανάγκες ή επιθυμίες της οποίας ικανοποιεί, είναι κατά το πλείστον τουρίστες υψηλής εισοδηματικής στάθμης.

Άλλη αξιόλογη συναλλαγματοφόρα δραστηριότητα του θαλάσσιου τουρισμού είναι και αυτή των κρουαζιερών, η ζήτηση των οποίων διεθνώς παρουσιάζει σημαντική αύξηση. Οι σύγχρονες τάσεις της αγοράς κρουαζιερών συγκλίνουν στα μεγαλύτερα και πολυτελέστερα κρουαζιερόπλοια, τα οποία εξασφαλίζουν υψηλή ποιότητα διαμονής και ψυχαγωγίας στους πελάτες τους, που κατά κανόνα αποτελούν τουρίστες μέσης και υψηλής εισοδηματικής στάθμης.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού είναι η δημιουργία της κατάλληλης υποδομής, το κόστος της οποίας κάθε άλλο παρά χαμηλό είναι, ιδιαίτερα δε σε ότι αφορά στην κατασκευή σύγχρονων και άρτια εξοπλισμένων μαρίνων για τον ελλιμενισμό, τον ανεφοδιασμό και γενικά την εξυπηρέτηση των σκαφών αναψυχής, άσχετα αν αυτά είναι ενοικιαζόμενα ή ιδιωτικής χρήσης και στη συμπλήρωση ή και ανανέωση του στόλου των σκαφών αναψυχής και των κρουαζιερόπλοιων.

Όμως ο ελλιπής έλεγχος και της λάθους διαχείρισης των παραπάνω υποδομών μπορούν να πλήξουν άμεσα

- ✓ την ποιότητα του νερού στη λιμενολεκάνη
- ✓ την ποιότητα του αέρα της γύρω περιοχής κατά κύριο λόγο
- ✓ αυξάνουν τα επίπεδα θορύβου
- ✓ απόβλητα (από σκάφη καθώς και από χώρους λειτουργίας μαρίνας)
- ✓ αύξηση της περιβαλλοντικής τοξικολογίας, απελευθέρωση βαρέων μετάλλων, αύξηση θολότητας και αιωρούμενων σωματιδίων και αλλαγές στα υποθαλάσσια χαρακτηριστικά του εδάφους λόγω εκβαθύνσεων και εκσκαφών
- ✓ αλλαγές στη βυθομετρία, την κίνηση των ρευμάτων και την απώλεια βιοποικιλότητας από την τοποθέτηση ογκόλιθων.

3.2.14 Χρονομεριστικός τουρισμός

Ο χρονομεριστικός τουρισμός είναι αναμφίβολα η ταχύτερα αναπτυσσόμενη μορφή τουρισμού σήμερα. Με ρυθμό ανάπτυξης 30% περίπου το χρόνο, οι χρονομεριστικές διακοπές πιστεύεται βάσιμα ότι θα αποτελέσουν μελλοντικά, ότι ήταν το οργανωμένο τουριστικό πακέτο για τη δεκαετία του '50. Ο πρωτοποριακός αυτός

θεσμός δίνει τη λύση στον κορεσμένο τουρίστα του τουριστικού πακέτου, που απαιτητικός όσο ποτέ άλλοτε σήμερα αναζητά υψηλή ποιότητα στις διακοπές του.

Η υπερσύγχρονη αυτή μορφή τουρισμού, που ας σημειωθεί έχει κατά κανόνα πελατεία μέσης και υψηλής εισοδηματικής στάθμης, βασίζεται στην αρχή της πώλησης του δικαιώματος χρήσης ορισμένων ημερών σε ένα ξενοδοχείο ή ένα συγκρότημα διαμερισμάτων την ίδια χρονική περίοδο του έτους κάθε χρόνο. Επειδή όμως είναι πολύ φυσικό ο αγοραστής του δικαιώματος αυτού να αρχίσει γρήγορα να κουράζεται με την ιδέα της επιστροφής στο ίδιο μέρος, στο ίδιο ξενοδοχείο ή συγκρότημα διαμερισμάτων, την ίδια χρονική περίοδο του έτους κάθε χρόνο, οδηγήθηκε από τα πράγματα να επιδιώξει την ανάπτυξη δικτύων ανταλλαγής παρόμοιων δικαιωμάτων. Και το πέτυχε τελικά. Έτσι λοιπόν μπορεί πια σήμερα να ανταλλάξει κανείς το δικαίωμα χρήσης που έχει αγοράσει σε ένα ξενοδοχείο ή ένα συγκρότημα διαμερισμάτων όχι μόνο σε άλλη περιοχή, αλλά και σε άλλη χώρα. Επίσης μπορεί να το πουλήσει, να το νοικιάσει ή να το κληροδοτήσει, όπως ακριβώς συμβαίνει με τα άλλα ακίνητα.

Ειδικότερα σε ότι αφορά στα ξενοδοχεία, θα πρέπει να ειπωθεί ότι πολλά από αυτά έχουν αρχίσει να συνειδητοποιούν ότι γίνεται ολοένα και πιο δύσκολο γι' αυτά να πετύχουν ικανοποιητική απόδοση του κεφαλαίου που έχουν επενδύσει, όταν εξαρτώνται μόνο από το παραδοσιακό τουριστικό πακέτο, σε μία εποχή που οι touroperators πιέζουν για χαμηλότερες τιμές. Γι' αυτό και επιδιώκουν να εφαρμόσουν το σύστημα των χρονομεριστικών διακοπών που τους εξασφαλίζει, πέρα από την αρχική εισροή κεφαλαίων, ένα σταθερό εισόδημα και μία σταθερή πληρότητα με τουρίστες κατά κανόνα μέσης και υψηλής εισοδηματικής στάθμης, όπως ήδη ειπώθηκε.

Η ανάπτυξη της μορφής αυτής προκαλεί σημαντικές επιπτώσεις στην ισορροπία του φυσικού περιβάλλοντος λόγω της ανάγκης επέκτασής της στο χώρο της υπαίθρου, προκειμένου να ικανοποιηθούν οι απαιτήσεις των τουριστών. Μάλιστα οι επιπτώσεις αυτές είναι πολύ πιο έντονες σε οικολογικά ευαίσθητες περιοχές, όπως υγροβιότοπους, παραθαλάσσιες και ορεινές περιοχές.

3.2.15 Θρησκευτικός τουρισμός

Ο θρησκευτικός τουρισμός είναι μία μορφή τουρισμού που αφορά σε μία κατηγορία ατόμων που επισκέπτονται θρησκευτικούς τόπους που βρίσκονται στη χώρα της μόνιμης διαμονής τους ή σε κάποια άλλη είτε για λόγους λατρείας είτε για να πάρουν μέρος σε κάποιες θρησκευτικές εκδηλώσεις ή τελετές είτε για να πάνε κάποιο τάμα που είχαν κάνει κλπ.

Η μορφή αυτή τουρισμού είναι επίσης περιορισμένης διάρκειας, συνήθως μία ως τρεις ημέρες. Επίσης τα τουριστικά πακέτα για θρησκευτικό τουρισμό είναι σχετικά φθηνότερα από εκείνα άλλων μορφών τουρισμού επειδή είναι οπωσδήποτε λιτότερα, ενώ τα οικονομικά οφέληματα για τους θρησκευτικούς τόπους και κατ' επέκταση για τις οικονομίες των χωρών στις οποίες βρίσκονται αυτοί είναι σημαντικά.

Για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού δεν χρειάζεται ειδική υποδομή, αλλά μόνο βασική.

Αρνητικές μεταβολές στο φυσικό περιβάλλον προκύπτουν κυρίως, λόγω της συγκέντρωσης μεγάλου αριθμού επισκεπτών σε τόσο περιορισμένο χρονικό διάστημα, την ανάπτυξη καταλυμάτων και υποδομής, την παραγωγή σκουπιδιών και λυμάτων και το κυκλοφοριακό.

3.2.16 Επιλεκτικός τουρισμός

Η συνειδητοποίηση των τουριστικών επιχειρηματιών, αλλά και των πολιτικών ηγεσιών των χωρών υποδοχής τουριστών, ότι η ικανοποιητική απόδοση του κεφαλαίου που έχουν επενδύσει στην τουριστική οικονομία γίνεται με το πέρασμα του χρόνου ολοένα και πιο δύσκολη, όταν εξαρτώνται μόνο από το παραδοσιακό τουριστικό πακέτο και μάλιστα σε μία εποχή που οι μεγάλοι touroperators πιέζουν συνεχώς για χαμηλότερες τιμές, οδήγησε στην ωρίμανση της ιδέας για την ανάπτυξη του επιλεκτικού τουρισμού.

Ο επιλεκτικός τουρισμός πραγματοποιείται κατά κανόνα από άτομα υψηλής εισοδηματικής στάθμης που, όπως μπορεί να συμπεράνει κανείς, όχι μόνο θέλουν αλλά και μπορούν να ξοδέψουν μεγάλα ποσά για την ικανοποίηση των τουριστικών τους αναγκών ή επιθυμιών. Τα άτομα αυτά ταξιδεύουν συνήθως μεμονωμένα, δηλαδή κάνουν ατομικό τουρισμό, που σημαίνει ότι είτε αγοράζουν ατομικά τουριστικά πακέτα ΠΤ (individualinclusivetours) είτε τα φτιάχνουν όπως αυτά ακριβώς τα θέλουν, έτσι ώστε να ικανοποιούνται κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο οι τουριστικές τους ανάγκες ή επιθυμίες, είτε δεν αγοράζουν καθόλου τουριστικά πακέτα, που σημαίνει ότι αγοράζουν τις διάφορες τουριστικές υπηρεσίες μεμονωμένα.

Τα άτομα που κάνουν επιλεκτικό τουρισμό μπορεί να ξοδεύουν πολλά χρήματα για την ικανοποίηση των τουριστικών τους αναγκών ή επιθυμιών, αλλά ταυτόχρονα είναι και απαιτητικά. Συγκεκριμένα έχουν την απαίτηση τα χρήματα που ξοδεύουν για την αγορά τουριστικών προϊόντων να τους προσφέρουν τουλάχιστον την ικανοποίηση ή την ωφέλεια ή τη χρησιμότητα που προσδοκούν.

Βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη του επιλεκτικού τουρισμού είναι η χώρα υποδοχής αυτής της κατηγορίας τουριστών να δημιουργήσει την κατάλληλη υποδομή και ανωδομή, δηλαδή ξενοδοχεία πέντε και τεσσάρων αστέρων με πολλούς συμπληρωματικούς χώρους, υψηλής ποιοτικής στάθμης σέρβις, νυχτερινή ζωή, καλλιτεχνική κίνηση, αναπτυγμένη αγορά, μουσεία, πινακοθήκες, καλό συγκοινωνιακό δίκτυο, άνετα μεταφορικά μέσα, καθαρό περιβάλλον κλπ.

Όμως, παρατηρούνται συγκρούσεις και διαφωνίες για τις χρήσεις γης, με την οριοθέτηση των συνόρων μεταξύ του δομημένου και του φυσικού περιβάλλοντος, το οποίο απαιτείται να μείνει ανεπηρέαστο. Μάλιστα, τίθεται έντονα το ζήτημα του προσδιορισμού της φέρουσας ικανότητας της περιοχής ανάπτυξης του εναλλακτικού αυτού τουρισμού, προκειμένου να

αποτραπεί η περιβαλλοντική υποβάθμιση. Χαρακτηριστικά φαινόμενα υποβάθμισης από αυτή την τουριστική δραστηριότητα είναι η απώλεια σημαντικών εκτάσεων της υπαίθρου, η καταστροφή βιότοπων, η αλλοίωση του τοπίου, η μείωση της βιοποικιλότητας, η ρύπανση των υδάτων, η αύξηση της ποσότητας των απορριμμάτων και αποβλήτων και το πρόβλημα της διαχείρισής τους.

3.2.17 Τουρισμός κινήτρων

Ο τουρισμός κινήτρων είναι ουσιαστικά μία σχετικά νέα μορφή τουριστικής δραστηριότητας που αναπτύσσεται με γοργούς ρυθμούς και που υπόσχεται σημαντικά οικονομικά ωφελήματα για τις χώρες εκείνες υποδοχής τουριστών που θέλουν αλλά και που έχουν τις προϋποθέσεις να την αναπτύξουν.

Η μορφή τουρισμού για την οποία ο λόγος αποτελεί αναμφίβολα ένα αποτελεσματικό μέσο του σύγχρονου μάνατζμεντ, που χρησιμοποιούν ολοένα και περισσότερο οι μεγάλες βιομηχανικές, εμπορικές και παροχής υπηρεσιών επιχειρήσεις στην προσπάθειά τους να αυξήσουν την παραγωγικότητα των εργαζομένων που απασχολούν και κατ' επέκταση την ανταγωνιστικότητά τους τόσο στις αγορές του εσωτερικού όσο και του εξωτερικού. Για να επιτευχθούν λοιπόν οι στόχοι αυτοί των επιχειρήσεων, προσφέρονται εκ' μέρους τους διάφορα κίνητρα στους εργαζομένους μεταξύ των οποίων και ομαδικά τουριστικά πακέτα GIT (group inclusive tours) συνήθως για τουριστικούς προορισμούς στο εξωτερικό. Αυτή η μέθοδος παρακίνησης των εργαζομένων, εκ μέρους των επιχειρήσεων, αποδείχτηκε στην πράξη αποτελεσματική, γι' αυτό και έχει εξαπλωθεί, όπως ήδη ειπώθηκε, σημαντικά τα τελευταία χρόνια και ιδιαίτερα στις ΗΠΑ απ' όπου άρχισε να εφαρμόζεται για πρώτη φορά στα μέσα της δεκαετίας του '60.

Ο τουρισμός κινήτρων έχει κατά κανόνα περιορισμένη χρονική διάρκεια, τρεις ως τέσσερις ημέρες συνήθως. Στόχος του touroperator που αναλαμβάνει για λογαριασμό της επιχείρησης να φτιάξει το σχετικό τουριστικό πακέτο-κίνητρο είναι να δώσει στο χρήστη του, στο ολιγόημερο αυτό διάστημα, την ευκαιρία να απολαύσει κάτι το ξεχωριστό, κάτι το οποίο δεν θα είχε ο ίδιος τη δυνατότητα να ζήσει αν έπρεπε να αγοράσει με δικά του χρήματα το τουριστικό αυτό πακέτο.

Για την ανάπτυξη του τουρισμού κινήτρων, απαραίτητη προϋπόθεση είναι να προσφέρεται ένας τουριστικός προορισμός που κατά προτίμηση να ξεχωρίζει από τους συνηθισμένους. Σε αντίθεση με άλλες μορφές τουρισμού, ο τουρισμός κινήτρων δεν δίνει έμφαση στις πολυσύχναστες μεγαλουπόλεις, αλλά στην ατμόσφαιρα που δημιουργεί το περιβάλλον ενός τουριστικού προορισμού, καθώς επίσης στην άνεση και την πολυτέλεια που προσφέρουν τα ξενοδοχεία του κατά κύριο λόγο και οι άλλες συμπληρωματικές τους εγκαταστάσεις.

3.2.18 Τουρισμός εκθέσεων

Ο τουρισμός εκθέσεων πρόκειται ουσιαστικά για μία μορφή τουρισμού που αναπτύσσεται δυναμικά ολοένα και περισσότερο. Σε αυτήν υπάγονται κάθε είδους εκθέσεις που συνήθως οργανώνονται σε μεγάλα αστικά κέντρα, ώστε οι επισκέπτες τους να μπορούν να συνδυάσουν την επαγγελματική τους ενημέρωση με κάποια μορφή τουρισμού, όπως για παράδειγμα τουρισμό πόλης, μορφωτικό τουρισμό κλπ.

Για την ανάπτυξη του τουρισμού εκθέσεων απαιτείται εκτός άλλων και η δημιουργία της κατάλληλης υποδομής και συγκεκριμένα σύγχρονων εκθεσιακών χώρων, που να είναι κατάλληλα εξοπλισμένοι και να διαθέτουν τους αναγκαίους βοηθητικούς χώρους, δηλαδή εστιατόρια, καφετέριες, ταχυδρομείο, γραφείο εξυπηρέτησης επισκεπτών, χώρους στάθμευσης αυτοκινήτων, ιατρείο κλπ.

3.2.19 Συνεδριακός τουρισμός

Στο συνεδριακό τουρισμό υπάγονται κάθε είδους οργανωμένες εκδηλώσεις, όπως για παράδειγμα συνέδρια ή συναντήσεις με μεγάλο ή μικρό αριθμό συμμετοχών και σε οποιοδήποτε επίπεδο δηλαδή τοπικό, περιφερειακό, εθνικό ή διεθνές. Επειδή ο συνεδριακός τουρισμός είναι περιορισμένης χρονικής διάρκειας, δύο ως τέσσερις ημέρες συνήθως, συνδυάζεται με κάποια άλλη μορφή τουρισμού, όπως για παράδειγμα τουρισμό πόλης, μορφωτικό τουρισμό κλπ.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού σε μία χώρα υποδοχής τουριστών είναι η δημιουργία κατάλληλης υποδομής και ανωδομής και συγκεκριμένα η κατασκευή σύγχρονων συνεδριακών κέντρων άρτια τεχνικά εξοπλισμένων και με βοηθητικούς χώρους κάθε είδους όπως για παράδειγμα εστιατόρια, αναψυκτήρια, χώρους στάθμευσης αυτοκινήτων, ιατρεία, ταχυδρομεία, γραφεία εξυπηρέτησης συνέδρων κλπ., καθώς επίσης η κατασκευή αιθουσών συνεδρίων μεγάλης χωρητικότητας εκ μέρους των μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων του κέντρου και της περιφέρειας.

Ας σημειωθεί ότι η έγκαιρη πληροφόρηση των ενδιαφερομένων κύκλων για τα συνέδρια και τις διάφορες συναφείς εκδηλώσεις που θα πραγματοποιηθούν σε μία χώρα που επιδιώκει να αναπτύξει το συνεδριακό τουρισμό, πέρα από το ότι θα βοηθήσει σημαντικά στην προσέλκυση ενδιαφερομένων, θα προβάλλει παράλληλα και την ίδια στο εξωτερικό σαν χώρα συνεδριακού τουρισμού.

Σημείωση

Ο τουρισμός κινήτρων, ο τουρισμός εκθέσεων και ο συνεδριακός τουρισμός, υπάγονται σε μία ευρύτερη μορφή τουρισμού που χαρακτηρίζεται σαν επαγγελματικός τουρισμός (businessstravel).

Διάγραμμα 5.: Επαγγελματικός τουρισμός

Οι ανθρώπινες δραστηριότητες που επηρεάζουν αρνητικά το φυσικό περιβάλλον στην περιοχή ανάπτυξης του επαγγελματικού τουρισμού, είναι οι μεταφορικές υποδομές (οδικό δίκτυο, λιμάνια, αεροδρόμια), τα δίκτυα ενέργειας των τηλεπικοινωνιών, τα δίκτυα ύδρευσης και άρδευσης, η καθυστέρηση κατασκευής των απαραίτητων περιβαλλοντικών υποδομών (δίκτυα αποχέτευσης, εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων, διαχείριση των απορριμμάτων), οι βιομηχανικές, οικιστικές και τουριστικές δραστηριότητες και γενικότερα η διάσπαρτη εκτός σχεδίου δόμηση, δραστηριότητες οι οποίες προκαλούν έρπουσα επέκταση, λύματα, αέρια ρύπανση, φαινόμενο θερμοκηπίου – επιδείνωση του μικροκλίματος και σε ορισμένες περιπτώσεις μη αναστρέψιμες καταστροφές στο φυσικό περιβάλλον.

Η ανάπτυξη των παραπάνω μορφών του επαγγελματικού τουρισμού, καταπολεμά το σοβαρό πρόβλημα της εποχικότητας που αντιμετωπίζει σήμερα ο τουρισμός σε πολλές περιοχές υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών και κατέπεκταση το πρόβλημα της υπερσυγκέντρωσης σε περιορισμένο χρονικό διάστημα.

3.2.20 Οικολογικός τουρισμός

Για την ανάπτυξη του οικολογικού τουρισμού δεν χρησιμοποιούνται βασικές κατασκευές, ενώ τόσο ο τουρίστας όσο και το τουριστικό κύκλωμα υποδοχής και εξυπηρέτησης που σέβονται τη φύση, μέχρι του σημείου να αποφεύγονται τα μαζικά μέσα μετακίνησης παντού όπου είναι αυτό εφικτό.

Στο πλαίσιο της ανάπτυξης του οικολογικού τουρισμού εντάσσεται η τουριστική ανάπτυξη των παραδοσιακών οικισμών, των βιότοπων, των εθνικών δρυμών κλπ.

Ο οικολογικός τουρισμός αποτελεί αναμφίβολα την εξισορρόπηση μίας χώρας υποδοχής τουριστών στο μαζικό τουρισμό και τα προβλήματά του, γι' αυτό και η ανάπτυξή του κρίνεται επιτακτική παντού όπου αυτή είναι εφικτή.

Πέραν των άμεσων και έμμεσων οικονομικών οφελών που προκύπτουν από την οικοτουριστική δραστηριότητα, υπάρχουν ειδικότερα και γενικότερα οφέλη που προκύπτουν από τη διάσταση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Με τη συστηματική λειτουργία ενός προγράμματος περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, επέρχεται κατ' αρχή σε τοπικό επίπεδο σημαντική βελτίωση του επιπέδου γνώσης και ευαισθητοποίησης των κατοίκων ως προς το περιβάλλον και δημιουργούνται θετικότερες προϋποθέσεις για ορθολογικότερη διαχείρισή του. Κάτι τέτοιο αποτελεί ιδιαίτερα θετική συνθήκη για σταθερή και ισόρροπη ανάπτυξη σε περιοχές που περιλαμβάνουν φυσικούς πόρους αξιολογής παραγωγικότητας και ταυτόχρονα σημαντικής ευαισθησίας.

Ο τουρισμός όμως έχει και τις επιπτώσεις του στο φυσικό περιβάλλον που παρουσιάζονται μετά από κάποιο χρονικό διάστημα. Επιφέρει αλλαγές και υποβάθμιση σε χερσαία και υδάτινα οικοσυστήματα, εξαντλεί τους φυσικούς πόρους, ο συνωστισμός των τουριστών πολλές φορές ξεπερνά τα όρια ανοχής των υποδομών και προκαλούνται προβλήματα ηχορύπανσης και συγκέντρωσης στερεών αποβλήτων.

Επίσης σημαντικές επιπτώσεις του τουρισμού προέρχονται από το πάτημα των φυτών και τη συμπίεση του εδάφους εξαιτίας της πεζοπορίας, την οδήγηση τροχοφόρων έξω από το δρόμο κλπ. Προκαλούνται βλάβες στα υπόγεια και υπέργεια τμήματα των φυτών, ενώ το έδαφος συμπιέζεται με αποτέλεσμα τη μείωση της υδατοϊκανότητας. Πολλοί επισκέπτες κόβουν άνθη και κλαδιά, γεγονός που εγκυμονεί κινδύνους για πολλές φυτοκοινότητες. Το πρόβλημα εντείνεται περισσότερο εάν πρόκειται για σπάνια και ενδημικά φυτά. Η πρακτική αυτή οφείλεται σε έλλειψη συνείδησης και ενημέρωσης πάνω σε θέματα λειτουργίας των οικοσυστημάτων και προστασίας του περιβάλλοντος.

Η διάνοιξη δρόμων και μονοπατιών έχει ως αποτέλεσμα την απομόνωση και τον κατακερματισμό της πανίδας (ιδιαίτερα της μικροπανίδας), ενώ ευαίσθητες οικολογικά περιοχές γίνονται προσιτές στους επισκέπτες, καταστρέφοντας ήσυχα τοπία αναψυχής και σπάνιους βιότοπους. Η επίσκεψη μέσα σε αυτές τις περιοχές ενοχλεί και επηρεάζει την άγρια πανίδα. Έτσι, για παράδειγμα, η προσέγγιση σε τόπους όπου φωλιάζουν πουλιά μπορεί να προξενήσει προβλήματα την περίοδο της αναπαραγωγής και επώασης και να απειλήσει ολόκληρους πληθυσμούς.

3.2.21 Λαϊκός τουρισμός

Ο λαϊκός τουρισμός είναι μία μορφή τουρισμού που χαρακτηρίζεται για την πελατεία του και συγκεκριμένα για το ότι αποτελείται αυτή από άτομα που κατά το πλείστον είναι χαμηλής εισοδηματικής στάθμης και ακόμα ότι τα άτομα αυτά ταξιδεύουν συνήθως οικογενειακά και με κάθε είδους ιδιόκτητα μεταφορικά μέσα, όπως για παράδειγμα τροχόσπιτα, αυτοκίνητα, μοτοσικλέτες κλπ.

Παρά το γεγονός ότι τα οικονομικά οφέλη από αυτήν τη μορφή τουρισμού κάθε άλλο παρά σημαντικά είναι, όλες χωρίς εξαίρεση οι χώρες υποδοχής τουριστών έχουν λίγο-πολύ αναπτύξει την απαραίτητη υποδομή για την εξυπηρέτηση τουριστών αυτής της κατηγορίας. Συγκεκριμένα έχουν κατασκευάσει κάμπινγκ σε οδικούς άξονες, σε τουριστικές τοποθεσίες και στις παρυφές πόλεων, που προσφέρουν στα άτομα που πραγματοποιούν αυτής της μορφής τουρισμό υπηρεσίες που κάνουν τη διαμονή τους όσο το δυνατό ανετότερη.

Ας σημειωθεί ότι η διαμονή σε κάμπινγκ είναι συγκριτικά με αυτή σε άλλα τουριστικά καταλύματα αισθητά φθηνότερη. Το γεγονός αυτό εκτιμάται πάρα πολύ από τους τουρίστες του λαϊκού τουρισμού και κυρίως από αυτούς που συνοδεύονται στις τουριστικές τους μετακινήσεις από τις οικογένειές τους, ιδιαίτερα δε όταν αυτές είναι πολυμελείς.

Οι δυσμενείς επιδράσεις του λαϊκού τουρισμού, είναι η καταστροφή της υπάρχουσας βλάστησης από τη συνεχή χρήση του εδάφους, προβλήματα ύδρευσης από την υπερβολική συγκέντρωση τουριστών κατά την περίοδο αιχμής στις ζώνες υποδοχής οι οποίοι προστίθενται στους μόνιμους κατοίκους και η αλλοίωση του φυσικού τοπίου από το πλήθος των τεντών και τροχοβιλών. Επίσης αυξάνονται τα επίπεδα θορύβου και η παραγωγή αποβλήτων.

3.2.22 Κοσμοπολίτικος τουρισμός

Η πελατεία του κοσμοπολίτικου τουρισμού είναι κατά κύριο λόγο ο κόσμος της αριστοκρατίας και οι μεγιστάνες του πλούτου που συχνά ταξιδεύουν από το ένα κοσμοπολίτικο κέντρο στο άλλο. Όπως γίνεται αντιληπτό τα άτομα αυτά ξοδεύουν μεγάλα χρηματικά ποσά τόσο κατά τη μετακίνησή τους όσο και κατά τη διαμονή τους, γι' αυτό και οι απαιτήσεις τους γενικά είναι πάρα πολύ μεγάλες.

Τα άτομα που κάνουν κοσμοπολίτικο τουρισμό μετακινούνται συνήθως με ιδιόκτητα μεταφορικά μέσα, όπως για παράδειγμα ιδιόκτητα αεροπλάνα, θαλαμηγούς κλπ. Στον τουριστικό προορισμό τους διαμένουν είτε σε ξενοδοχεία πέντε αστέρων είτε σε ιδιόκτητες ή ενοικιασμένες πολυτελείς επαύλεις είτε σε ιδιόκτητες πολυτελείς θαλαμηγούς. Επίσης η ζωή που κάνουν τα άτομα αυτά στα διάφορα κοσμοπολίτικα κέντρα που επισκέπτονται κατά

διαστήματα είναι πάρα πολύ κοσμική, κάτι άλλωστε που είναι πολύ φυσικό και απόλυτα συνυφασμένο με τη μορφή τουρισμού για την οποία ο λόγος.

Η ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού, αν και θα την επιθυμούσαν πολλές χώρες υποδοχής τουριστών για καθαρά οικονομικούς λόγους, είναι οπωσδήποτε δύσκολη και αυτό γιατί εκτός από την κατάλληλη υποδομή και ανωδομή απαιτείται και η καταξίωσή του τουριστικού προορισμού στη συνείδηση της αριστοκρατίας και των μεγιστάνων του πλούτου σαν τόπος κοσμοπολίτικου τουρισμού. Αυτό όμως απαιτεί συνεχή και έντονη προσπάθεια, μα πάνω απ' όλα μακριά περιθώρια χρόνου και αναμονής.

Τα μειονεκτήματα του τουρισμού αυτού, είναι οι μεγάλες πιέσεις που δέχεται το έδαφος, αφού είναι ο βασικός πόρος ανάπτυξης των τουριστικών δραστηριοτήτων και υποδομών του, η ρύπανση που προέρχεται από στερεά απόβλητα των ξενοδοχείων και των κέντρων αναψυχής, που τις περισσότερες φορές δεν υφίστανται την απαραίτητη επεξεργασία, με αποτέλεσμα να ρυπαίνουν το υπέδαφος και τον υδροφόρο ορίζοντα. Επίσης οι ανάγκες σε νερό αυξάνονται καθώς αφορούν την καθαριότητα των ατόμων και χώρων, την πόση, το πότισμα μεγάλων κήπων ή των γκολφ και των υπεράριθμων πισινών. Η ατμόσφαιρα επίσης μπορεί να επιβαρυνθεί από τις μεταφορές.

Από την άλλη πλευρά όμως υπάρχουν παραδείγματα όπου η τουριστική ανάπτυξη αυτής της μορφής ωφελεί το φυσικό περιβάλλον, προστατεύοντάς το, για λόγους διατήρησης ή βελτίωσης της ελκυστικότητας του τουριστικού προϊόντος. Έχουν δημιουργηθεί πολλές πλατείες, πάρκα (δασικά και θαλάσσια) και φαράγγια τα οποία σε κάποιες περιοχές ανακηρύσσονται προστατευόμενες.

3.2.23 Κοινωνικός τουρισμός

Ο κοινωνικός τουρισμός, σαν ιδιαίτερη μορφή τουρισμού, ορίζεται το σύνολο των σχέσεων και φαινομένων τουριστικού χαρακτήρα που διευκολύνουν τη συμμετοχή στον τουρισμό των ασθενέστερων οικονομικών τάξεων. Με άλλα λόγια ο κοινωνικός ή επιδοτούμενος τουρισμός αποτελεί το είδος εκείνο του τουρισμού που χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι πραγματοποιείται από μέλη του κοινωνικού συνόλου, των οποίων η αγοραστική δύναμη είναι λίγο-πολύ περιορισμένη, χάρη σε ειδικές παροχές προς αυτά που μπορεί να είναι άμεσες ή έμμεσες.

Οι παροχές για κοινωνικό τουρισμό αποτελούν σήμερα για τις αναπτυγμένες οικονομικά χώρες υποχρέωση του κράτους. Συγκεκριμένα το σύγχρονο 'κοινωνικό κράτος' έχει υποχρέωση πέρα από υγεία, καλά γερατειά, εργασία, παιδεία κλπ., να εξασφαλίσει σε άτομα χαμηλής εισοδηματικής στάθμης τη δυνατότητα να κάνουν διακοπές και με αυτόν τον τρόπο να ισορροπήσουν τόσο ψυχικά όσο και σωματικά.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του κοινωνικού τουρισμού είναι η δημιουργία της κατάλληλης υποδομής και ανωδομής, όπως για παράδειγμα κατασκευή ειδικών τουριστικών καταλυμάτων που να ανταποκρίνονται στις οικονομικές δυνατότητες της

πελατείας τους, δηλαδή των ‘κοινωνικών τουριστών’, χορήγηση επιδομάτων διακοπών που να αναπροσαρμόζονται σύμφωνα με τις πραγματικές ανάγκες κάθε οικογένειας, εφαρμογή επιχορηγούμενων προγραμμάτων κοινωνικού τουρισμού για ειδικές κατηγορίες ατόμων, όπως για παράδειγμα σπουδαστές, στρατιώτες, συνταξιούχους, που η οικονομική τους κατάσταση κάθε άλλο παρά τους επιτρέπει να κάνουν διακοπές, χρηματοδότηση των διακοπών με ευνοϊκούς όρους κλπ.

Οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις του κοινωνικού τουρισμού γίνονται εμφανείς σε πολλά επίπεδα. Στο τοπικό επίπεδο, οι κοινωνίες – υποδοχής υποφέρουν από τον ανταγωνισμό για σπάνιους πόρους (γη, γλυκό νερό), από τη ρύπανση του αέρα και των νερών, από θόρυβο. Στο περιφερειακό επίπεδο η απώλεια βιότοπων και βιοποικιλότητας και στο παγκόσμιο επίπεδο, εκπομπές ρύπων από τα οχήματα και η αποδάσωση μεγάλων περιοχών, μπορεί να συμβάλλουν στις κλιματικές αλλαγές.

3.2.24 Τουρισμός αναπήρων

Ο τουρισμός αναπήρων πρόκειται για μία ειδική μορφή τουρισμού, η ανάπτυξη της οποίας προωθείται τελευταία ολοένα και περισσότερο σε ορισμένες χώρες.

Βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη του τουρισμού αναπήρων ή ατόμων με ειδικές ανάγκες, όπως μπορεί να χαρακτηριστεί διαφορετικά, είναι η δημιουργία κάθε είδους τουριστικών εγκαταστάσεων που να διαθέτουν ανάλογο εξοπλισμό για την εξυπηρέτηση των αναπήρων τουρισμού, όπως και η προσφορά τουριστικών πακέτων που θα απευθύνεται στην ειδική αυτή κατηγορία πελατείας και θα ικανοποιεί τις δικές της τουριστικές ανάγκες ή επιθυμίες.

Επίσης θα πρέπει οι χώρες υποδοχής τουριστών που επιθυμούν να αναπτύξουν την ειδική αυτή μορφή τουρισμού να θεσπίσουν ειδικές προδιαγραφές που θα πρέπει απαραίτητα να τηρούν τα τουριστικά καταλύματα και οι άλλες τουριστικές εγκαταστάσεις που κατασκευάζονται ειδικά για την εξυπηρέτηση των αναπήρων τουριστών. Τέτοιου είδους προδιαγραφές είναι για παράδειγμα ράμπες, ανελκυστήρες, ειδικός εξοπλισμός στα δωμάτια και τους λοιπούς χώρους των τουριστικών καταλυμάτων κλπ., ώστε να μπορεί να γίνεται χρήση τους εκ μέρους των αναπήρων τουριστών χωρίς προβλήματα ή τουλάχιστον με όσο το δυνατό λιγότερα γίνεται. (Ηγουμενάκης, 1997)

Όσον αφορά την επίδραση του τουρισμού αυτού στο φυσικό περιβάλλον, δεν έχουμε παρά να αναφέρουμε για ακόμη μία φορά τα εξής: τροποποίηση του τοπίου με ανέγερση ξενοδοχείων, καταλυμάτων και επέκταση των ειδικών προδιαγραφών που απαιτούνται, διαβρώσεις του φυσικού τοπίου, ρύπανση εδάφους και ατμόσφαιρας.

Κεφάλαιο 4^ο: Συμβολή της ανάπτυξης του εναλλακτικού τουρισμού

4.1 Επιπτώσεις – Οφέλη του εναλλακτικού τουρισμού για τους επιχειρηματίες, την τοπική κοινωνία και την εθνική οικονομία

Οι θετικές επιδράσεις της ανάπτυξης των διαφόρων μορφών του εναλλακτικού τουρισμού στην Ελλάδα εντοπίζονται σε οικονομικό, κοινωνικό, πολιτισμικό και περιβαλλοντικό επίπεδο της χώρας.

Σε επιχειρηματικό επίπεδο, ο εναλλακτικός τουρισμός συμβάλλει στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Αυτό είναι καθοριστικό για τις ευαίσθητες, από άποψη εργασίας, κοινωνικές ομάδες των νέων και των γυναικών. Μπορεί να ενεργοποιήσει άμεσα θέσεις εργασίας μέσω ξενοδοχείων, εστιατορίων, πωλήσεων αναμνηστικών αντικειμένων αλλά και έμμεσα με την παροχή αγαθών και υπηρεσιών που χρειάζονται από τις επιχειρήσεις που σχετίζονται με τον εναλλακτικό τουρισμό.

Ακόμα, αναπτύσσεται συνήθως από τον τοπικό πληθυσμό δημιουργώντας συμπληρωματικά εισοδήματα για τις οικογένειες και συγκρατώντας τον κόσμο στις εστίες του. Αυτό αποκτά ιδιαίτερη σημασία στις περιοχές που αντιμετωπίζουν σημαντική πληθυσμιακή μείωση και δημογραφική γήρανση.

Η συμπληρωματικότητα του εισοδήματος αποτελεί θεμελιακό στοιχείο και εισάγει αυτομάτως την αναπτυξιακή και κοινωνική διάσταση στην έννοια «εναλλακτικός τουρισμός». Δεν αποτελεί δραστηριότητα που θα υποκαταστήσει την ήδη υπάρχουσα απασχόληση του ντόπιου πληθυσμού, αλλά αντιθέτως είναι αυτός που θα την στηρίξει και θα την ενισχύσει. Αυτό σημαίνει μεγαλύτερο διαθέσιμο εισόδημα και βελτίωση των όρων ζωής.

Η ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού συμβάλλει τα μέγιστα στην τοπική, περιφερειακή ανάπτυξη αφού η ύπαρξή του συντελεί στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου, μέσω της δημιουργίας της απαραίτητης τουριστικής υποδομής ήπιας κλίμακας, η οποία εναρμονίζεται με το φυσικό περιβάλλον. Αναπτυξιακά έργα υποδομής και ανωδομής, που πιθανόν να καθυστερούσαν για μεγάλα χρονικά διαστήματα, υλοποιούνται εξαιτίας της τουριστικής ανάπτυξης.

Σε αυτά τα έργα περιλαμβάνονται βελτιώσεις σε θέματα υγιεινής και συγκοινωνιών, δίκτυα παροχής ηλεκτρικού ρεύματος, παροχής τηλεπικοινωνιών, νέες αθλητικές εγκαταστάσεις και αναψυχής, εστιατόρια, δημόσιοι χώροι, καθώς και μία μαζική εισροή καλύτερης ποιότητας αγαθών και ειδών διατροφής.

Η περιφερειακή ανάπτυξη συνδυάζεται με την προστασία και την ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος και δεν δρα ανταγωνιστικά προς τους φυσικούς πόρους. Αντίθετα, συμβάλει στην ευαισθητοποίηση τόσο των μόνιμων κατοίκων όσο και των επισκεπτών στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς. Η επαφή του τουρίστα-επισκέπτη με τα οικοσυστήματα εντείνει την οικολογική συνείδηση και ευαισθητοποίηση με σκοπό την ενεργό συμμετοχή του στην προστασία της φύσης.

Η εκμετάλλευση του πλούτου της περιοχής γίνεται από τους ντόπιους επιχειρηματίες, που δεν παραβλέπουν την πολιτιστική κληρονομιά. Έτσι δίνεται η δυνατότητα στην τοπική κοινωνία να αναπτύξει και να διατηρήσει τη λαογραφία, την τοπική αρχιτεκτονική, να αναβιώσει εργασίες και τέχνες ξεχασμένες για να παράγει παραδοσιακά προϊόντα, τοπικά έθιμα και να οργανώσει πολιτιστικές εκδηλώσεις.

Όλα αυτά συντηρούν και δεν αλλοιώνουν το χαρακτήρα της περιοχής, αναδεικνύοντας τη διαφορετικότητα και τη μοναδικότητα του κάθε τόπου. Θεωρητικά ο εναλλακτικός τουρισμός είναι ο τουρισμός που στην ιδανική περίπτωση ισοκατανέμει τους τουρίστες και το σύνολο της τουριστικής δραστηριότητας σε όλους τους μήνες του έτους αμβλύνοντας έτσι το πρόβλημα της τουριστικής εποχικότητας και τη διαφοροποίηση των τουριστικών περιόδων, που ως γνωστόν, αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα του ελληνικού τουρισμού. Αποτελεί λύση για την αποκέντρωση του τουριστικού κυκλώματος, καταργεί την τοπική και χρονική υπερσυγκέντρωση τουριστών, αλλά και για τη μείωση του κοινωνικού κόστους ανάπτυξης του τουρισμού αστικών περιοχών που έχει επιφέρει ο μαζικός τουρισμός.

Ακόμα, ο εναλλακτικός τουρισμός αποτελεί πηγή εσόδων για την ελληνική οικονομία. Οι κύριες θετικές οικονομικές επιδράσεις σχετίζονται με κέρδη συναλλάγματος και τις συνεισφορές στα κρατικά έσοδα.

Οι τουριστικές δαπάνες, η εξαγωγή και εισαγωγή σχετιζόμενων αγαθών και υπηρεσιών επιφέρουν έσοδα στη οικονομία της Ελλάδας που φιλοξενεί τους τουρίστες. Άλλα κρατικά έσοδα από την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ως άμεσες και έμμεσες εισφορές. Στις άμεσες εισφορές περιλαμβάνονται οι φόροι σε εισοδήματα που προέρχονται από τουριστική απασχόληση, από τουριστικές επιχειρήσεις και από άμεσες χρεώσεις σε τουρίστες, όπως ο οικολογικός φόρος ή οι φόροι αναχώρησης.

Οι έμμεσες εισφορές προκύπτουν από φόρους και δασμούς σε αγαθά και υπηρεσίες προς τους τουρίστες, όπως για παράδειγμα φόρους για αναμνηστικά αντικείμενα, αλκοολούχα ποτά, εστιατόρια κλπ.

Τα ταξίδια φέρνουν τους ανθρώπους, διαφορετικών πολιτισμών, σε επαφή μεταξύ τους. Λόγω του ιδιαίτερου χαρακτήρα του εναλλακτικού τουρισμού, μπορεί να δημιουργηθεί σιωπηρά ένα κλίμα κατανόησης ανάμεσα στους ανθρώπους και στους πολιτισμούς και να προωθηθούν πολιτιστικές ανταλλαγές ανάμεσα στους «φιλοξενούμενους» και τους «οικοδεσπότες».

Με τον τρόπο αυτό, αυξάνονται οι πιθανότητες για τους ανθρώπους να αναπτύξουν αμοιβαία συμπάθεια και κατανόηση και να μειωθούν οι προκαταλήψεις. Έτσι, ο εναλλακτικός τουρισμός λειτουργεί κι αυτός ως μέσο για τη διατήρηση της ειρήνης. (Τσάρτας, 1993)

4.2 Επιπτώσεις – Οφέλη για τον τουρίστα – επισκέπτη του εναλλακτικού τουρισμού

Ο εναλλακτικός τουρισμός αποτελεί ένα συνεχώς αναπτυσσόμενο είδος τουρισμού στην Ελλάδα και ασκεί μεγάλη γοητεία ιδιαίτερα στους κατοίκους των μεγαλουπόλεων. Οι δύσκολες συνθήκες ζωής των μεγάλων πόλεων δημιουργούν στους ανθρώπους έντονη επιθυμία να βρεθούν κοντά στη φύση για να απολαύσουν τη γαλήνη, την ησυχία αλλά και το διαφορετικό του τρόπου ζωής τους.

Ο επισκέπτης αποφεύγει το συνωστισμό, το θόρυβο, την αισχροκέρδεια των ανεπτυγμένων και ήδη κορεσμένων τουριστικών περιοχών με στόχο την ψυχολογική του ικανοποίηση και να περάσει ένα ευχάριστο «διάλειμμα» από το άγχος, το στρες και τους έντονους και γρήγορους ρυθμούς της πόλης.

Κυρίως όμως μπορεί να χαρεί τη ζεστή ανθρώπινη φιλοξενία και την αυθόρμητη καλοσυνάτη συμπεριφορά των κατοίκων του τόπου προορισμού. Έρχεται σε γνωριμία με τα

τοπικά ήθη και έθιμα, τα πολιτισμικά στοιχεία και τα αυθεντικά χαρακτηριστικά του τόπου που επισκέπτεται. Ο τουρίστας έρχεται σε στενή επαφή με το περιβάλλον και με δραστηριότητες, στις οποίες μπορεί να συμμετέχει, να ψυχαγωγηθεί, να αθληθεί και να νιώσει τη χαρά της περιήγησης, της γνώσης και της ανακάλυψης.

Τέτοιες δραστηριότητες μπορεί να είναι:

- ✚ Αγροτικές δραστηριότητες, όπως μάζεμα ελιάς, μανιταριών
- ✚ Οικοτουρισμό, όπως παρατήρηση φυτών και ζώων, υγροβιότοπων
- ✚ Αθλητικές δραστηριότητες, όπως ποδηλασία, ιππασία, τένις
- ✚ Πολιτιστικές δραστηριότητες, όπως παρακολούθηση φεστιβάλ, επίσκεψη σε αρχαιολογικούς χώρους, μοναστήρια
- ✚ Μαθήματα, όπως αργαλειού, παραδοσιακής μαγειρικής

Ο εναλλακτικός τουρισμός απευθύνεται και σε άτομα, τα οποία δεν έχουν τη δυνατότητα να προσφέρουν στον εαυτό τους τις διακοπές που επιθυμούν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί τόσο ο κοινωνικός τουρισμός όσο και ο τουρισμός υγείας. Άτομα που ανήκουν σε χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα, άτομα με ειδικές ανάγκες καθώς και άτομα της τρίτης ηλικίας μπορούν να απολαύσουν ένα τουριστικό πακέτο διακοπών. (Τσάρτας, 1993)

4.3 Αρνητικές επιπτώσεις εναλλακτικού τουρισμού

Όταν η ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού δεν είναι συμβατή με τις αρχές της αειφορικής διαχείρισης έχει δυσμενείς επιπτώσεις στο φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον. Στην περίπτωση αυτή, οι επιπτώσεις αναφέρονται:

- Ø Στην άναρχη και υπέρμετρη ανάπτυξή του σε βάρος της φέρουσας ικανότητας της περιοχής, που προκαλεί υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος των περιοχών.
- Ø Στον κίνδυνο ανάπτυξης του τουρισμού στις περιφερειακές περιοχές εις βάρος της ζωής της υπαίθρου. Στην πράξη έχει παρατηρηθεί ότι σε ορισμένες περιπτώσεις εγκαταλείπονται, για παράδειγμα οι αγροτικές εργασίες προς χάριν ενός μεγαλύτερου βραχυχρόνιου τουριστικού κέρδους.
- Ø Στην αλλοίωση του πολιτισμικού χαρακτήρα των περιοχών, στις περιπτώσεις που ο εναλλακτικός τουρισμός ακολουθήσει τα γνωστά αναπτυξιακά τουριστικά «πρότυπα» των περασμένων δεκαετιών (πρότυπα του μαζικού τουρισμού).
- Ø Στον κίνδυνο αλλοίωσης οικοσυστημάτων, υγροβιότοπων και γενικά οικολογικά ευαίσθητων περιοχών.
- Ø Στον κίνδυνο υπερσυγκέντρωσης τουριστών-επισκεπτών σε μία περιοχή με δυσμενή αποτελέσματα, όπως ρύπανση του περιβάλλοντος (γη, νερό, ατμόσφαιρα), ηχορύπανση.
- Ø Στην αύξηση της εγκληματικότητας, σε μερικές περιπτώσεις παρατηρούνται τέτοια φαινόμενα, συνήθως κλοπές, εξαιτίας της τουριστικής ανάπτυξης σε μία περιοχή κι αυτό γιατί οι τουρίστες συγκριτικά με τους κατοίκους είναι άτομα με υψηλότερο οικονομικό επίπεδο.

Κάθε τουριστική ανάπτυξη πρέπει να επιτυγχάνει το σημείο ισορροπίας, ανάμεσα στις ανάγκες και παροχές των επισκεπτών και του οφέλους των ατόμων που αναπτύσσουν τον εναλλακτικό τουρισμό και να γίνεται σύμφωνα με τις αρχές της αειφορίας (όχι υπερσυγκεντρώσεις).

Κάθε μορφή βιομηχανοποίησης κυρίως από τους τουριστικούς επιχειρηματίες, οι οποίοι ενδιαφέρονται μόνο για το κέρδος και όχι για τη σωστή ανάπτυξη και η εμπορευματοποίηση των προϊόντων οδηγούν στον εκφυλισμό του εναλλακτικού τουρισμού. (Τσάτρας, 1993)

Κεφάλαιο 5^ο : Βασικές έννοιες (βιώσιμος τουρισμός-φέρουσα ικανότητα-αειφορία-ανάπτυξη) και στόχοι της Ελλάδας

5.1 Βιώσιμος τουρισμός και φέρουσα ικανότητα

Η έννοια της φέρουσας ικανότητας όταν πρωτοεμφανίστηκε είχε περιβαλλοντικές διαστάσεις και άμεση σχέση με το μέγιστο αριθμό τουριστών που μπορεί να δεχτεί μία περιοχή χωρίς να υπάρχουν σοβαρές περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

Αργότερα η έννοια της φέρουσας ικανότητας έγινε πιο γενική και ενσωματώθηκαν σε αυτήν και άλλοι παράγοντες όπως κοινωνικοί, οικονομικοί και πολιτιστικοί καθώς και αυτοί δέχονται σημαντικές επιρροές από τον τουρισμό.

Σε ότι έχει να κάνει με την οικονομική διάσταση της φέρουσας ικανότητας είναι αποδεκτό πως μία περιοχή μπορεί να απορροφήσει τουριστικές δραστηριότητες τόσες ώστε να μην επηρεάζονται αρνητικά επιθυμητές τοπικές δραστηριότητες.

Σχετικά με την κοινωνική διάσταση αυτή έχει να κάνει με το αν η φέρουσα ικανότητα μπορεί να οριστεί ως το επίπεδο εκείνο στο οποίο η τοπική κοινωνία μπορεί να μην ανέχεται την παρουσία τουριστών. (Mathieson&Wall, 1982,)

Ο Inskerto 1991 προσέθεσε στη φέρουσα ικανότητα την αρνητική επίπτωση που μπορεί να επιφέρει ο πλεονάζων τουρισμός στην κοινωνία, οικονομία και περιβάλλον.

Οι ορισμοί για τη φέρουσα ικανότητα ήταν πάρα πολλοί και αυτός που τελικά έγινε αποδεκτός ανέφερε ότι η φέρουσα ικανότητα αντιπροσωπεύει τον αριθμό των ανθρώπων που μπορούν να επισκέπτονται μία περιοχή χωρίς να δημιουργούν αρνητικές επιπτώσεις στην κοινωνική, πολιτιστική και περιβαλλοντική ζωή των κατοίκων.

Η έννοια της φέρουσας ικανότητας είναι εύκολο να εφαρμοστεί μόνο σε νέους τουριστικούς προορισμούς όπου ο μαζικός τουρισμός δεν έχει δημιουργήσει έντονες αρνητικές επιπτώσεις.

Το σημαντικότερο πρόβλημα που εμφανίζει η έννοια της φέρουσας ικανότητας έχει να κάνει με τον τρόπο υπολογισμού της αφού δεν μπορεί να προσδιοριστεί ένα μέτρο το οποίο θα μπορεί να εκτιμά το μέγεθος των επιπτώσεων του τουρισμού. (Inskert,1991)

Παράλληλα δεν είναι εύκολος ο προσδιορισμός του μέγιστου αριθμού τουριστών που μπορεί να δεχτεί μία περιοχή και η εποχικότητα αποτελεί σημαντικό εμπόδιο εκτίμησης της φέρουσας ικανότητας λόγω του ότι ο συνωστισμός και οι μέγιστοι αριθμοί συγκέντρωσης εμφανίζονται για ένα μικρό χρονικό διάστημα μέσα στο χρόνο.

Η επέκταση του ορισμού της φέρουσας ικανότητας πέρα από την περιβαλλοντική διάσταση οδήγησε στην υιοθέτηση της έννοιας του βιώσιμου τουρισμού. Η πιο σημαντική διαφορά ανάμεσα στο βιώσιμο τουρισμό και τη φέρουσα ικανότητα είναι ότι στο βιώσιμο τουρισμό δεν υπάρχουν όρια που δεν πρέπει να υπερβεί η τουριστική ανάπτυξη, αλλά υπάρχει μία συνεχής προσπάθεια ανάπτυξης και αναβάθμισης των οικονομικών, κοινωνικών, περιβαλλοντικών και πολιτιστικών επιδόσεων της χώρας.

Ο βιώσιμος τουρισμός είναι η προσπάθεια απομάκρυνσης του συμβατικού ή μαζικού τουρισμού και προσπάθεια βελτίωσης της κατάστασης μίας περιοχής σε σχέση με το πως ήταν κατά τη διάρκεια του μαζικού τουρισμού.

Ο βιώσιμος τουρισμός ως έννοια και πρακτική είναι πιο αποτελεσματικός σε σχέση με τη φέρουσα ικανότητα λόγω του ότι δεν προσκρούει στα υπάρχοντα προβλήματα και βελτιώνει την υπάρχουσα κατάσταση του περιβάλλοντος και της κοινωνίας γενικότερα χωρίς να ξεπερνά τα όρια όπως γίνεται στην περίπτωση της φέρουσας ικανότητας. (Σπηλιάνης& Βαγιάννη, 2004)

5.2 Αειφορία και ανάπτυξη

Η ανησυχία για την προστασία του περιβάλλοντος δεν είναι φαινόμενο των τελευταίων δεκαετιών, αλλά αιώνων. Για παράδειγμα, το 300 π.Χ. ο έλληνας φιλόσοφος Πλάτωνας εξέφρασε παράπονα για βλαπτικές αλλαγές στο αττικό τοπίο. Παρά το γεγονός ότι με το πέρασμα των αιώνων το ενδιαφέρον για την προστασία του περιβάλλοντος αυξήθηκε, μόνο στις αρχές της δεκαετίας του '80, άρχισαν να διατυπώνονται δυναμικές περιβαλλοντικές ανησυχίες σε διεθνές επίπεδο και το 1980 για πρώτη φορά διατυπώθηκε ο όρος «sustainable development – αειφόρος ανάπτυξη» με τη δημοσίευση της Διεθνούς Ένωσης για τη διατήρηση της Φύσης και των Φυσικών Πόρων.

Από μία πρώτη ματιά, οι δύο όροι ανάπτυξη και αειφορία, φαίνονται να είναι συγκρουόμενοι αφού στο παρελθόν οι περισσότερες μορφές ανάπτυξης είχαν θεωρηθεί ως καταστροφικές προς το περιβάλλον, ενώ η αειφορία εξ αρχής έχει δείξει ιδιαίτερη ευαισθησία στους περιβαλλοντολογικούς πόρους και τη βιωσιμότητά τους. Φαινόταν λοιπόν δικαιολογημένη η αντίληψη ότι η ανάπτυξη και η αειφορία δεν είναι δυνατόν να συμβαδίσουν, αλλά είναι αντιμέτωπες έννοιες. Για να κατανοήσουμε εάν στις μέρες μας οι λόγοι της παραδοσιακής σύγκρουσης των δύο αυτών εννοιών έχουν ξεπεραστεί, απαραίτητη είναι η διερεύνηση της έννοιας και των αρχών της αειφόρου ανάπτυξης.

Η έννοια της αειφόρου ανάπτυξης καλύπτει διάφορες μορφές οικονομικής δραστηριότητας, διαμορφώνοντας την ανάγκη για μία διαφορετική αναπτυξιακή προσέγγιση που λαμβάνει υπόψη όχι μόνο τις οικονομικές παραμέτρους, αλλά και τους περιβαλλοντολογικούς, τους κοινωνικούς και πολιτιστικούς παράγοντες. Μέχρι σήμερα η έννοια της αειφόρου ανάπτυξης έχει οριστεί με ποικίλους τρόπους. Όμως ο πιο αποδεκτός ορισμός είναι αυτός της Παγκόσμιας Επιτροπής για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (World Commission on Environment & Development – WCED) που διατυπώθηκε στην έκθεση του Brundland «Το κοινό μας μέλλον (Our common future)». Καταυτό τον ορισμό αειφόρος ανάπτυξη είναι:

«Η ανάπτυξη που καλύπτει τις παρούσες ανάγκες χωρίς να γίνονται συμβιβασμοί αναφορικά με την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις ανάγκες τους. Είναι μία διαδικασία αλλαγής κατά την οποία η αξιοποίηση των πλουτοπαραγωγικών πόρων, η κατεύθυνση των επενδύσεων, ο προσανατολισμός της τεχνολογικής ανάπτυξης και οι θεσμικές αλλαγές βρίσκονται σε αρμονία και ανυψώνουν τις τρέχουσες και μελλοντικές δυνατότητες να ικανοποιηθούν οι ανθρώπινες ανάγκες και φιλοδοξίες» (WCED, 1987)

Κατά τον παραπάνω ορισμό, αειφόρος ανάπτυξη είναι μία διαδικασία αλλαγής που δίνει ιδιαίτερη έμφαση στη διατήρηση των πόρων που διαθέτει μία περιοχή και σέβεται τις ανάγκες των μελλοντικών γενεών. Έρχεται δηλαδή στο προσκήνιο η ιδιαίτερη σημασία της αειφόρου ανάπτυξης για την ικανοποίηση των ανθρωπίνων αναγκών, ιδιαίτερα των θεμελιωδών αναγκών των φτωχών του κόσμου, όπως επάρκεια φαγητού και καθαρού νερού και εξασφάλιση καταλύματος, ιματισμού και εργασίας. Επίσης, αυξάνεται η προσοχή στις ανθρώπινες φιλοδοξίες για επιτεύγματα που συνεισφέρουν στην καλύτερευση της ποιότητας ζωής, κυρίως στην αναβάθμιση του επιπέδου διαβίωσης των ανθρώπων, στις μεγαλύτερες καταναλωτικές επιλογές, στην ασφάλεια και στις αυξανόμενες ευκαιρίες για διακοπές

(Hunter&Green 1995, WCED 1987). Όταν οι κυρίαρχες αυτές ανάγκες του ανθρώπου παραμένουν ανικανοποίητες, η αιφόρος ανάπτυξη απαιτεί οικονομική αναζωογόνηση, ως όπλο κατά του πολέμου, της φτώχειας και της υπανάπτυξης. Μόνο μέσω της οικονομικής ανάπτυξης και με γνώμονα την προϋπόθεση της αύξησης της παραγωγής και της διαβεβαίωσης των ίσων ευκαιριών για όλους, η δυνατότητα εξομάλυνσης της φτώχειας και της επιτυχούς επίλυσης των περιβαλλοντολογικών απειλών μπορούν να επιτευχθούν (Janssen, Kiers&Nijkamp 1995). Γι' αυτό ο Aronsson (1993) θεωρεί την αιφόρο ανάπτυξη ως ευκαιρία για την ταυτόχρονη διατήρηση του έμβιου πλούτου και του πολλαπλασιασμού του σε περιοχές φυσικού κάλλους, καθώς και του αγώνα της ανάπτυξης μιας κοινωνίας με σκοπό την καλύτερευση της ζωής του ντόπιου πληθυσμού.

Κάθε κέρδος προερχόμενο από την ανάπτυξη πρέπει, εάν κριθεί σκόπιμο, να χρησιμοποιείται για τη βελτίωση των φθαρμένων φυσικών πόρων και την οικολογική τους συντήρηση προς όφελος των μελλοντικών γενεών (Griffin&Boele 1997).Εντούτοις, οι Owen, Witt&Gammon (1993) δηλώνουν ότι η έννοια της αιφόρου ανάπτυξης δεν πρέπει να βρίσκεται σε αντίθεση με την έννοια της οικονομικής ανάπτυξης, δεδομένου ότι η οικονομική αναζωογόνηση είναι ουσιαστική για την καταπολέμηση της φτώχειας, τη βελτίωση της ποιότητας ζωής, αλλά και τη διαδικασία της προστασίας του περιβάλλοντος. Η αρχή της αιφορίας επιβάλλει τα οφέλη από τον τουρισμό να μοιράζονται σε πιο πολλές κοινωνίες, οι οποίες να μην συγκεντρώνονται σε μία παράκτια λουρίδα ή μία γραφική κοιλάδα (Lane1991). Η διασπορά λοιπόν της ανάπτυξης αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση της αιφορίας, ώστε να επιτευχθεί μία ισομερής διάδοση των ωφελειών σε ολόκληρο τον πληθυσμό.

Συνοπτικά, η εφαρμογή της αιφόρου ανάπτυξης προϋποθέτει τρεις βασικές αρχές:

- Ø **Οικονομική αιφορία** σύμφωνα με τη οποία πρέπει να εξασφαλισθεί ότι η ανάπτυξη είναι οικονομικά αποδοτική, συνεισφέρει στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του ντόπιου πληθυσμού και στη διαχείριση των πλουτοπαραγωγικών πόρων, εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα τη μακροβιότητα και τη διατήρησή τους για τις μελλοντικές γενεές.
- Ø **Οικολογική αιφορία** κατά την οποία η αναπτυξιακή διαδικασία πρέπει να βρίσκεται σε σύμπνοια με τους φυσικούς πόρους της κάθε περιοχής και τη συντήρηση της οικολογίας της.
- Ø **Κοινωνικό-πολιτισμική αιφορία** σύμφωνα με την οποία η ανάπτυξη πρέπει να οδηγεί την αύξηση του ελέγχου των διαθέσιμων πλουτοπαραγωγικών πόρων από το ντόπιο πληθυσμό, συνεισφέροντας ταυτόχρονα στη διατήρηση της κουλτούρας και του πολιτισμού, καθώς και στην ενδυνάμωση της ταυτότητας της κοινωνίας.

Από την παραπάνω ανασκόπηση γίνεται έκδηλο ότι η αιφορία χρειάζεται την οικονομική, την οικολογική και την κοινωνικό-πολιτιστική αναζωογόνηση ώστε να επιτευχθεί η βελτίωση του ανθρώπινου βίου και η διατήρηση των γήινων πόρων, που όλοι μαζί προϋποθέτουν την ανάπτυξη. Συνεπώς, οι δύο έννοιες –αιφορία και ανάπτυξη- δεν είναι αλληλοσυγκρουόμενες, αλλά η μία συμπληρώνει την άλλη με απαραίτητη προϋπόθεση τη συνύπαρξή τους για την επίτευξη της σωστής και αποδοτικής λειτουργίας τους.

5.3 Στόχοι της Ελλάδας για την αιφόρο ανάπτυξη

Στα πλαίσια της αιφόρου ανάπτυξης η Ελλάδα έχει θέσει τους παρακάτω στόχους (Agenda21 1998):

- Û Ευθυγράμμιση της προστασίας του περιβάλλοντος με την οικονομική ανάπτυξη.

- Ενσωμάτωση των αρχών, των αξιών, των ευαίσθητων περιοχών και των προτεραιοτήτων της οικολογίας στην αειφόρο ανάπτυξη.
- Ισορροπημένη κοινωνικό-οικονομική ανάπτυξη, μέσω της μείωσης των διαφορών που υπάρχουν μεταξύ των αποκαλούμενων «αναπτυγμένων» και των «προβληματικών» περιοχών ή μεταξύ των περιοχών του κέντρου και της περιφέρειας.
- Διοικητική αποκέντρωση των δραστηριοτήτων και του πληθυσμού.
- Βελτίωση και ανάπτυξη των δυνατοτήτων των απομακρυσμένων περιοχών και επιβίωση των μικρών πόλεων και αγροτικών περιοχών.
- Μετριασμός και διακοπή της τάσης της μετανάστευσης και της αστικοποίησης.
- Προετοιμασία του εθνικού κτηματολογίου.
- Ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ανάπτυξης των απομακρυσμένων περιοχών.
- Αναδιαμόρφωση των υπηρεσιών και των ευθυνών των τοπικών κυβερνήσεων.
- Προγραμματισμός για την υιοθέτηση των ανανεώσιμων μορφών ενέργειας.
- Αύξηση της κοινωνικής συνοχής και της περιβαλλοντικής και της πολιτιστικής ταυτότητας των αστικών κέντρων και των μικρών οικισμών.
- Διατήρηση της ισορροπίας, της αρμονίας και της ποικιλομορφίας της ελληνικής φύσης και των οικοσυστημάτων.
- Λογική και ολοκληρωμένη διαχείριση, έλεγχος και προστασία των αποθεμάτων νερού.
- Μείωση της παράκτιας και θαλάσσιας ρύπανσης.
- Βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος και της διαβίωσης σε αυτό (μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και του θορύβου και λογική διαχείριση των αποβλήτων).
- Επίλυση του προβλήματος της ανεργίας και βελτίωση των συνθηκών εργασίας και ασφάλειας.
- Προώθηση της διεθνούς συνεργασίας και παράλληλη εφαρμογή των διεθνών συμβάσεων.
- Εκπαίδευση, κατάρτιση και συνειδητοποίηση προς τα αειφόρα πρότυπα διαβίωσης.
- Αύξηση της συμμετοχής των κοινωνικών ομάδων στην αναπτυξιακή διαδικασία.

5.4 Ατζέντα 21 για την ταξιδιωτική και τουριστική βιομηχανία

Το 1996, τρεις διεθνείς οργανισμοί, το Παγκόσμιο Συμβούλιο Ταξιδιών και Τουρισμού (WTTC), ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (WTO) και το Συμβούλιο της Γης (EarthCouncil), ένωσαν τις προσπάθειές τους και προώθησαν ένα κοινό σχέδιο δράσης με τίτλο «Ατζέντα 21 για την Ταξιδιωτική & Τουριστική Βιομηχανία προς την Κατεύθυνση Περιβαλλοντικής Αειφόρου Ανάπτυξης» [AGENDA 21 for the Travel and Tourism Industry towards Environmentally Sustainable Development (WTTC 1998)].

Ως στόχος του σχεδίου δράσης Ατζέντα 21 έχει τεθεί η προστασία των φυσικών και πολιτιστικών πόρων της τουριστικής βιομηχανίας, που αποτελεί τον επιχειρηματικό πυρήνα και μπορεί να εξασφαλίσει την αειφόρο ανάπτυξη στις κοινωνίες και τα κράτη που αναπτύσσεται η τουριστική βιομηχανία.

Σύμφωνα με την Ατζέντα 21 πρέπει να ισχύουν οι παρακάτω 12 αρχές για την επίτευξη της αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης:

- 1) Τα ταξίδια και ο τουρισμός πρέπει να οδηγούν τους ανθρώπους σε υγιείς και παραγωγικές ζωές που να βρίσκονται σε αρμονία με τη φύση.

- 2) Τα ταξίδια και ο τουρισμός πρέπει να συμβάλουν στη διατήρηση, στην προστασία και στην αποκατάσταση του οικοσυστήματος.
- 3) Τα ταξίδια πρέπει να βασίζονται σε αειφόρα παραγωγικά και καταναλωτικά πρότυπα.
- 4) Τα διάφορα έθνη πρέπει να συνεργάζονται για να προωθήσουν ένα ελεύθερο οικονομικό σύστημα, στο οποίο το διεθνές ταξιδιωτικό και τουριστικό εμπόριο να είναι σε θέση να μετεξελιχθεί σε μία αειφόρο βάση.
- 5) Ο «προστατευτισμός» στο εμπόριο και στις τουριστικές υπηρεσίες πρέπει να σταματήσει ή να αντιστραφεί.
- 6) Ο τουρισμός, η ειρήνη, η ανάπτυξη και η περιβαλλοντική προστασία είναι αλληλεξαρτώμενα.
- 7) Προκειμένου να επιτευχθεί αειφόρος ανάπτυξη, η περιβαλλοντική προστασία πρέπει να αποτελεί ένα ολοκληρωμένο τμήμα της τουριστικής αναπτυξιακής διαδικασίας.
- 8) Τα θέματα της τουριστικής ανάπτυξης πρέπει να αντιμετωπίζονται με τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων πολιτών και με αποφάσεις σχεδιασμού που να μπορούν να υιοθετηθούν και να εφαρμοστούν σε τοπικό επίπεδο.
- 9) Τα έθνη πρέπει να προειδοποιούν το ένα το άλλο για τις φυσικές καταστροφές που μπορούν να επηρεάσουν τους τουρίστες και τους προορισμούς υποδοχής τουριστών.
- 10) Δεδομένου ότι η πλήρης συμμετοχή των γυναικών είναι αναγκαία για την επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξης, πρέπει να ληφθούν μέτρα για την δημιουργία θέσεων εργασίας για τις γυναίκες στην ταξιδιωτική και στην τουριστική βιομηχανία.
- 11) Η τουριστική ανάπτυξη πρέπει να αναγνωρίζει και να υποστηρίζει την ταυτότητα, τον πολιτισμό και τα ενδιαφέροντα του γηγενούς πληθυσμού.
- 12) Οι διεθνείς νόμοι που προστατεύουν το περιβάλλον πρέπει να γίνονται σεβαστοί από την παγκόσμια ταξιδιωτική και τουριστική βιομηχανία.

Οι αρχές που καθορίστηκαν από την Ατζέντα 21 και παρουσιάζονται παραπάνω έχουν ενσωματωθεί και στο λεγόμενο «Πράσινο έγγραφο για τον Τουρισμό (GreenPaperonTourism)», όπου επισημαίνεται η αναγκαιότητα της ύπαρξης μίας θετικής σχέσης μεταξύ της οικονομίας και της οικολογίας, με το σκεπτικό ότι η ελκυστικότητα των τουριστικών προορισμών και της οικονομίας βρίσκονται σε άμεση εξάρτηση με τη διατήρηση και τη σωστή διαχείριση των διαθέσιμων πόρων της κάθε περιοχής. (Τουριστική πολιτική, συμπληρωματικές σημειώσεις, Δρ. Στεργίου Δ.)

Κεφάλαιο 6^ο: Έρευνα-Συμπεράσματα και Προτάσεις

6.1 Σκοπός έρευνας

Το θέμα μας θα θέλαμε να αναπτυχθεί τόσο θεωρητικά όσο και ερευνητικά, γι' αυτό διεξάγεται η παρακάτω έρευνα.

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διερευνηθεί το εάν οι ερωτηθέντες γνωρίζουν τον εναλλακτικό τουρισμό, να μελετηθεί η άποψή τους σχετικά με τη σύγκρουση ή συμβίωση τουρισμού-περιβάλλοντος και αν, πώς και πόσο οι αρνητικές επιπτώσεις προς το περιβάλλον μπορούν να θεραπευτούν από την προώθηση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

6.2 Μεθοδολογία έρευνας

Για τη συλλογή των στοιχείων που αναφέρθηκαν στο σκοπό της έρευνας, κρίθηκε απαραίτητη η ανάπτυξη ενός ερωτηματολογίου το οποίο διανεμήθηκε σε εργαζόμενους τουριστικών οργανισμών και απλούς πολίτες-τουρίστες.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στο νομό Αττικής, Αχαΐας και Αρκαδίας, σε 150 άτομα. Η διαδικασία διανομής και συλλογής ερωτηματολογίων καθώς και η διεξαγωγή των αποτελεσμάτων έγινε τον μήνα Μάιο του 2013.

Το ερωτηματολόγιο απαρτίζεται από 35 ερωτήσεις και χωρίζεται σε 2 ενότητες. Η πρώτη ενότητα αφορά δημογραφικά στοιχεία, δηλαδή φύλο, ηλικία, οικογενειακή κατάσταση, μορφωτικό επίπεδο, επάγγελμα, οικογενειακό εισόδημα.

Η δεύτερη ενότητα είναι πιο σύνθετη και αφορά τον εναλλακτικό τουρισμό. Οι ερωτηθέντες καλούνται να απαντήσουν στο εάν γνωρίζουν τις μορφές του εναλλακτικού τουρισμού, από που έχουν αντλήσει τις πληροφορίες τους, αν έχουν επιλέξει μία τέτοια μορφή για τις διακοπές τους και να αιτιολογήσουν τους λόγους της επιλογής τους. Αν η απάντησή τους είναι θετική, συνεχίζουν σε ερωτήσεις με περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τον εναλλακτικό τουρισμό μέσα από τις οποίες προσπαθήσαμε να εστιάσουμε στο προφίλ ενός έμπειρου τουρίστα. Αν η απάντησή τους είναι αρνητική, παρακάμπτουν ένα μέρος των ερωτήσεων. Οι επόμενες ερωτήσεις αφορούν τις προσπάθειες ανάπτυξης του εναλλακτικού τουρισμού, τις υποδομές, τις προσφερόμενες υπηρεσίες και τα κίνητρα επιλογών αυτών των διακοπών. Στη συνέχεια οι ερωτήσεις αναφέρονται σε θετικές και αρνητικές επιδράσεις μαζικού και εναλλακτικού τουρισμού, στη βιώσιμη ανάπτυξη και τη φέρουσα ικανότητα.

6.3 Παρουσίαση και ανάλυση αποτελεσμάτων της έρευνας

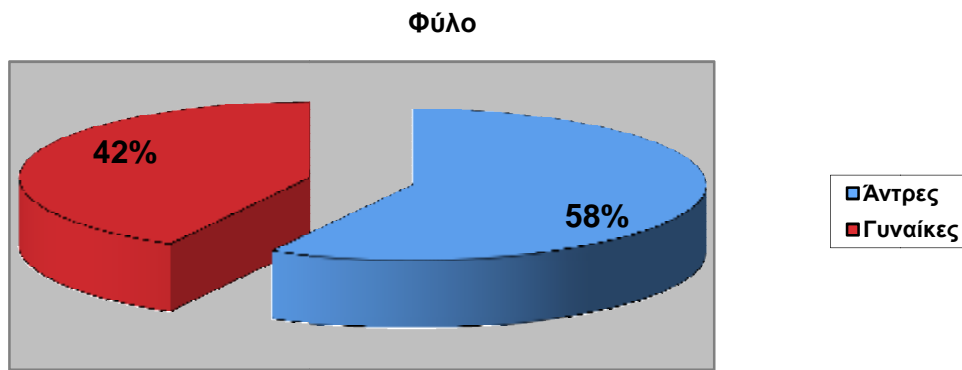
Παρακάτω παρουσιάζονται διαγραμματικά τα αποτελέσματα της ερευνητικής διαδικασίας.

Ø Δημογραφικά στοιχεία

• Φύλο

Το παρακάτω γράφημα παρουσιάζει το φύλο του δείγματος της έρευνας στο σύνολο των 150 ερωτηθέντων, οι 87 ήταν άντρες και οι 63 γυναίκες. Άρα σε ποσοστά το 58% άντρες και το 42% γυναίκες.

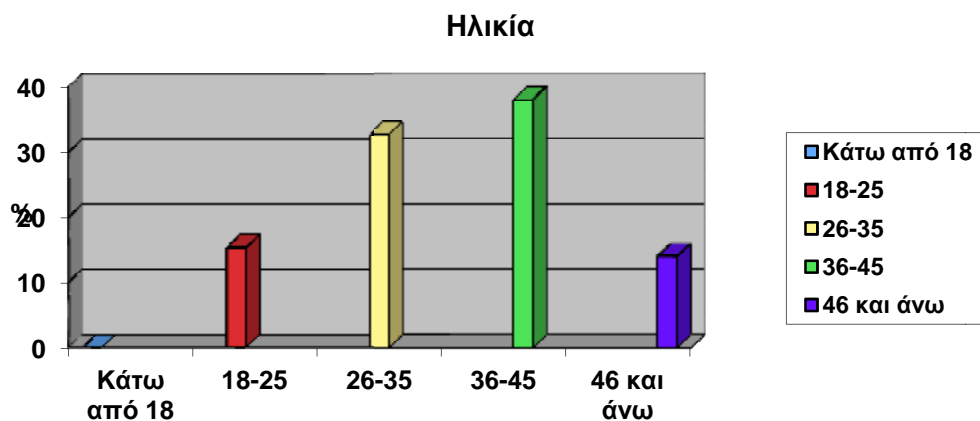
Διάγραμμα 6.: Ποσοστά φύλου

- **Ηλικία**

Όσον αφορά την ηλικία παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος, δηλαδή το 38% ανήκει στο διάστημα 36-45, το 32,6% στο διάστημα 26-35, το 15,3% στο 18-25 και το 14% ήταν ηλικίας 46 ετών και άνω. Κανένα από τα άτομα των ερωτηθέντων δεν ήταν κάτω των 18 ετών.

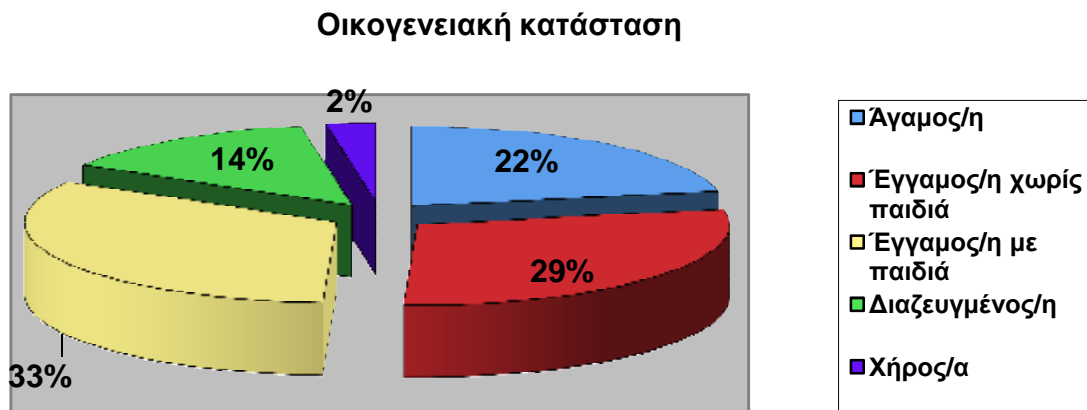
Διάγραμμα 7.: Ποσοστά ηλικίας

- **Οικογενειακή κατάσταση**

Όπως παρατηρείται το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων (32,6%) είναι έγγαμοι με παιδιά, ενώ ακολουθεί με μικρή διαφορά (28,6%) έγγαμοι χωρίς παιδιά. Ακολουθούν με ποσοστό 22% οι άγαμοι, οι διαζευγμένοι με 14% και οι χήροι με 2,6%.

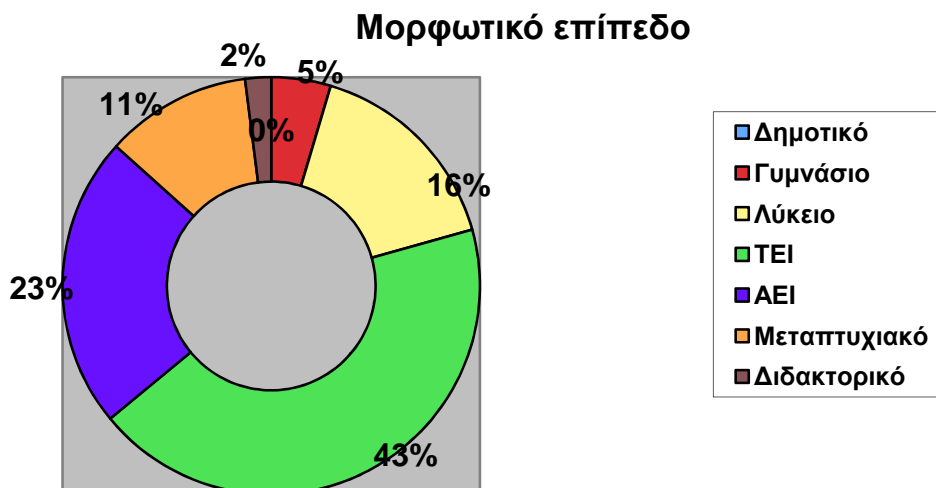
Διάγραμμα 8.: Ποσοστά οικογενειακής κατάστασης

- **Μορφωτικό επίπεδο – Εκπαίδευση**

Από τους ερωτηθέντες κανένα άτομο δεν έχει τελειώσει μόνο το δημοτικό. Το μεγαλύτερο ποσοστό αντιστοιχεί σε απόφοιτους ΤΕΙ με 43,3%, απόφοιτοι ΑΕΙ με 22,6%, απόφοιτοι Λυκείου 16%, κάτοχοι μεταπτυχιακού 11,3%, απόφοιτοι Γυμνασίου 4,6% και μόλις το 2% έχει πραγματοποιήσει το διδακτορικό του.

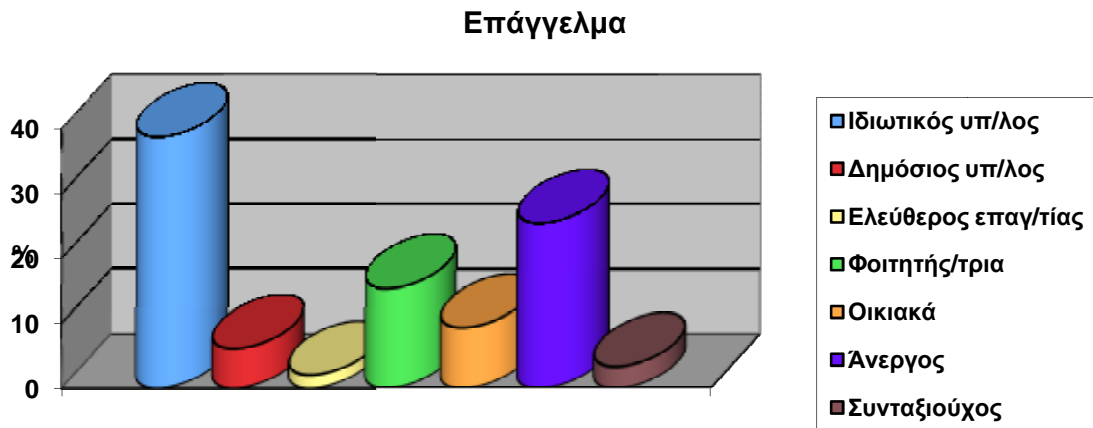
Διάγραμμα 9.: Ποσοστά μορφωτικού επιπέδου

- **Επάγγελμα**

Σχετικά με το επάγγελμα βλέπουμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό (38,6%) απασχολείται στον ιδιωτικό τομέα, ακολουθούν με ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό οι άνεργοι με 25,3%, οι φοιτητές με 15,3%, οι οικοκυρές με 9,3%, οι δημόσιοι υπάλληλοι, οι συνταξιούχοι και οι ελεύθεροι επαγγελματίες με ποσοστά 6%, 3,3% και 2%.

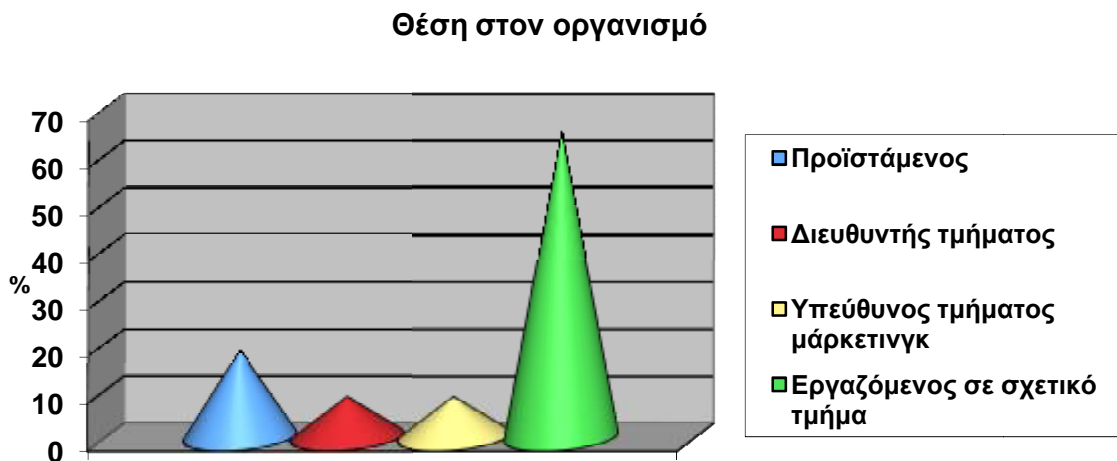
Διάγραμμα 10.: Ποσοστά επαγγελμάτων

- **Θέση εργασίας**

Στην ερώτηση αυτή απάντησαν μόνο όσοι εργάζονταν την περίοδο της έρευνας. Έτσι από τα 150 άτομα απάντησαν στην ερώτηση τα 82. Το 64,6% εργάζεται σε σχετικό τμήμα του οργανισμού, το 18,2% εργάζεται ως προϊστάμενος. Η θέση του διευθυντή τμήματος και του υπεύθυνου μάρκετινγκ ισοβαθμούν με ποσοστά 8,5%.

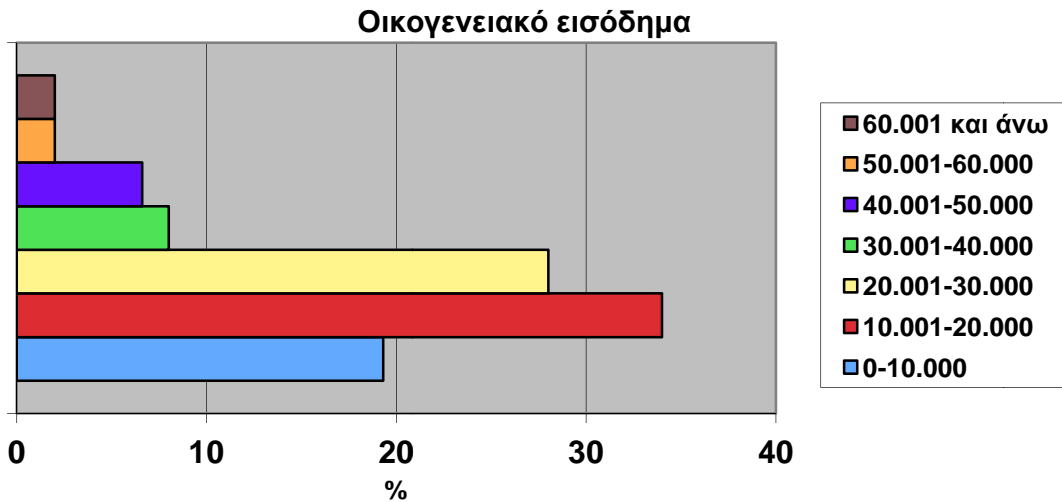
Διάγραμμα 11.: Ποσοστά θέσης στον οργανισμό

- **Οικογενειακό (ετήσιο) εισόδημα**

Για τους περισσότερους από τους ερωτηθέντες, το εισόδημά τους κυμαίνεται μεταξύ 10.001 – 20.000 (34%). Ακολουθούν ερωτηθέντες με εισόδημα 20.001 – 30.000 (28%), έως 10.000 (19,3%), με 30.001 – 40.000 (8%), με 40.001 – 50.000 (6,6%) και τέλος 2% ερωτηθέντες εισοδήματος 50.001 – 60.000 και άνω των 60.001.

Διάγραμμα 12.: Ποσοστά οικογενειακού εισοδήματος

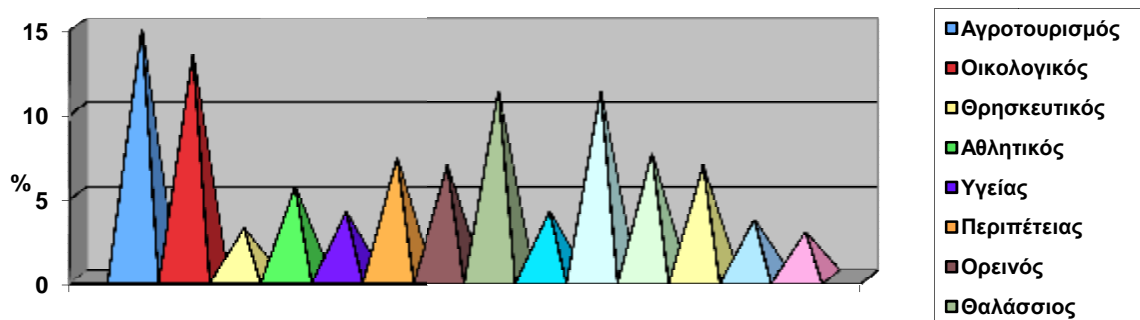
Ø Εναλλακτικές μορφές τουρισμού

- Ποιές εναλλακτικές μορφές τουρισμού γνωρίζετε;

Στην ερώτηση αυτή οι ερωτηθέντες μπορούσαν να επιλέξουν περισσότερες από μία απαντήσεις. Συνολικά δόθηκαν 408 απαντήσεις με τα ποσοστά να έχουν ως εξής: 14,70% αγροτουρισμός, 13,23% οικολογικός τουρισμός, με ποσοστό 11,02% ο θαλάσσιος και οικογενειακός τουρισμός, 7,35% ο επαγγελματικός τουρισμός, 7,10% ο τουρισμός περιπέτειας, ο ορεινός και συνεδριακός τουρισμός με 6,61%, ο αθλητικός τουρισμός με 5,39%, ο τουρισμός υγείας και τρίτης ηλικίας με 3,92%, ο χρονομεριστικός 3,43%, ο θρησκευτικός με 2,94% και τέλος το 2,69% έδωσε την απάντηση ‘άλλο’.

Διάγραμμα 13.: Ποσοστά γνωστών εναλλακτικών μορφών τουρισμού

Εναλλακτικές μορφές τουρισμού που είναι γνωστές

- Από που ενημερωθήκατε για τα είδη εναλλακτικού τουρισμού;

Εδώ οι ερωτηθέντες μπορούσαν να επιλέξουν έως 3 απαντήσεις. Πήραμε συνολικά 434 απαντήσεις, με τα αποτελέσματα να έχουν ως εξής: Ίντερνετ με ποσοστό 25%, περιοδικά

19% και εφημερίδες 16%. Η τηλεόραση με ποσοστό 15%, οι φίλοι και συγγενείς 11% ενώ με ποσοστό 9% έχουν απαντήσει ‘άλλη’ πηγή πληροφόρησης και τέλος 5% ραδιόφωνο.

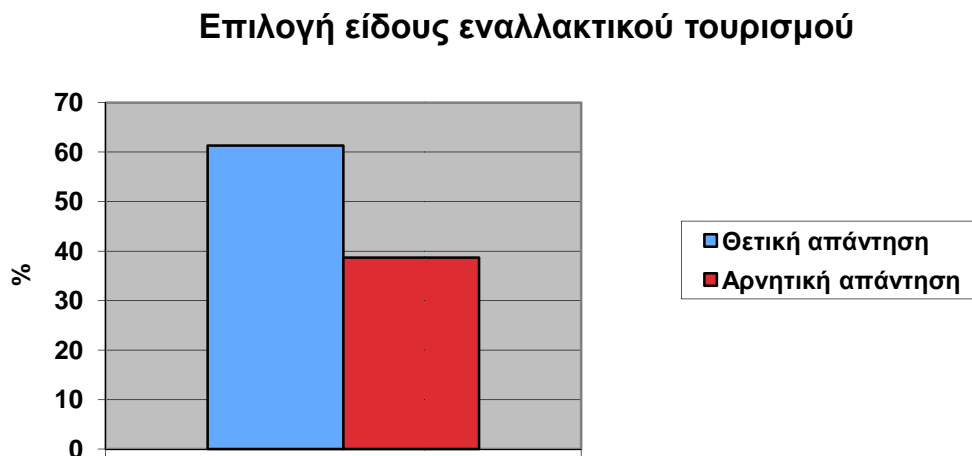
Διάγραμμα 14.: Ποσοστά πηγών ενημέρωσης

- Έχετε ποτέ διαλέξει κάποιο είδος εναλλακτικού τουρισμού;

Η απάντηση σε αυτή την ερώτηση μπορούσε να είναι θετική ή αρνητική. Από τα 150 άτομα οι 92 απάντησαν θετικά ενώ οι υπόλοιποι 58 απάντησαν αρνητικά. Άρα 61,3% θετικές απαντήσεις και 38,6% αρνητικές.

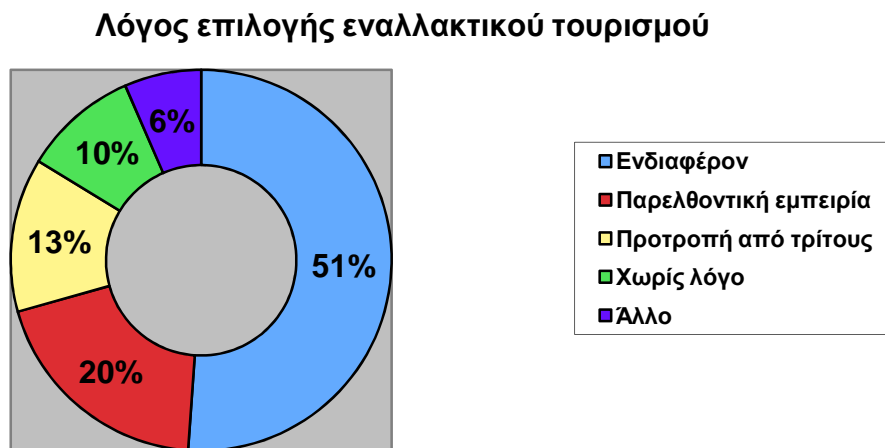
Διάγραμμα 15.: Ποσοστά επιλογής μορφής εναλλακτικού τουρισμού

- Αν ναι για ποιό λόγο;

Οι 92 ερωτηθέντες που απάντησαν θετικά στην προηγούμενη ερώτηση μας είπαν ότι από ενδιαφέρον άσκησαν κάποια μορφή εναλλακτικού τουρισμού (51,08%), ενώ το 19,56% επέλεξε κάποια μορφή χωρίς ιδιαίτερο λόγο. Το 13,04% το είχε δοκιμάσει στο παρελθόν και το 9,78% είχε προτροπή από τρίτους. Τέλος το 6,52% επέλεξε τον εναλλακτικό τουρισμό για ‘άλλο’ λόγο.

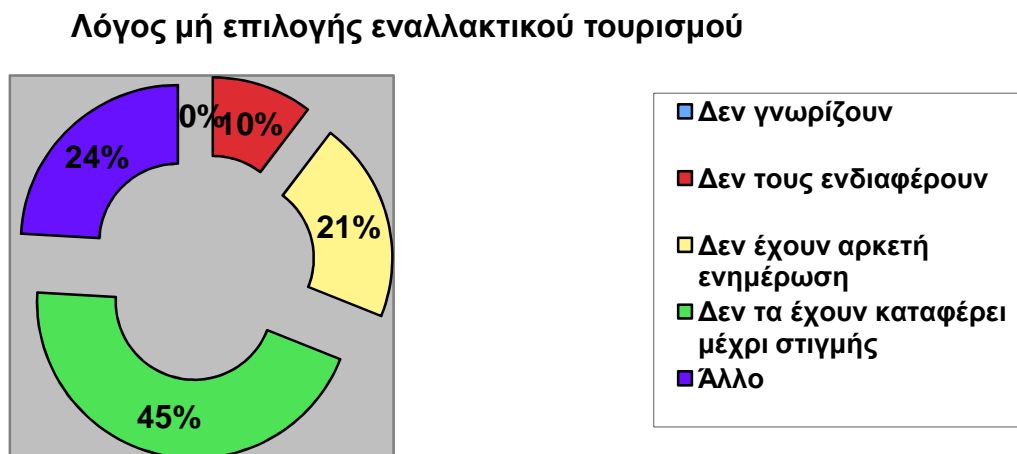
Διάγραμμα 16.: Ποσοστά λόγου επιλογής εναλλακτικού τουρισμού

- **Αν όχι, για ποιό λόγο;**

Από τους υπόλοιπους 58 που απάντησαν αρνητικά στην προηγούμενη ερώτηση, το 44,82% δεν έχει καταφέρει ακόμα να επισκεφτεί ένα προορισμό εναλλακτικού τουρισμού, το 24,13% έχει δώσει ‘άλλο’ λόγο για τη μη επιλογή του για κάποια μορφή, το 20,68% δεν έχει αρκετή ενημέρωση, 10,34% δεν ενδιαφέρει αυτό το είδος τουρισμού ενώ κανένας δεν έχει απαντήσει πως δεν γνωρίζει.

Διάγραμμα 17.: Ποσοστά λόγου μη επιλογής εναλλακτικού τουρισμού

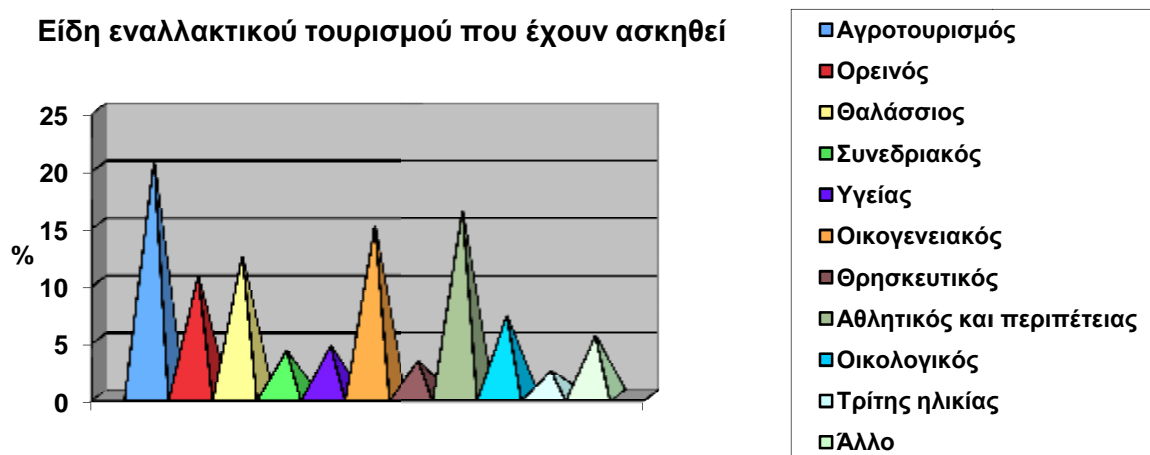

Σε αυτό το σημείο της έρευνας ανάλογα με τις απαντήσεις που είχαν δοθεί στην ερώτηση «αν έχετε επιλέξει κάποιο είδος εναλλακτικού τουρισμού» οι ερωτηθέντες είχαν δύο διαφορετικές κατευθύνσεις να ακολουθήσουν. Όσοι απάντησαν θετικά συνέχισαν στις παρακάτω ερωτήσεις, ενώ όσοι απάντησαν αρνητικά παραπέμφθηκαν στην ερώτηση 20.

- **Ποιά είδη εναλλακτικού τουρισμού έχετε ασκήσει;**

Εναλλακτικό τουρισμό έχουν κάνει 92 άτομα, τα οποία μπορούν να δώσουν περισσότερες από μία απαντήσεις. Συνολικά έχουμε 229 απαντήσεις και τα ποσοστά παρουσιάζονται ως εξής: πρώτος στις προτιμήσεις είναι ο αγροτουρισμός με 20,52%, ακολουθούν ο αθλητικός και τουρισμός περιπέτειας με 16,15%, ο οικογενειακός με 14,84%, ο θαλάσσιος 12,22%, ο ορεινός με 10,48%, ο οικολογικός με 6,98%, κάποιο 'άλλο' είδος εναλλακτικού τουρισμού με ποσοστό 5,24% και τέλος ο τουρισμός υγείας, ο συνεδριακός, ο θρησκευτικός και τουρισμός τρίτης ηλικίας ακολουθούν με 4,36%, 3,93%, 3,05% και 2,18%.

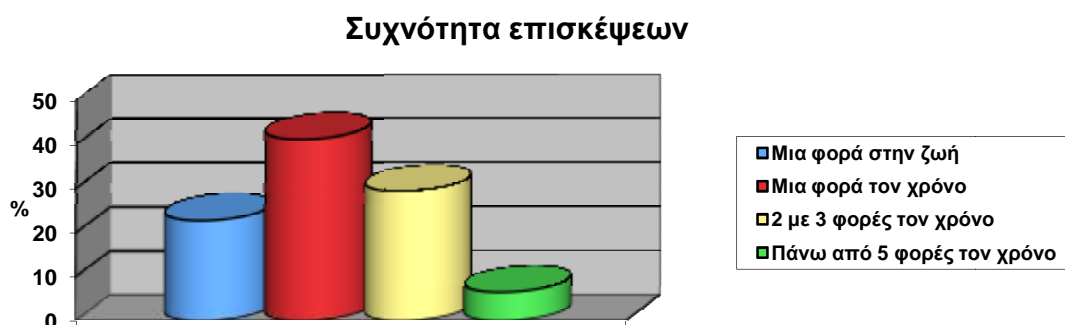
Διάγραμμα 18.: Ποσοστά ειδών εναλλακτικού τουρισμού που έχουν ασκηθεί

- Ποιά η συχνότητα επισκέψεών σας σε προορισμούς εναλλακτικού τουρισμού;

Όσον αφορά τη συχνότητα των επισκέψεων σε προορισμούς εναλλακτικού τουρισμού, οι περισσότεροι πηγαίνουν μία φορά το χρόνο (41,3%), 2 με 3 φορές το χρόνο 29,43%, το 22,82% έχει πάει μόνο μία φορά στη ζωή του, ενώ το 6,52% πηγαίνει πάνω από 5 φορές το χρόνο.

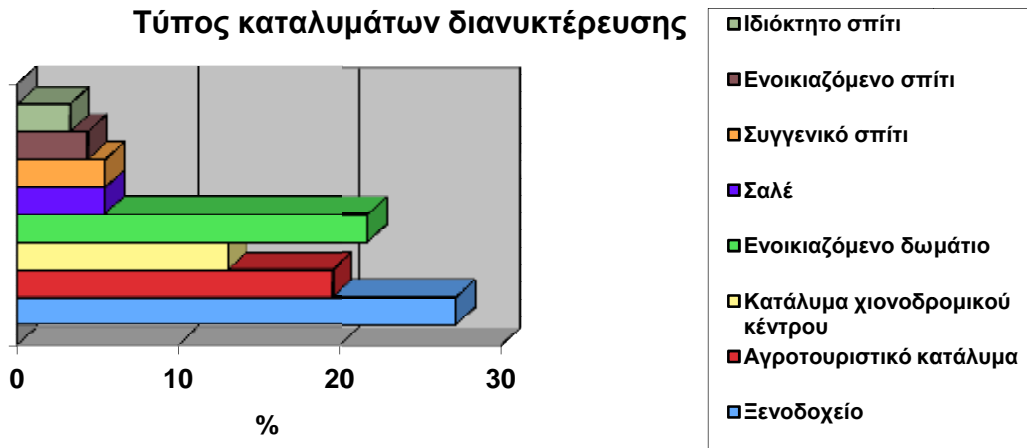
Διάγραμμα 19.: Ποσοστά επισκέψεων

- Που διανυκτερεύετε συνήθως;

Σχετικά με τη διανυκτέρευση έχουμε τα εξής αποτελέσματα: ξενοδοχείο 27,17%, ενοικιαζόμενο δωμάτιο 21,73%, αγροτουριστικό κατάλυμα 19,56%, κατάλυμα χιονοδρομικού κέντρου 13,04%, σαλέ 5,43%, συγγενικό σπίτι 5,43%, ενοικιαζόμενο σπίτι 4,34%, ιδιόκτητο σπίτι 3,26%.

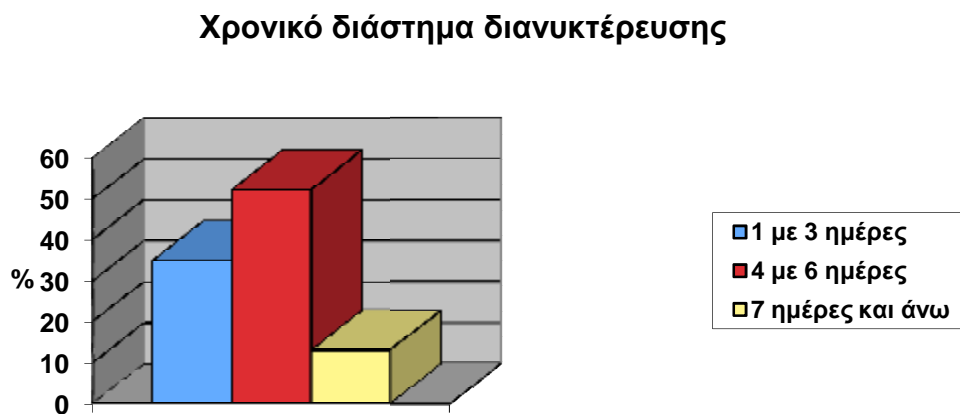
Διάγραμμα 20.: Ποσοστά τύπων καταλύματος για διανυκτέρευση

- Για πόσο χρονικό διάστημα;

Το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος έχει παραμείνει στον τόπο του προορισμού από 4 έως 6 ημέρες με ποσοστό 52,17%, το 34,78% από 1 έως 3 ημέρες και το υπόλοιπο 13,04% από 7 ημέρες και άνω.

Διάγραμμα 21.: Ποσοστά χρονικής διάρκειας διανυκτέρευσης

- Ποιά εποχή του χρόνου;

Το καλοκαίρι είναι η εποχή που τα περισσότερα άτομα του δείγματος επιλέγουν να πραγματοποιούν κάποια μορφή εναλλακτικού τουρισμού (40,21%), ακολουθεί ο χειμώνας με 26,08%, η άνοιξη με 20,65% και το φθινόπωρο με 13,04%.

Διάγραμμα 22.: Ποσοστά εποχικότητας

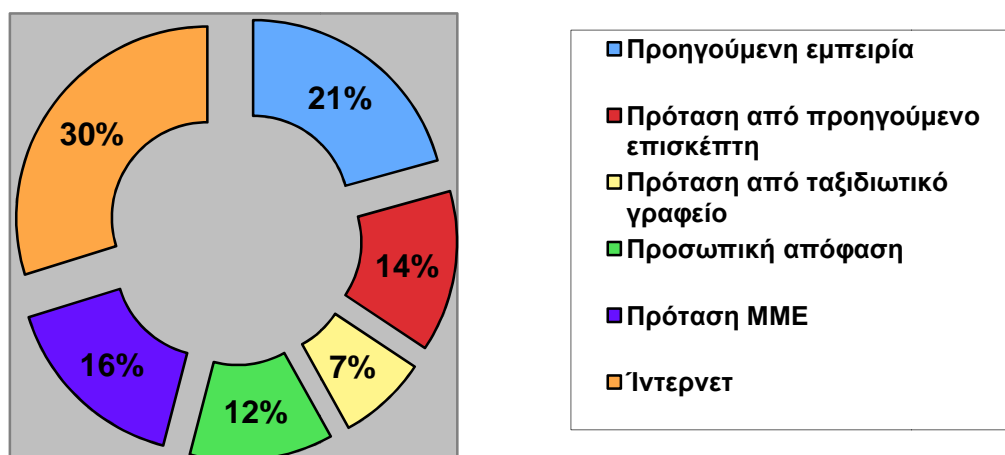

- **Με ποιό τρόπο αποφασίσατε να επισκεφθείτε τον προορισμό;**

Σε αυτή την ερώτηση οι ερωτηθέντες μπορούσαν να δώσουν περισσότερες από μία απαντήσεις. Έτσι από τα 92 άτομα πήραμε 198 απαντήσεις. Η απόφαση του μεγαλύτερου μέρους του δείγματος για να επισκεφθεί έναν προορισμό ήταν η ενημέρωσή του από το διαδίκτυο με ποσοστό 29,79%, ύστερα από ήδη υπάρχουσα εμπειρία με 20,70%, ακολουθεί ενημέρωση από τα ΜΜΕ με 16,16%, πρόταση από προηγούμενο επισκέπτη με 13,63%, προσωπική απόφαση για επίσκεψη νέου προορισμού 12,12% και τέλος ενημέρωση από ταξιδιωτικό γραφείο 7,57%.

Διάγραμμα 23.: Ποσοστά τρόπων απόφασης επίσκεψης στον προορισμό

Τρόπος απόφασης επισκέψεως

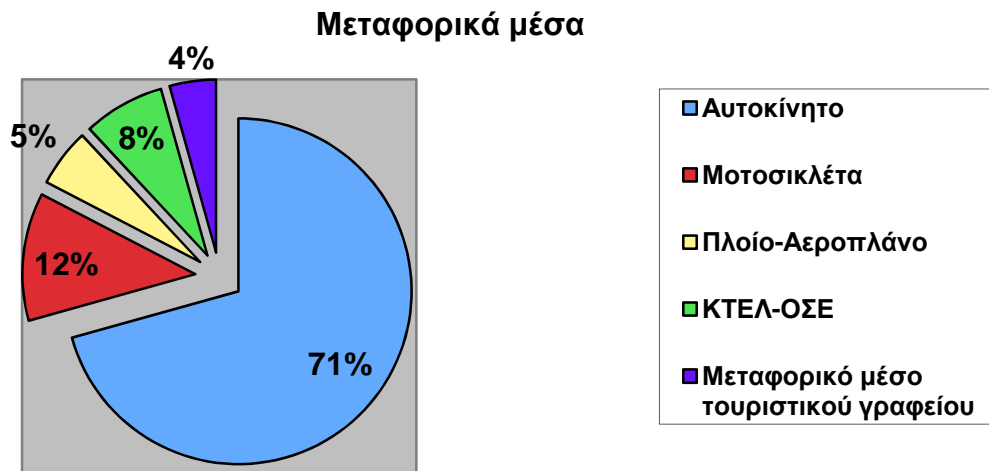

- **Ποιό μέσο συνήθως χρησιμοποιείτε για την πρόσβασή σας στον τουριστικό προορισμό;**

Όσον αφορά τα μεταφορικά μέσα, τα αποτελέσματα έχουν ως εξής: το μεγάλο ποσοστό του 70,65% προτιμάει το αυτοκίνητο, ακολουθεί η μοτοσυκλέτα με 11,95%, το ΚΤΕΛ – ΟΣΕ με

7,60%, το πλοίο – αεροπλάνο με 5,43% και μεταφορικό μέσο ταξιδιωτικού γραφείου με 4,34%.

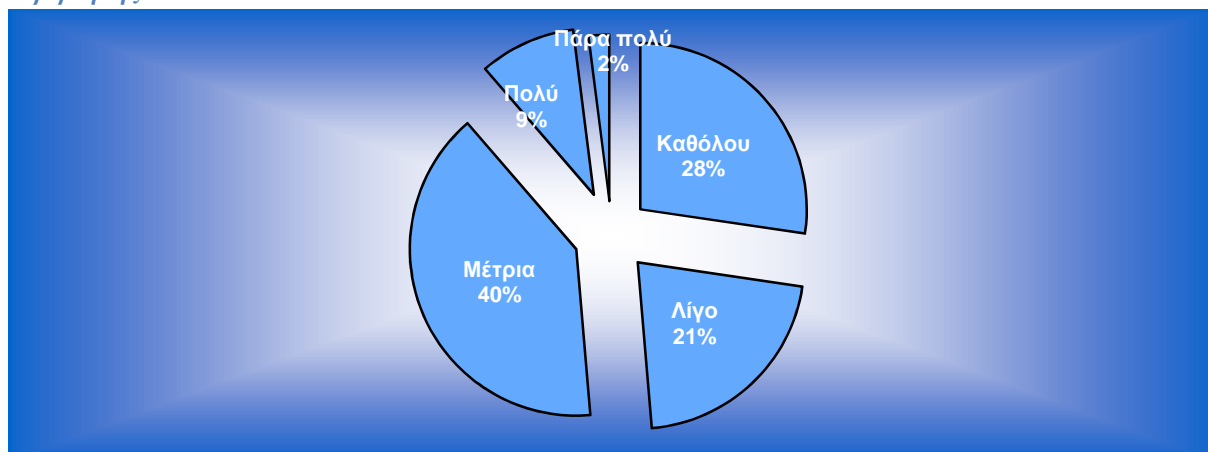
Διάγραμμα 24.: Ποσοστά χρήσεις μεταφορικών μέσων

- Κατά τη γνώμη σας, έχουν γίνει προσπάθειες από την κυβέρνηση για την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού στην Ελλάδα;

Από αυτή την ερώτηση και στο εξής, απαντά όλο το φάσμα του δείγματος δηλαδή και τα 150 άτομα που συμμετέχουν στην έρευνα. Εδώ είχαν να χαρακτηρίσουν τις προσπάθειες της κυβέρνησης με τις λέξεις Καθόλου, Λίγο, Μέτρια, Πολύ, Πάρα πολύ και έχουμε αντίστοιχα τα παρακάτω αποτελέσματα, 27,33%, 21,33%, 40%, 9,33% και 2%. Άρα εδώ παρατηρούμε ότι οι περισσότεροι έχουν την άποψη ότι οι προσπάθειες της κυβέρνησης είναι μέτριες.

Διάγραμμα 25.: Ποσοστά απόψεων για την προσπάθεια ανάπτυξης εναλλακτικού τουρισμού εκ μέρους της κυβέρνησης.

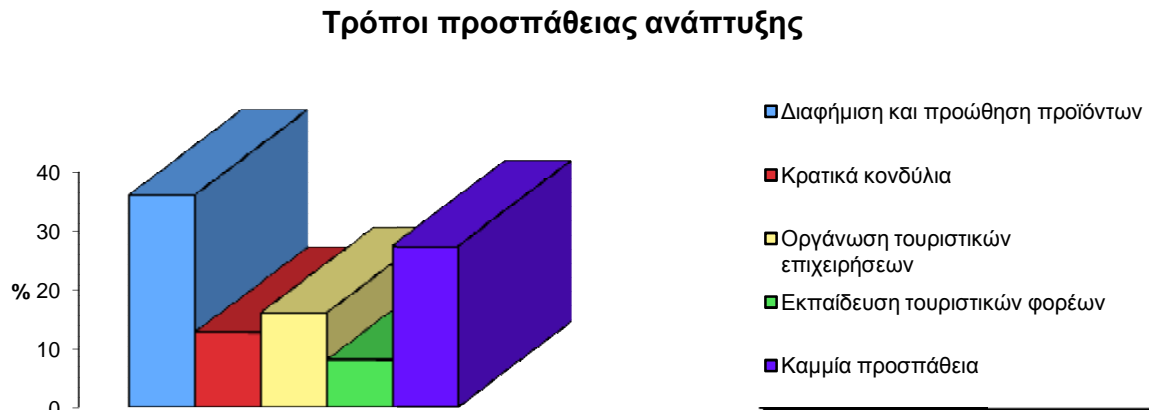

- Με ποιό τρόπο έγινε αυτή η προσπάθεια

Η άποψη των ερωτηθέντων για τον τρόπο με τον οποίο η κυβέρνηση συμβάλλει στην ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού έχει ως εξής: το 36% υποστηρίζει μέσω διαφήμισης και προώθησης τουριστικών προϊόντων, το 27,33% λέει πως δεν έχει γίνει καμία προσπάθεια,

το 16% με την οργάνωση τουριστικών επιχειρήσεων, το 12,66% με κρατικά κονδύλια και το 8% με την εκπαίδευση τουριστικών φορέων.

Διάγραμμα 26.: Ποσοστά τρόπων προσπάθειας

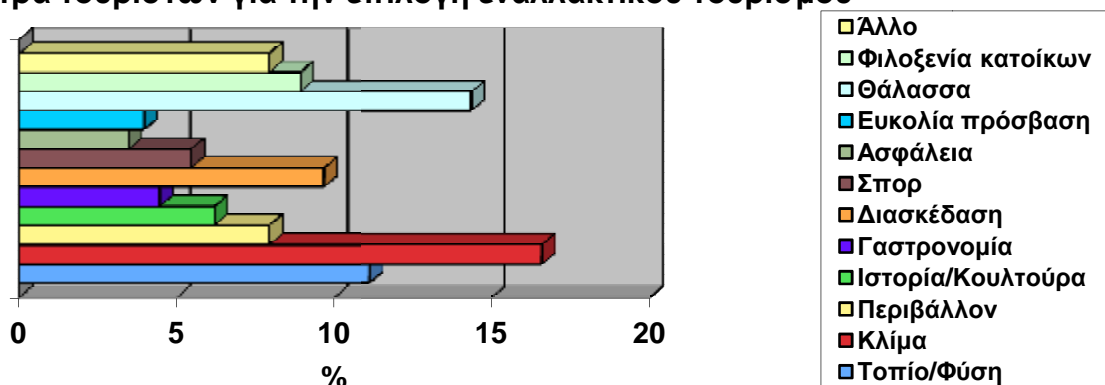

- Τι θεωρείτε ότι αποτελεί κίνητρο για τους τουρίστες της Ελλάδας για να επιλέξουν κάποια μορφή εναλλακτικού τουρισμού;

Σε αυτή την ερώτηση οι ερωτηθέντες μπορούσαν να επιλέξουν περισσότερα από ένα κίνητρο. Έτσι τα 150 άτομα μας έδωσαν 404 απαντήσεις. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται ως εξής: το κλίμα με ποσοστό 16,58%, η θάλασσα με 14,35%, το τοπίο/φύση με 11,13%, η διασκέδαση με 9,65%, η φιλοξενία κατοίκων με 8,91%, η απάντηση 'άλλο' και το περιβάλλον καταλαμβάνουν το 7,92%, η ιστορία/κουλτούρα με 6,18%, τα σπορ με 5,44%, η γαστρονομία με 4,45%, με 3,96% η ευκολία πρόσβασης και τέλος η ασφάλεια με 3,46%.

Διάγραμμα 27.: Ποσοστά κινήτρων τουριστών

Κίνητρα τουριστών για την επιλογή εναλλακτικού τουρισμού

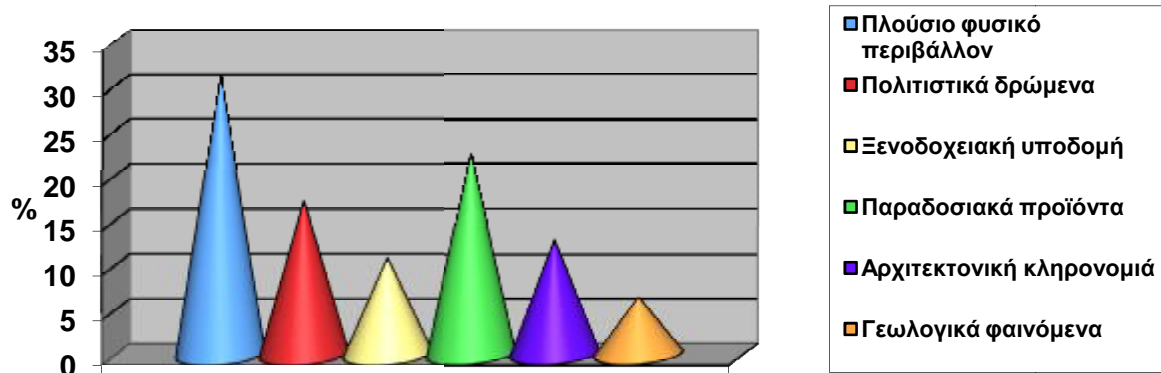
- Που οφείλεται κατά τη γνώμη σας η τουριστική ζήτηση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού;

Η άποψη των ερωτηθέντων για τη ζήτηση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού συνοψίζεται ως εξής με 252 συνολικά απαντήσεις. Το 30,95% επιλέγει το πλούσιο φυσικό περιβάλλον, το

22,22% τα παραδοσιακά προϊόντα, το 17,06% τα πολιτιστικά δρώμενα, το 12,69% την αρχιτεκτονική κληρονομιά, το 10,71% την ξενοδοχειακή υποδομή και το 6,34% τα γεωλογικά φαινόμενα.

Διάγραμμα 28.: Ποσοστά απόψεων για τη ζήτηση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού

Απόψεις για την ζήτηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού

- Πως αξιολογείτε τις τουριστικές υποδομές και τις προσφερόμενες υπηρεσίες εναλλακτικού τουρισμού

Στην ερώτηση αυτή το δείγμα των ατόμων χαρακτήρισε τις υποδομές και τις υπηρεσίες ως: Κακές, Με ελλείψεις, Μέτριες, Καλές, Εξαιρετικές και βαθμολόγησε τα ξενοδοχεία, τα τουριστικά πρακτορεία, τις εταιρίες μεταφορών, το οδικό δίκτυο και τις επιχειρήσεις εστίασης και αναψυχής.

✓ Ξενοδοχεία

Το 37,33% του δείγματος χαρακτήρισε τα ξενοδοχεία ως 'καλά'. Το 28,66% ως 'μέτρια', το 18,66% ως 'εξαιρετικά', το 12% 'με ελλείψεις' και το 3,33% ως 'κακά'.

✓ Τουριστικά πρακτορεία

Το 36% χαρακτήρισε τις υπηρεσίες των τουριστικών πρακτορείων ως 'καλές', το 29,33% ως 'μέτριες', το 22% ως 'εξαιρετικές', το 8,66% 'με ελλείψεις' και το 4% ως 'κακές'.

✓ Εταιρίες μεταφορών

Το 38% χαρακτήρισε τις εταιρίες μεταφορών ως 'μέτριες', το 28% ως 'καλές', το 14,66% ως 'εξαιρετικές', το 11,33% 'με ελλείψεις' και 'κακές' το 8%.

✓ Οδικό δίκτυο

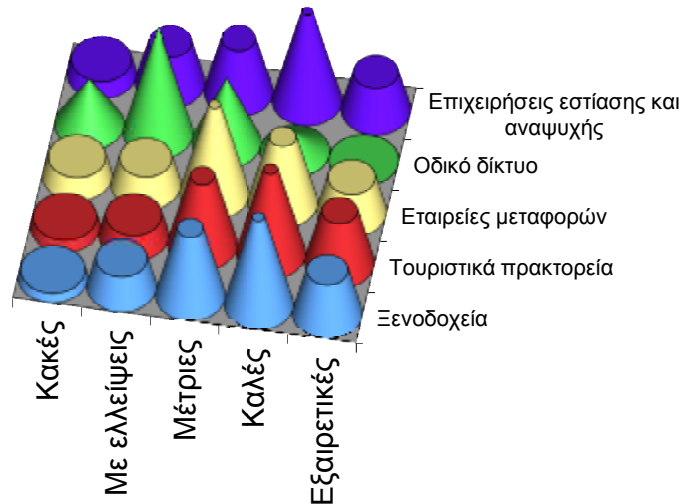
Το οδικό δίκτυο χαρακτηρίστηκε από το 45,33% του δείγματος 'με ελλείψεις', από το 27,33% ως 'μέτριο', από το 19,33% ως 'κακό' και ως 'καλό' από το 8%. Κανένας δεν απάντησε ότι το οδικό δίκτυο είναι 'εξαιρετικό'.

✓ Επιχειρήσεις εστίασης και αναψυχής

Οι επιχειρήσεις χαρακτηρίστηκαν ως 'καλές' με ποσοστό 38%, 'μέτριες' με 22,66%, 'με ελλείψεις' με 17,33%, 'εξαιρετικές' με 16% και τέλος ως 'κακές' με 6%.

Διάγραμμα 29.: Ποσοστά αξιολόγησης τουριστικών υποδομών και προσφερόμενων υπηρεσιών

Αξιολόγηση τουριστικών υποδομών και υπηρεσιών

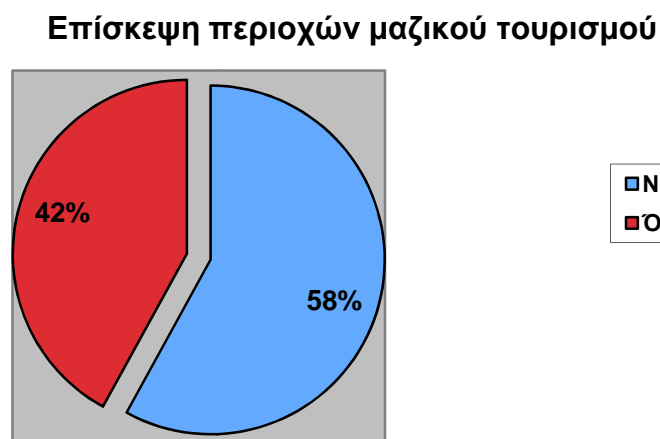

Στις επόμενες ερωτήσεις οι ερωτηθέντες απάντησαν ως εξής: Ναι/Όχι και Θετικά/Αρνητικά με τα παρακάτω αποτελέσματα.

- **Επισκέπτεστε περιοχές μαζικού τουρισμού;**

Το 58% απάντησε Ναι και το 42% Όχι

Διάγραμμα 30.: Ποσοστά επισκέψεων σε περιοχές μαζικού τουρισμού

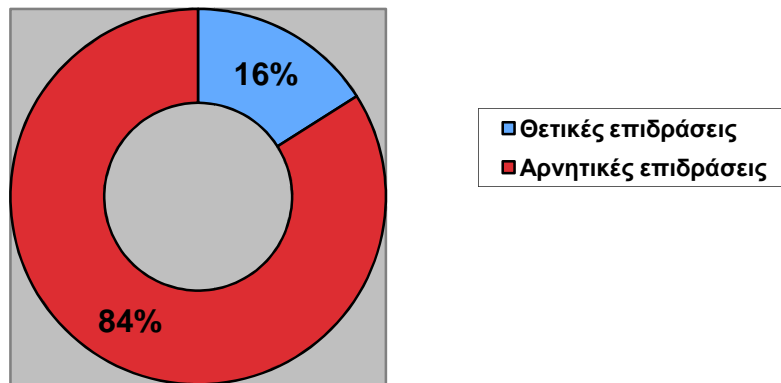

- **Κατά τη γνώμη σας, τι επιδράσεις έχει ο μαζικός τουρισμός στο περιβάλλον;**

Το 16% απάντησε θετικά και το 84% αρνητικά.

Διάγραμμα 31.: Ποσοστά απόψεων για τις επιδράσεις του μαζικού τουρισμού στο περιβάλλον.

Επιδράσεις μαζικού τουρισμού στο περιβάλλον

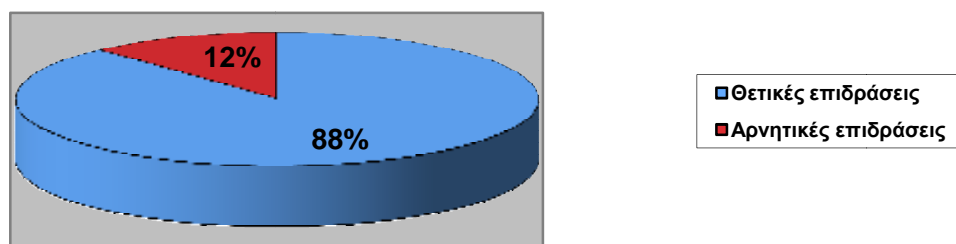

- Κατά τη γνώμη σας, τι επιδράσεις έχει ο εναλλακτικός τουρισμός στο περιβάλλον;

Το 88% απάντησε θετικά ενώ το 12% αρνητικά.

Διάγραμμα 32.: Ποσοστά απόψεων για τις επιδράσεις του εναλλακτικού τουρισμού στο περιβάλλον.

Επιδράσεις εναλλακτικού τουρισμού στο περιβάλλον

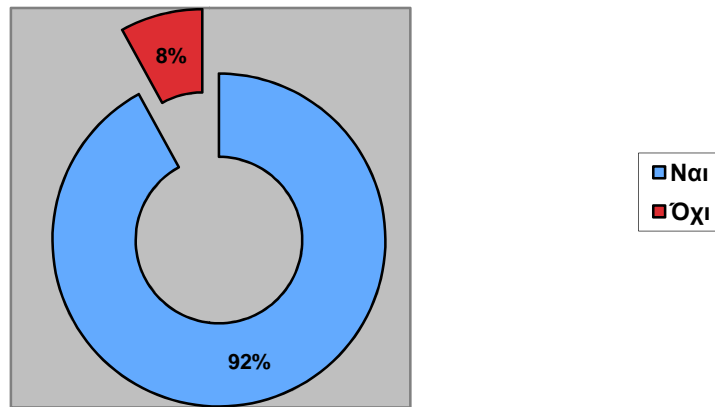

- Πιστεύετε ότι οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού συμβάλλουν στη βιώσιμη ανάπτυξη;

Το 92% απάντησε Ναι και το 8% Όχι.

Διάγραμμα 33.: Ποσοστά απόψεων για τη συμβολή του εναλλακτικού τουρισμού στη βιώσιμη ανάπτυξη.

Συμβολή εναλλακτικού τουρισμού στην βιώσιμη ανάπτυξη

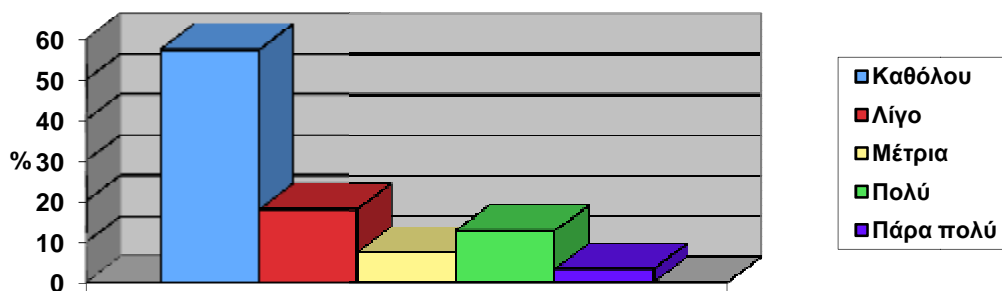
Στις επόμενες ερωτήσεις οι ερωτηθέντες απάντησαν ως εξής: Καθόλου, Λίγο, Μέτρια, Πολύ, Πάρα πολύ. Έχουμε τα παρακάτω αποτελέσματα.

- **Κατά τη γνώμη σας, σε τι βαθμό έχει επιδράσει θετικά ο μαζικός τουρισμός στο περιβάλλον;**

Το 57,33% απάντησε 'καθόλου', το 18% 'λίγο', το 12,66% 'πολύ', το 7,33% 'μέτρια' και το 3,33% 'πάρα πολύ'.

Διάγραμμα 34.: Ποσοστά απόψεων για τις θετικές επιδράσεις του μαζικού τουρισμού στο περιβάλλον

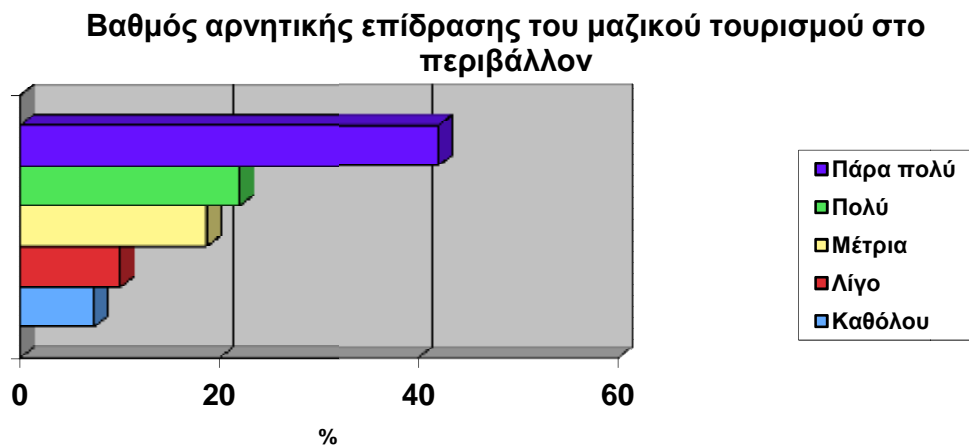
Βαθμός θετικής επίδρασης του μαζικού τουρισμού στο περιβάλλον

- **Κατά τη γνώμη σας, σε τι βαθμό έχει επιδράσει αρνητικά ο μαζικός τουρισμός στο περιβάλλον;**

Το 42% απάντησε 'πάρα πολύ', το 22% 'πολύ', το 18,66% 'μέτρια', το 10% 'λίγο' και το 7,33% 'καθόλου'.

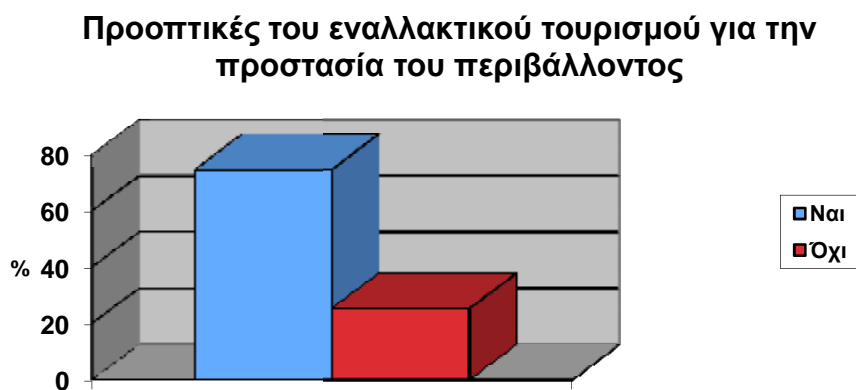
Διάγραμμα 35.: Ποσοστά απόψεων για τις αρνητικές επιδράσεις του μαζικού τουρισμού στο περιβάλλον

- Πιστεύετε ότι ο εναλλακτικός τουρισμός έχει προοπτικές για την προστασία του περιβάλλοντος;

Το 74,66% απάντησε Ναι ενώ το 25,33% απάντησε Όχι.

Διάγραμμα 36.: Ποσοστά απόψεων για τις προοπτικές του εναλλακτικού τουρισμού για την προστασία του περιβάλλοντος

- Κατά τη γνώμη σας, σε τι βαθμό έχει επιδράσει θετικά ο εναλλακτικός τουρισμός σε σχέση με το περιβάλλον στους παρακάτω τομείς;

Ø Κίνητρα για την προστασία του περιβάλλοντος και την αποκατάσταση βιότοπων

Τα ποσοστά σε αυτό τον τομέα έχουν ως εξής: το 44,66 απάντησε 'πολύ', το 24% 'μέτρια', το 20% 'πάρα πολύ' και το 11,33% 'λίγο'. Κανένα από τα 150 άτομα δεν απάντησε 'καθόλου'.

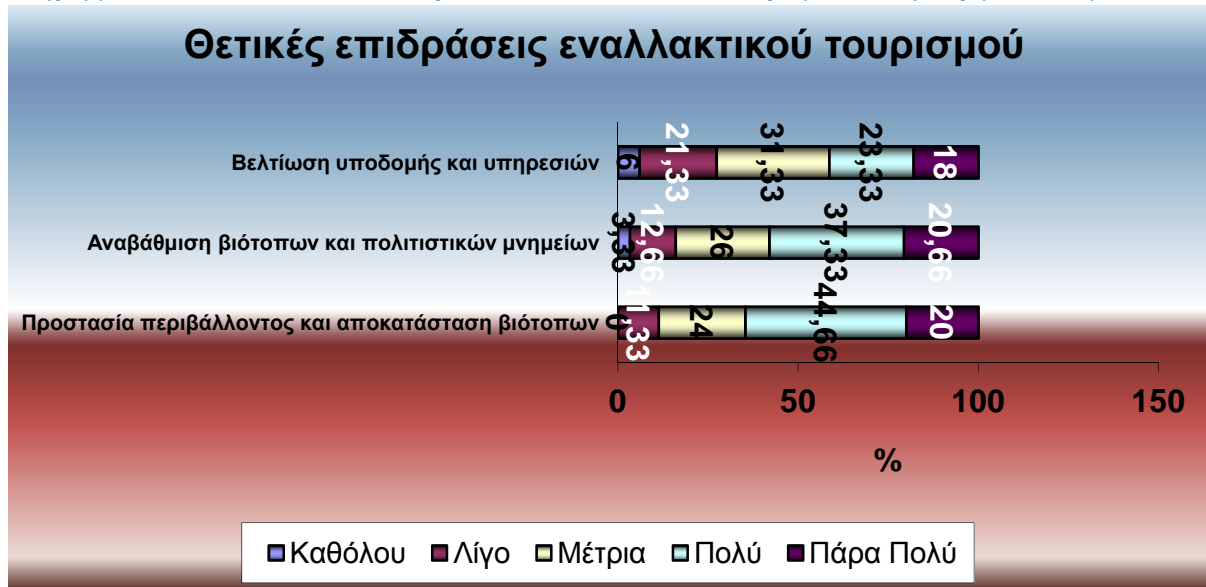
Ø Αναβάθμιση βιότοπων και πολιτιστικών μνημείων

Σε αυτόν τον τομέα τα αποτελέσματα είναι: το 37,33% απάντησε 'πολύ', το 26% 'μέτρια', το 20,66% 'πάρα πολύ', το 12,66% 'λίγο' και το 3,33% 'καθόλου'.

Ø Βελτίωση υποδομής και υπηρεσιών προς χρήση

Τα ποσοστά εδώ είναι τα ακόλουθα: το 31,33% απάντησε ‘μέτρια’, το 23,33% ‘πολύ’, το 21,33% ‘λίγο’, το 18% ‘πάρα πολύ’ και το 6% ‘καθόλου’.

Διάγραμμα 37.: Ποσοστά θετικών επιδράσεων του εναλλακτικού τουρισμού σε συγκεκριμένους τομείς

- Σε τι βαθμό έχει επιδράσει αρνητικά ο εναλλακτικός τουρισμός σχετικά με το περιβάλλον στους παρακάτω τομείς;

Ø Υπέρβαση της φέρουσας ικανότητας

Τα αποτελέσματα σε αυτόν τον τομέα είναι τα εξής: το 36% απάντησε ‘μέτρια’, το 30% ‘λίγο’. Το 16,66% ‘καθόλου’, το 15,33% ‘πολύ’ και το 2% ‘πάρα πολύ’.

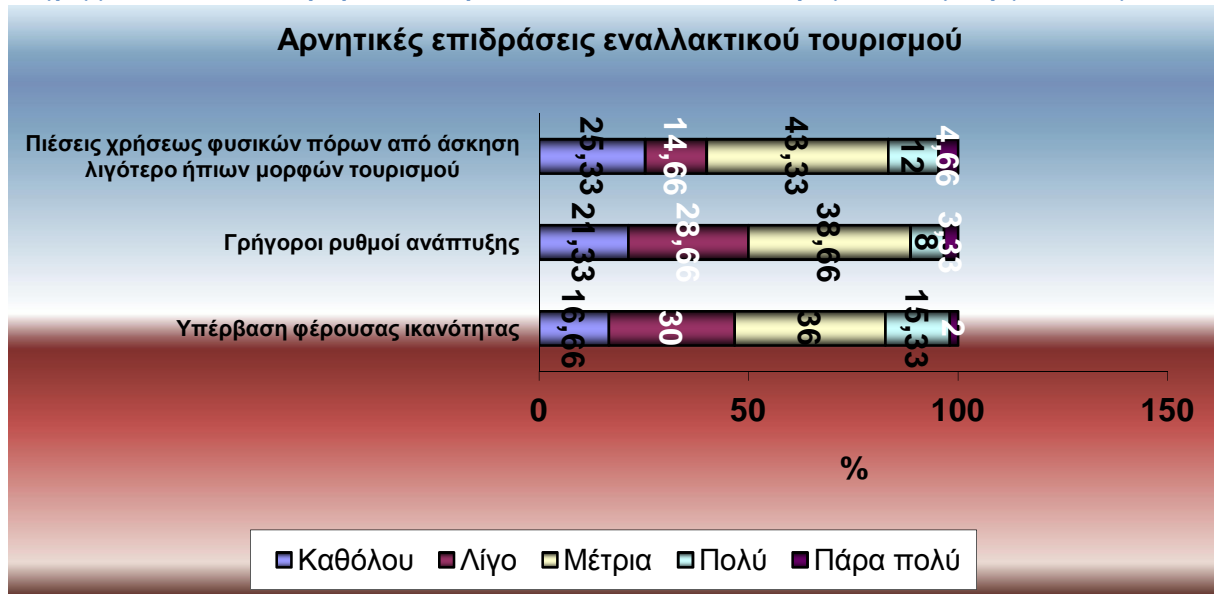
Ø Γρήγοροι ρυθμοί ανάπτυξης

Τα αποτελέσματα σε αυτόν τον τομέα είναι τα εξής: το 38,66% απάντησε ‘μέτρια’, το 28,66% ‘λίγο’, το 21,33% ‘καθόλου’, το 8% ‘πολύ’ και το 3,33% ‘πάρα πολύ’.

Ø Πιέσεις φυσικών πόρων

Τα ποσοστά εδώ έχουν ως εξής: το 43,33% απάντησε ‘μέτρια’, το 25,33% ‘καθόλου’, το 14,66% ‘λίγο’, το 12% ‘πολύ’ και το 4,66% ‘πάρα πολύ’.

Διάγραμμα 38.: Ποσοστά αρνητικών επιδράσεων του εναλλακτικού τουρισμού σε συγκεκριμένους τομείς

- Πώς κατά τη γνώμη σας έχει συμβάλει ο εναλλακτικός τουρισμός σε περιβαλλοντικά θέματα της Ελλάδας;

∅ Προστασία του περιβάλλοντος

Τα ποσοστά εδώ είναι τα εξής: το 44,66% απάντησε ‘πολύ’, το 28,66% ‘πάρα πολύ’, το 15,33% ‘μέτρια’, το 11,33% ‘λίγο’. ‘Καθόλου’ δεν απάντησε κανένα από τα 150 άτομα.

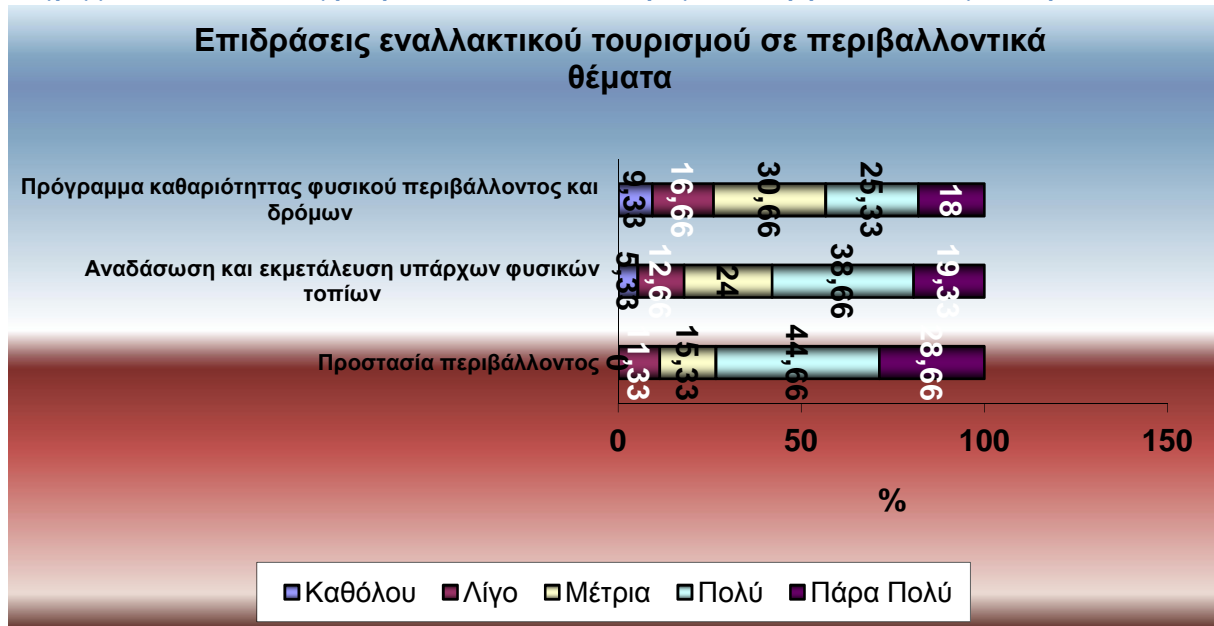
∅ Αναδάσωση και εκμετάλλευση φυσικών πόρων

Τα αποτελέσματα σε αυτό τον τομέα είναι: το 38,66% απάντησε ‘πολύ’, το 24% ‘μέτρια’, το 19,33% ‘πάρα πολύ’, το 12,66% ‘λίγο’ και το 5,33 απάντησε ‘καθόλου’.

∅ Προγράμματα καθαριότητας

Τα αποτελέσματα εδώ είναι: το 30,66% απάντησε ‘μέτρια’, το 25,33% ‘πολύ’, το 18% ‘πάρα πολύ’, το 16,66% ‘λίγο’ και το 9,33% ‘καθόλου’.

Διάγραμμα 39.: Ποσοστά συμβολής του εναλλακτικού τουρισμού σε περιβαλλοντικά θέματα της Ελλάδας

- Σε τι βαθμό έχει επηρεάσει η τουριστική ανάπτυξη το περιβάλλον στην....

Ø Ολοένα και μεγαλύτερη απαίτηση νέων χώρων, συχνά δασικών, λόγω τουριστικών εγκαταστάσεων

Τα αποτελέσματα σε αυτό τον τομέα είναι τα εξής: το 46% απάντησε 'πολύ', το 34,66% 'πάρα πολύ', το 14% 'μέτρια', το 5,33% 'λίγο' ενώ 'καθόλου' δεν απάντησε κανένα από τα 150 άτομα του δείγματος.

Ø Ρύπανση της θάλασσας (ποταμών και λιμνών) εξαιτίας των αποβλήτων τουριστικών μονάδων και της αυξανόμενης μετακίνησης τουριστών

Τα ποσοστά εδώ είναι τα ακόλουθα: το 35,33% απάντησε 'πολύ', το 22,66% 'μέτρια', το 20,66% 'πάρα πολύ', το 17,33% 'λίγο' και το 4% 'καθόλου'.

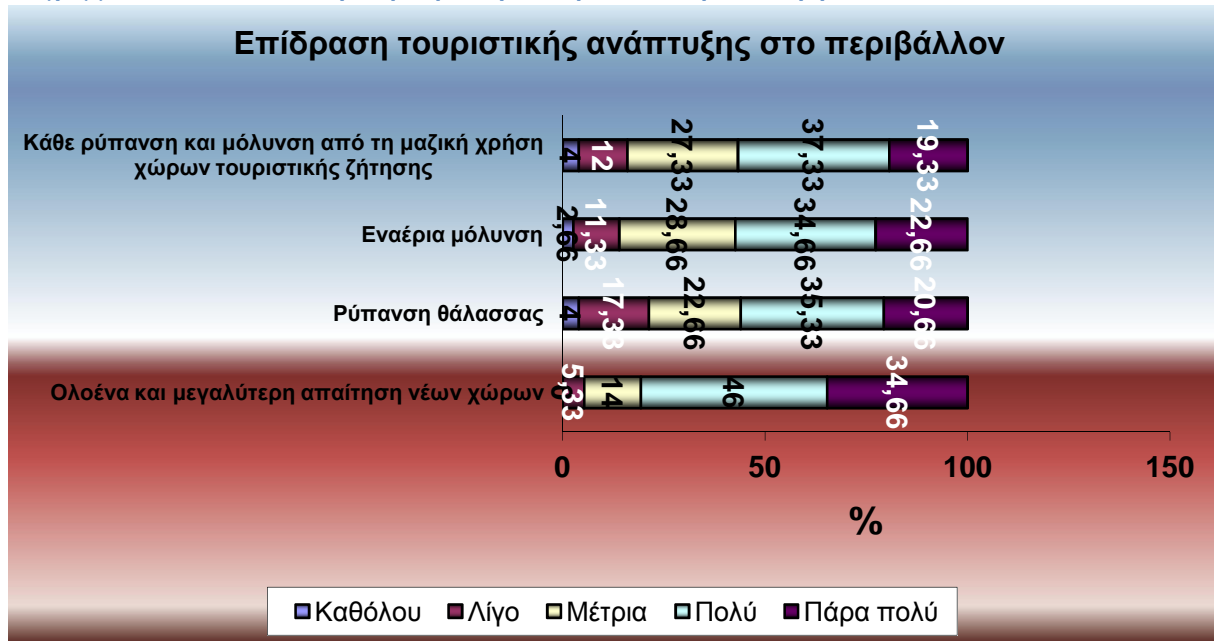
Ø Εναέρια μόλυνση λόγω της επέκτασης των αεροπορικών μεταφορών και συνωστισμού των αιθέρων

Τα ποσοστά σε αυτό τον τομέα είναι: το 34,66% απάντησε 'πολύ', το 28,66% 'μέτρια', το 22,66% 'πάρα πολύ', το 11,33% 'λίγο' και το 2,66% απάντησε 'καθόλου'.

Ø Κάθε ρύπανση και μόλυνση του περιβάλλοντος από τη μαζική χρήση χώρων που απευθύνονται αποκλειστικά στα δεδομένα της τουριστικής ζήτησης

Τα αποτελέσματα εδώ είναι τα εξής: το 37,33% απάντησε 'πολύ', το 27,33% 'μέτρια', το 19,33% 'πάρα πολύ', το 12% 'λίγο' και το 4% 'καθόλου'.

Διάγραμμα 40.: Ποσοστά επίδρασης της τουριστικής ανάπτυξης στο περιβάλλον

6.4 Συμπεράσματα έρευνας

Από την έρευνά μας, παρατηρούμε ότι οι περισσότεροι από τους ερωτηθέντες είναι υψηλού μορφωτικού επιπέδου, έχουν σταθερή δουλειά και εισόδημα γεγονός που τους βοήθησε να ασκήσουν κάποιο είδος εναλλακτικού τουρισμού, ενώ παράλληλα είναι αισθητή η επιρροή της οικονομικής κρίσης που επηρεάζει τις επιλογές τους. Αυτό φαίνεται από τη συχνότητα και τη διάρκεια των διακοπών, συνήθως μία φορά το χρόνο διάρκειας το πολύ έξι ημερών.

Όσον αφορά τον εναλλακτικό τουρισμό, βλέπουμε ότι το σύνολο των ατόμων της έρευνας γνωρίζει γι' αυτόν και έχει ενημερωθεί κυρίως από το διαδίκτυο. Οι πιο διαδεδομένες μορφές είναι ο αγροτουρισμός, ο οικολογικός, ο θαλάσσιος και ο οικογενειακός τουρισμός. Επίσης παρατηρούμε ότι μέρος του δείγματος έχει κάνει μόνο μαζικό τουρισμό διότι δεν του έχει δοθεί ακόμα η ευκαιρία για κάτι εναλλακτικό.

Η άποψη που επικρατεί για την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού στη χώρα μας είναι θετική. Πολλοί πιστεύουν ότι η Ελλάδα έχει προοπτικές μιας και διαθέτει πλούσιο φυσικό περιβάλλον, ιδανικό κλίμα, θάλασσα κ.α., ικανοποιητικές υποδομές και υπηρεσίες. Σύμφωνα με την άποψή τους όμως, το οδικό δίκτυο έχει ελλείψεις και οι ενέργειες της κυβέρνησης δεν είναι αρκετές.

Σχετικά με τις επιδράσεις προς το περιβάλλον, η πλειοψηφία τάσσεται υπέρ του εναλλακτικού τουρισμού με θετικές επιδράσεις όπως κίνητρα για την προστασία του περιβάλλοντος, την αποκατάσταση και αναβάθμιση βιότοπων και πολιτιστικών μνημείων, τη βελτίωση υποδομής και υπηρεσιών, την αναδάσωση, την καθαριότητα και με λιγότερες αρνητικές επιδράσεις όπως η υπέρβαση της φέρουσας ικανότητας, οι γρήγοροι ρυθμοί ανάπτυξης και οι πιέσεις των φυσικών πόρων.

Αντίθετα, ο μαζικός τουρισμός, σύμφωνα πάντα με το κοινό της έρευνας, δεν έχει καθόλου θετικές επιδράσεις στο περιβάλλον ενώ η τουριστική ανάπτυξη απαιτεί ολοένα και

μεγαλύτερες εκτάσεις, συχνά δασικές, για τουριστικές εγκαταστάσεις και θεωρείται υπεύθυνη για κάθε ρύπανση και μόλυνση.

6.5 Γενικά συμπεράσματα

Ο τουρισμός αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους τομείς της οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας. Συγκεκριμένα, ο τουρισμός είναι από οικονομικής άποψης αποτελεσματικός, αφού συμβάλλει στην αύξηση των κερδών από το συνάλλαγμα και το ισοζύγιο πληρωμών, ενισχύει την απασχόληση, ενώ παράλληλα προωθεί την ανάπτυξη των τοπικών οικονομιών και μάλιστα, ειδικά εκείνων που δεν έχουν άλλο παραγωγικό εισόδημα (νησιά, μειονεκτικές ορεινές περιοχές).

Από τη μεταπολεμική περίοδο και έπειτα παρατηρείται μία έντονη ανάπτυξη του τουριστικού φαινομένου παγκοσμίως. Η ανάπτυξη αυτή, που γρήγορα πήρε τη μορφή του μαζικού οργανωμένου τουρισμού, αρχικά επικεντρώθηκε στις παραθαλάσσιες περιοχές, ενώ τις τελευταίες δεκαετίες παρατηρήθηκε η επέκτασή του και στις ορεινές περιοχές.

Με την πάροδο των χρόνων το μοντέλο του μαζικού τουρισμού άρχισε να φθείρεται, καθώς στάθηκε αιτία για να προκληθούν σωρεία προβλημάτων κυρίως σε περιβαλλοντικό επίπεδο. Αν και πολλές χώρες προωθούν τον τουρισμό για τα θετικά αποτελέσματά του, αγνοούν το γεγονός ότι η βιομηχανία του τουρισμού πρέπει να αναπτυχθεί σύμφωνα με τα όρια και την τουριστική φέρουσα ικανότητα που έχει κάθε προορισμός. Γι' αυτό και κρίνεται επιβεβλημένη η αποθάρρυνση δραστηριοτήτων και επιχειρηματικών σχεδίων που οργανώνονται στα πλαίσια του μαζικού τουριστικού μοντέλου και η ενθάρρυνση αντίστοιχων ενεργειών που υλοποιούνται και λαμβάνουν χώρα σύμφωνα με τα όρια και τη φέρουσα τουριστική ικανότητα-χωρητικότητα που έχει κάθε προορισμός. Βέβαια, ο προσδιορισμός της φέρουσας τουριστικής ικανότητας δεν αποτελεί εύκολη υπόθεση, αλλά μία επίπονη διαδικασία καθώς εξαρτάται από πληθώρα παραγόντων, που διαφοροποιούνται κάθε φορά ανάλογα με την υπό μελέτη περίπτωση και απαιτούν μία πιο προσεκτική προσέγγιση. Παρόλα αυτά μπορεί να αποτελέσει ένα σημαντικό μεθοδολογικό εργαλείο τόσο στα πλαίσια άσκησης της κεντρικής πολιτικής όσο και στα πλαίσια υλοποίησης περιφερειακών και τοπικών σχεδίων για την αναπτυξιακή προοπτική μιας περιοχής. Η κατάλληλη χρήση και αξιοποίηση αυτού του εργαλείου θα επιτρέψει τον καθορισμό του βαθμού στροφής του τουριστικού μοντέλου προς μία περισσότερο ήπια και φίλο-περιβαλλοντική άποψη, όπου ο επισκέπτης συμμετέχει ενεργά προσπαθώντας και αυτός με τη σειρά του να απολαύσει τις ωφέλειες μίας τέτοιας πρωτοβουλίας, συνεισφέροντας και αυτός στη διατήρηση του φυσικού και κοινωνικού περιβάλλοντος.

Όπως γίνεται κατανοητό ο τουρισμός οφείλει να απομακρύνεται από το μαζικό τουριστικό πρότυπο και να προσανατολίζεται σύμφωνα με τα πρότυπα μίας αιφορικής τουριστικής ανάπτυξης, η οποία βασίζεται στη διαχείριση όλων των πόρων με τέτοιο τρόπο, ώστε να είναι δυνατό να εκπληρώνονται τόσο οι οικονομικές, όσο οι κοινωνικές και αισθητικές ανάγκες, ενώ παράλληλα να διατηρείται η πολιτιστική ακεραιότητα, οι ουσιώδεις οικολογικές διαδικασίες και η βιοποικιλότητα.

Τα τελευταία χρόνια η τουριστική ανάπτυξη με αιφορικό προσανατολισμό αποτελεί το επίκεντρο του παγκόσμιου ενδιαφέροντος. Η ανάγκη του σύγχρονου τουρίστα για επαφή με τη φύση και ενεργό συμμετοχή σε διάφορες δραστηριότητες κατά τη διάρκεια των διακοπών του «επιβάλλουν» τη στροφή του τουρισμού σε εναλλακτικές μορφές.

Παρά τον όγκο της βιβλιογραφίας, που έχει εμφανιστεί γύρω από τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, είναι προφανές ότι βρίσκονται σε εμβρυϊκό ακόμα στάδιο, όπως άλλωστε και οι γνώσεις μας σχετικά με τις διαφορές τους από τα άλλα τουριστικά πρότυπα. Χρειάζεται περαιτέρω έρευνα για τη διαμόρφωση ορισμών, που θα είναι αποδεκτοί στους ανθρώπους που εργάζονται σε αυτούς τους τομείς, ώστε να ξεπεραστεί αυτή η κρίσιμη απουσία ενός σημείου σύγκλισης. Είναι αυτονόητο πως οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού αποφέρουν αποτελέσματα θετικά και όχι καταστρεπτικά στο περιβάλλον. Οι διεθνείς εταιρείες ανάπτυξης εμφανίζονται αρκετά πειστικές ως προς την ενσωμάτωση των μορφών αυτών τουρισμού σε μία υψηλότερη και μεγαλύτερη κλίμακα. Αν και σίγουρα αυτό αποτελεί μία ευκαιρία για την προσφορά μίας τουριστικής εμπειρίας σε ένα τέτοιο πλαίσιο, θα πρέπει να υπάρξει προσεκτικός έλεγχος στην προώθηση αυτών των περιοχών ως πραγματικά τουριστικών.

Οι περιοχές που σκοπεύουν να αναπτύξουν τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού θα πρέπει να είναι σε θέση να διασφαλίσουν τη συμφωνία της κοινότητας αλλά και των μέσων ανάπτυξης, π.χ. ευθύνες για τη λήψη αποφάσεων, για την απομάκρυνσή τους από τις πολυάριθμες δυσλειτουργίες της παγκόσμιας τουριστικής ανάπτυξης, που τόσο έντονα κυριαρχούν στον οικονομικό αυτό κλάδο.

Εκτός από την προστασία του περιβάλλοντος και την οικολογική υποδομή, για την ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού χρειάζεται σωστός προγραμματισμός και διαχείριση σε σχέση με την πολιτική, τους κανόνες, την πιστοποίηση, την επικύρωση και τον επαγγελματισμό, που είναι στοιχεία απαραίτητα για τη μελλοντική βιωσιμότητα της τουριστικής βιομηχανίας.

Στο ερώτημα που τίθεται εδώ, ποιά είναι η συμβολή της ανάπτυξης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στη μείωση κακών επιδράσεων, η απάντησή μας είναι ότι προωθείται η περιβαλλοντική συνείδηση και δημιουργούνται περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένοι τουρίστες οι οποίοι εφαρμόζουν απλές πρακτικές εξοικονόμησης και προστασίας του περιβάλλοντος και θέλουν όταν ταξιδεύουν να τους δίνεται η δυνατότητα εφαρμογής των πιστευώ τους.

Τέλος, πρέπει να πούμε ότι ως μία μεγάλη παγκόσμια οικονομική δύναμη, ο τουρισμός έχει μπλεχτεί στα δίχτυα ενός σύνθετου πολιτισμού, που δίνει έμφαση στους υλικούς και όχι στους ηθικούς στόχους και αξίες. Ως μέρος της βιομηχανίας αυτής, οι ήπιες μορφές τουρισμού θα πρέπει να παλέψουν, προκειμένου να αναγνωριστούν είτε ως συμβατή είτε ως εναλλακτική μορφή τουρισμού. Για το λόγο αυτό, τα μελλοντικά χρόνια θα παίξουν καθοριστικό ρόλο για τον προσδιορισμό των 'εναλλακτικών' μέσων και του ρόλου που παίζει ο τουρισμός για την ανάπτυξη μιας καλύτερης εναλλακτικής τουριστικής λύσης. Αν πρόκειται να αφορά περισσότερες ψευδείς επιθυμίες και ματαιοδοξίες, τότε ο τουρισμός, με την πραγματική του έννοια, δεν θα πετύχει. Αν από την άλλη πλευρά, απαιτήσει την ύπαρξη ενός συνόλου αρχών για τη φιλοσοφία και την εφαρμογή του, τότε πράγματι θα συμβάλλει στις σχέσεις ανθρώπων-περιβάλλοντος και θα λειτουργήσει ως πρότυπο για άλλες μορφές ανάπτυξης, τουριστικές και μη, σε έναν πολυσύνθετο κόσμο.

6.6 Πρόταση: Εφαρμογές της αρχής «Ο Ρυπαίνων Πληρώνει»

Ύστερα από την προσπάθεια ανάλυσης των επιδράσεων του τουρισμού στο περιβάλλον, την επιχειρηματολογία μας για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού και την έρευνα για να καταγράψουμε τη γνώμη του κοινού, που ήταν για εμάς ένα ταξίδι

πληροφοριών και γνώσης, έχουμε να προτείνουμε την εφαρμογή της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει».

Η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει», αποτελεί τη βασική αρχή για την επιβολή ειδικών φορολογικών ή άλλων οικονομικών επιβαρύνσεων σχετικών με τη διαφύλαξη του περιβάλλοντος. Η ιδέα της περιβαλλοντικής φορολογίας παρουσιάζει το πλεονέκτημα ότι αναγκάζει τους παράγοντες της οικονομικής ζωής να σέβονται προληπτικά το περιβάλλον, καθώς η επιβολή φορολογίας δεν εξαρτάται από την πρόκληση της περιβαλλοντικής βλάβης αλλά από την υπέρβαση συγκεκριμένων ορίων. Ο ρυπαίνων υφίσταται συνεχή πίεση για την προσαρμογή της δραστηριότητάς του στις ανάγκες του περιβάλλοντος. Ακόμη οι εποπτεύουσες δημόσιες αρχές, με την επιλογή τέτοιων φορολογικών εργαλείων, ξεπερνούν τις δυσκολίες που ενέχει η υποχρέωση απόδειξης της συντέλεσης της περιβαλλοντικής ζημιάς αλλά και της ακριβούς έκτασής της και της αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της οικονομικής δραστηριότητας και της βλάβης.

Η ιδέα της εγκατάστασης ενός μηχανισμού «οίκο-φόρων» (Ecotaxes ή greentaxes) υλοποιήθηκε με επιτυχία από κάποια κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν έχει όμως ακόμη εφαρμοστεί σε κοινοτικό επίπεδο. Αντίθετα έχουν ληφθεί μέτρα προς την αντίθετη κατεύθυνση, με τα οποία γίνεται προσπάθεια να μειωθούν τα περιθώρια δράσης των κρατών μελών στον τομέα αυτό για χάρη της διασφάλισης της οικονομικής ελευθερίας και των ίσων όρων ανταγωνισμού.

Για παράδειγμα, το ενδεχόμενο θέσπισης οίκο-φόρου για τον έλεγχο των εκπομπών του διοξειδίου του άνθρακα, το οποίο έχει αντιμετωπιστεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, συναντούσε κάθε φορά όμως την αντίδραση ορισμένων κρατών μελών όπως η Ισπανία, η Μεγάλη Βρετανία και η Γερμανία, οι οποίες στηρίζουν σε μεγάλο βαθμό την ενεργειακή τους πολιτική στον άνθρακα.

Ένα άλλο ζήτημα σε συνάρτηση με την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» είναι αυτό της ασφάλισης των επιχειρήσεων από το ενδεχόμενο της πρόκλησης περιβαλλοντικής ζημιάς. Κάποιες δραστηριότητες είναι περισσότερο επικίνδυνες από άλλες. Σε αυτές τις περιπτώσεις, ο οικονομικός φορέας της δραστηριότητας δεν έχει τη δυνατότητα να αναλάβει κατ' αποκλειστικότητα την αποκατάσταση της βλάβης. Είναι σκόπιμο, λοιπόν, να επιβάλλεται στις επιχειρήσεις η ασφάλιση σε ειδικό ταμείο για τον κίνδυνο αυτό, ώστε αφενός η επανόρθωση να είναι εφικτή μέσα από την εφαρμογή της αρχής, αφετέρου, να επιτυγχάνεται ο επιμερισμός των εξόδων σε όλους τους ασκούντες την ίδια δραστηριότητα. Το σύστημα αυτό είναι δίκαιο στις περιπτώσεις που η δραστηριότητα είναι από τη φύση της ιδιαίτερα επικίνδυνη, οπότε και το ποιός επιχειρηματίας ευθύνεται για μία συγκεκριμένη οικολογική βλάβη αρμόζει να αποδοθεί περισσότερο σε ένα τυχαίο γεγονός παρά σε δόλο ή παράληψη του δράστη. Δεν θα πρέπει να είναι σε καμία περίπτωση η συστηματική εξίσωση των αμελών επιχειρηματιών με τους επιμελείς.

Η ιδιαιτερότητα που χαρακτηρίζει πρώτον, την επέλευση της ζημιάς στο περιβάλλον, δεύτερον, τα όρια της ζημιάς αυτής, τρίτον, το συσχετισμό της με συγκεκριμένα πρόσωπα και δραστηριότητες και τέταρτον, την αποκατάστασή της, καθιστούν δυσχερή την προσπάθεια για εγκαθίδρυση ενός λειτουργικού συστήματος απόδοσης ευθύνης και αποζημίωσης. Σε κάθε περίπτωση, η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» έχει διπλή σημασία για τους κανόνες περί αποζημίωσης: επιβεβαιώνει από τη μία πλευρά την αιτιώδη συνάφεια που συνδέει τον προκαλούντα την ρύπανση με τη βλάβη, αποδίδοντας σε αυτόν τη συντέλεσή της, ενώ παράλληλα, θεμελιώνει καθεστώς αντικειμενικής ευθύνης του προσώπου που προκάλεσε τη ρύπανση. Το γεγονός της ρύπανσης αρκεί από μόνο του για την αναγνώριση ευθύνης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. Ελληνική

- Ανδριώτης, Κ.(2003).Τουριστική Ανάπτυξη και Σχεδιασμός
- Ανδριώτης, Κ.(2008).Αειφορία και Εναλλακτικός Τουρισμός
- Ηγουμενάκης, Ν.(1991 κ 1997).Τουριστική Οικονομία(τόμοςΑ).Αθήνα:Interbooks
- Ηγουμενάκης, Ν.,Κραβαρίτης, Κ.,Λύτρας, Π.(1998-99).Εισαγωγή στον Τουρισμό.Αθήνα:Interbooks
- Ιατρού, Α.(2005).Καινοτομείν-Επιχειρείν:Επενδύσεις σε εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού.Πρακτικά 3ης Δημερίδας Επιχειρηματικότητας. Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
- Λαγός, Δ.(2003).Τουριστική Οικονομία
- Σπηλιάνης, Γ. &Βαγιάννη, Λ.(2004).Βιώσιμος Τουρισμός και Φέρουσα Ικανότητα
- Στεργίου, Δ.(2006).Τουριστική Πολιτική.(ΣυμπληρωματικέςΣημειώσεις).Πάτρα
- Σφακιανάκης, Μ.(2000).Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού.Αθήνα:Έλλην
- Σχίζας, Γ.(1998).Ηπιες Μορφές Τουρισμού:Η Προοπτική μιας Βιώσιμης Τουριστικής Ανάπτυξης
- Τσάρτας, Π.(1993).Τουριστική Ανάπτυξη, Περιβαλλοντικές Οικονομικές και Κοινωνικές Επιπτώσεις.Αθήνα:Σύγχρονη Εποχή
- Gartner, W.(2001).Τουριστική Ανάπτυξη:Αρχές,Διαδικασίες και Πολιτικές.Αθήνα:Έλλην

Β. Ξενόγλωσση

- Aronsson, L. (1993). Rural Tourism and Sustainable Rural Development, Channel View: England
- Griffin, T.andBoele, N. (1997). Alternative Paths to Sustainable Tourism: Problems, Prospects, Panaceas and Pipe-dreams.Cassel: London
- Hunter, C.and Green, H. (1995). Tourism and the Environment: A Sustainable Relationship?.Routledge: London
- Inskip, E. (1991). Tourism Planning: An Integrated and Sustainable Approach.VanNostrand Reinhold
- International Tourism Reports. (1986). London
- Janssen, H., Kiers, M. and Nijkamp, P. (1995). Private and Public Development Strategies for Sustainable Tourism Development of Island Economics.Sustainable Tourism Development.Avebury: London
- Lane, B. (1991). Sustainable Tourism: A New Concept for the Interpreter.Interpretation Journal
- Mathienson, A. andWall, G. (1982). Tourism: Economic, Physical and Social Impact.Longman Scientific: London
- Owen, R.E., Witt, S. and Gammon, S. (1993). Sustainable Tourism Development in Wales: From Theory to Practice.TourismManagment
- Stavrou, L. (1986). SpecialSurvey on the Characteristics of the Tourism Demand in Greece, 1984-85.Greek National Tourist Organisation.Athens, May
- WCED (World Commission on Environment and Development).(1987).Our Common Future.Oxford University Press:Oxford

Γ. Διαδικτυακή

- My.aegean.gr/web/article3020.html
- www.anthropos.gr/spots/tourism/agro.asp
- www.clab.edc.uoc.gr/arca/gr/tourism.htm
- www.pepla.gr/themata/65-enallaktikos-oreinos-toyrismos-kai-i0oiti-.html
- www.yppo.gr/filew/g-47142.pdf
- www.traveldailynews.gr
- www.ee.teihal.gr/labs/pkoukos/prostasia%20PERIVALONTOS/Ecotoyrism.htm
- www.ncu.org.cy
- www.ypeka.gr
- Digilib.lib.unipi.gr/dspace/bitstream/unipi/4371/1/Divoli.pdf

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Δημογραφικά στοιχεία

Σημειώστε με ένα (✓) την απάντησή σας.

1. Φύλο:

Ανδρας Γυναίκα

2. Ηλικία:

Κάτωτων 18	
18-25	
26-35	
36-45	
46 και άνω	

3. Οικογενειακή κατάσταση:

Άγαμος/η	
Έγγαμος/η χωρίς παιδιά	
Έγγαμος/η με παιδιά	
Διαζευμένος/η	
Χήρος/α	

4. Μορφωτικό επίπεδο – Εκπαίδευση:

Δημοτικό	
Γυμνάσιο	
Λύκειο	
ΤΕΙ	
ΑΕΙ	
Μεταπτυχιακό	
Διδακτορικό	

5. Επάγγελμα:

Ιδιωτικός υπάλληλος	
Δημόσιος υπάλληλος	
Ελεύθερος επαγγελματίας	

Φοιτητής/τρια	
Οικιακά	
Άνεργος	
Συνταξιούχος	

6. Εάν εργάζεστε, τι θέση έχετε στον οργανισμό;

Προϊστάμενος	
Διευθυντής τμήματος	
Υπεύθυνος τμήματος μάρκετινγκ	
Εργαζόμενος σε σχετικό τμήμα	

7. Οικογενειακό (ετήσιο) εισόδημα:

0-10.000	
10.001-20.000	
20.001-30.000	
30.001-40.000	
40.001-50.000	
50.001-60.000	
60.001 και άνω	

Εναλλακτικές μορφές τουρισμού

8. Ποιές είναι οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού που γνωρίζετε;

(Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μία απαντήσεις)

Αγροτουρισμός	
Οικολογικός	
Θρησκευτικός	
Αθλητικός	
Υγείας	
Περιπέτειας	
Ορεινός	
Θαλάσσιος	
Τρίτης ηλικίας	
Οικογενειακός	
Επαγγελματικός	
Συνεδριακός	
Χρονομεριστικός	
Άλλος	

9. Από που κυρίως ενημερωθήκατε για τα είδη του εναλλακτικού τουρισμού;

(Μπορείτε να επιλέξετε έως τρεις απαντήσεις)

Εφημερίδες	
Περιοδικά	
Ίντερνετ	
Τηλεόραση	
Ραδιόφωνο	
Φίλους και συγγενείς	
Άλλο	

10. Έχετε ποτέ ασκήσει κάποιο είδος εναλλακτικού τουρισμού;

Ναι Όχι

11. Αν ναι, για ποιό λόγο;

Ενδιαφέρον	
Είχατε ξαναδοκιμάσει στο παρελθόν	
Αναφορές και προτροπή από τρίτους	
Χωρίς ιδιαίτερο λόγο	
Άλλο	

12. Αν όχι, για ποιό λόγο;

Δεν γνωρίζετε	
Δεν σας ενδιαφέρουν	
Δεν έχετε αρκετή ενημέρωση	
Δεν τα έχετε καταφέρει μέχρι στιγμής	
Άλλο	

Εάν η απάντησή σας στην ερώτηση 10 είναι θετική απαντήστε και στις επόμενες ερωτήσεις.

Εάν είναι αρνητική συνεχίστε στην ερώτηση 20.

13. Ποιά από τα παρακάτω είδη εναλλακτικού τουρισμού έχετε ασκήσει;

(Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μία απαντήσεις)

Αγροτουρισμός	
Ορεινός	
Θαλάσσιος	
Συνεδριακός	
Υγείας	
Οικογενειακός	

Θρησκευτικός	
Αθλητικός και Περιπέτειας	
Οικολογικός	
Τρίτης ηλικίας	
Άλλο	

14. Ποιά είναι η συχνότητα των επισκέψεών σας σε προορισμούς εναλλακτικού τουρισμού;

Έχετε πάει μία φορά μόνο στη ζωή σας	
Επισκέπτεστε 1 φορά το χρόνο	
2 με 3 φορές το χρόνο	
Πάνω από 5 φορές το χρόνο	

15. Που διανυκτερεύεται συνήθως;

Ξενοδοχείο	
Αγροτουριστικό κατάλυμα	
Κατάλυμα χιονοδρομικού κέντρου	
Ενοικιαζόμενο δωμάτιο	
Σαλέ	
Συγγενικό σπίτι	
Ενοικιαζόμενο σπίτι	
Ιδιόκτητο σπίτι	

16. Για πόσο χρονικό διάστημα;

1 με 3 ημέρες	
4 με 6 ημέρες	
7 ημέρες και άνω	

17. Ποιά εποχή του χρόνου;

Φθινόπωρο	
Χειμώνα	
Άνοιξη	
Καλοκαίρι	

18. Με ποιό τρόπο αποφασίσατε να επισκεφθείτε τον οργανισμό;

(Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μία απαντήσεις)

Έχετε ξαναπάει και σας άρεσε	
Πρόταση από προηγούμενο επισκέπτη	
Πρόταση από ταξιδιωτικό γραφείο	
Προσωπική απόφαση για επίσκεψη νέου τόπου	
Πρόταση από τα ΜΜΕ	

Ενημέρωση από τ'Ιντερνετ	
--------------------------	--

19. Ποιό μέσο συνήθως χρησιμοποιείτε για την πρόσβασή σας στον τουριστικό αυτό προορισμό;

Αυτοκίνητο	
Μοτοσικλέτα	
Πλοίο-Αεροπλάνο	
ΚΤΕΛ-ΟΣΕ κτλ	
Μεταφορικό μέσο τουριστικού γραφείου	

20. Κατά τη γνώμη σας έχουν γίνει προσπάθειες από την κυβέρνηση για την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού στην Ελλάδα;

Καθόλου Λίγο Μέτρια Πολύ Πάρα πολύ

21. Με ποιό τρόπο έγινε αυτή η προσπάθεια;

Διαφήμιση και προώθηση τουριστικών προϊόντων της Ελλάδας	
Κρατικά κονδύλια	
Οργάνωση τουριστικών επιχειρήσεων	
Εκπαίδευση τουριστικών φορέων	
Καμία προσπάθεια	

22. Τι πιστεύετε ότι αποτελεί κίνητρο για τους τουρίστες της Ελλάδας για να επιλέξουν κάποια μορφή εναλλακτικού τουρισμού;

(Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μία απαντήσεις)

Τοπίο/Φύση	
Κλίμα	
Περιβάλλον	
Ιστορία/Κουλτούρα	
Γαστρονομία	
Διασκέδαση	
Σπορ	
Ασφάλεια	
Ευκολία πρόσβασης	
Θάλασσα	
Φιλοξενία κατοίκων	
Άλλο	

23. Που οφείλεται κατά την άποψή σας η τουριστική ζήτηση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού;

(Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μία απαντήσεις)

Πλούσιοφυσικό περιβάλλον	
Πολιτιστικάδρώμενα	
Ξενοδοχειακή υποδομή	
Παραδοσιακά προϊόντα	
Αρχιτεκτονικήκληρονομιά	
Γεωλογικά φαινόμενα	

24. Πως αξιολογείτε τις τουριστικές υποδομές και τις προσφερόμενες υπηρεσίες εναλλακτικού τουρισμού;

	Ξενοδοχεία	Τουριστικά πρακτορεία	Εταιρείες μεταφορών	Οδικόδίκτυο	Επιχειρήσειςεστίασης και αναψυχής
Κακές					
Μελλείψεις					
Μέτριες					
Καλές					
Εξαιρετικές					

25. Επισκέπτεστε περιοχές μαζικούτουρισμού;

(Μαζικός τουρισμός είναι αυτός ο οποίος χαρακτηρίζεται από τον “συνωστισμό” πολλών ανθρώπων σε ένα μέρος)

Ναι Όχι

26. Κατά τη γνώμη σας, τι επιδράσεις έχει ο μαζικός τουρισμός στο περιβάλλον;

Θετικές επιδράσεις Αρνητικές επιδράσεις

27. Κατά τη γνώμη σας, τι επιδράσεις έχει ο εναλλακτικός τουρισμός στο περιβάλλον;

Θετικές επιδράσεις Αρνητικές επιδράσεις

28. Πιστεύετε ότι οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού συμβάλλουν στη βιώσιμη ανάπτυξη;

(Βιώσιμη ανάπτυξη είναι η αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας που σέβεται το περιβάλλον και χρησιμοποιεί τους φυσικούς πόρους αρμονικά έτσι ώστε να μην θίγεται η ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ανταποκριθεί στις ανάγκες της. Αντίθετα η μη βιώσιμη ανάπτυξη χαρακτηρίζεται από την καταστροφή των φυσικών πόρων που έχει αρνητικές επιπτώσεις στο μακροπρόθεσμο αναπτυξιακό δυναμικό)

Ναι Όχι

29. Κατά τη γνώμη σας, σε τι βαθμό έχει επιδράσει θετικά ο μαζικός τουρισμός στο περιβάλλον;

Καθόλου Λίγο Μέτρια Πολύ Πάρα πολύ

30. Αντιστοίχως σε τι βαθμό έχει επιδράσει αρνητικά ο μαζικός τουρισμός στο περιβάλλον;

Καθόλου Λίγο Μέτρια Πολύ Πάρα πολύ

31. Πιστεύετε ότι ο εναλλακτικός τουρισμός έχει προοπτικές για την προστασία του περιβάλλοντος;

Ναι Όχι

Στις ερωτήσεις 32-35 βαθμολογήστε με την κλίμακα 1 – 5 όπου: 1=Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Μέτρια, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ

32. Κατά τη γνώμη σας, σε τι βαθμό έχει επιδράσει θετικά ο εναλλακτικός τουρισμός σχετικά με το περιβάλλον στους παρακάτω τομείς;

Κίνητρα για την προστασία του περιβάλλοντος και την αποκατάσταση βιότοπων	
Αναβάθμιση βιότοπων και πολιτιστικών μνημείων	
Βελτίωση υποδομής και υπηρεσιών προς χρήση	

33. Σε τι βαθμό έχει επιδράσει αρνητικά ο εναλλακτικός τουρισμός σχετικά με το περιβάλλον στους παρακάτω τομείς;

Υπέρβαση της φέρουσας ικανότητας	
Γρήγοροι ρυθμοί ανάπτυξης	
Πιέσεις φυσικών πόρων	

34. Πως κατά τη γνώμη σας έχει συμβάλει ο εναλλακτικός τουρισμός σε περιβαλλοντικά θέματα της χώρας μας;

Προστασία του περιβάλλοντος	
Αναδάσωση και εκμετάλλευση φυσικών τοπίων	
Προγράμματα καθαριότητας	

35. Σε τι βαθμό έχει επηρεάσει η τουριστική ανάπτυξη το περιβάλλον στην:

Ολοένα και μεγαλύτερη απαίτηση νέων χώρων, συχνά δασικών, λόγω τουριστικών εγκαταστάσεων	
Ρύπανση της θάλασσας (ποταμών και λιμνών) εξαιτίας των αποβλήτων	

τουριστικών μονάδων και της αυξανόμενης μετακίνησης τουριστών	
Εναέρια μόλυνση λόγω επέκτασης των αεροπορικών μεταφορών και του συνωστισμού των αιθέρων	
Κάθε ρύπανση και μόλυνση του περιβάλλοντος από μαζική χρήση χώρων που απευθύνονται αποκλειστικά στα δεδομένα της τουριστικής ζήτησης	